

GU Journalen

OBEROENDE TIDNING FÖR MEDARBETARE

UNIVERSITET #3 SOMMAR 2022

NYHETER

Gästföreläsare -
ett kryphål

NYHETER

Studenterna
kan inte svenska

FOKUS

Slarv och inkompetens
bakom forskning

Får en kick av gamla prylar

Benjamin Hartmann forskar om nostalgi

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Examenstider och framtidshopp

DEN FÖRSTA sommarmånaden är här och i Vasaparken minglar glada och finklädde studenter i foajén, redo att firas under högtidliga former med examen i aulan. Det bubblar i glaset och stolta anhöriga står redo att förevisa stunden med kameror. Allt medan dunkande studentflak gungar förbi Vasaplatsen, till brädden fyllda med yngre, tjoande studenter. Några av dessa kommer vi att välkomna till hösten. Det är ett härligt kretslopp att få vara en del av.

En aktuell fråga som du kan läsa om i detta nummer är universitetets hantering av de så kallade profilmrådena inom forskning. Det är tänkt att bli en ny modell för kvalitetsbaserad resursfördelning som ersätter tidigare resursfördelningsmodell för basanslag till universitet och högskolor. Hur vi ska vaska fram och definiera dessa områden är så klart en strategisk fråga som engagerar många.

Våren har utan tvekan präglats av kriget i Ukraina och dess förfärliga konsekvenser. Som universitet har vi stått upp och tagit ställning. Men vi har också genomfört konkreta åtgärder och försökt bidra till att mildra effekterna på olika sätt.

Samtidigt har våren varit fylld av festligheter, många högtider har vi tagit igen nu efter pandemin medan några återstår till hösten. Det har varit glädjefyllda tillfällen som gett styrka och energi.

Nu återstår ett par veckor av intensivt arbete och möten innan vi tar semester. Jag vill passa på att tacka alla för ett gott arbete och önska er en avkopplande ledighet och återhämtning på det sätt ni önskar!

Trevlig sommar!

Rektor EVA WIBERG

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Chefredaktör & ansvarig utgivare: Allan Eriksson, tel: 031-786 10 21, e-post: allan.eriksson@gu.se

Redaktör & stf ansvarig utgivare: Eva Lundgren tel: 031-786 10 81, e-post: eva.lundgren@gu.se

Fotograf: Johan Wingborg, tel: 070-595 38 01, e-post: johan.wingborg@gu.se

Layout: Anders Eurén, tel: 031-786 43 81, e-post: anders.euren@gu.se

Adress: GU Journalen, Göteborgs universitet Box 100, 405 30 Göteborg **E-post:** gu-journalen@gu.se

Internet: gu-journalen.gu.se **Upplaga:** 5 000 ex **ISSN:** 1402-9626 **Material:** För obeställt material ansvaras ej.

För ej signerat material ansvarar redaktionen. Citera gärna, men ange källan.

Adressändring: Gör skriftlig anmälan till redaktionen. **Tryckeri:** Göteborgstryckeriet.

GU Journalen har en fri och självständig ställning gentemot sin ägare, Göteborgs universitet, och utformas enligt journalistiska principer samt enligt spelreglerna för press, radio och TV.

Innehåll

NYHETER 04–20

04. "Gästföreläsare" bryter mot anställningsordning.
06. Mycket oklart när det gäller profilområden.
08. Mångsidig person sökes som rektor.
09. Väntat överskott på 90 miljoner.
10. Grundläggande kunskaper i svenska saknas, enligt flera lärare.
12. Ihärdigt textarbete nödvändigt.
13. GU gör flera stödjande språkinsatser.
15. Nya kurser för forskare.
16. Rekordår för GU Ventures.
18. Hon har mest poäng vid GU.
20. Gillar att uppdatera sina kunskaper.

PROFILER 22–25

22. Konsumtion som sätt att visa vem man är.

FOKUS 26–29

26. Är forskning som inte går att reproducera dålig?
28. Forskning som ges ut gratis.

REPORTAGE 30–45

30. På gränsen mellan två världar.
32. Västsvensk arena för hållbarhet.
34. Youtube – lär ut det mesta.
36. Svensk historia i Ukraina.
38. Humoristiska feminister.
40. Lunchkonserter i aulan.
42. Ett hus för öppna möten.
44. Studenternas bästa stöd.
45. Svårt för äldre migranter att få jobb.

FOLK 46–49

46. Högtidlig fest för nygamla doktorer.
48. Rekordmånga installerade professorer.
49. Tredje uppgiften på lustfyllt sätt.

DEBATT 50–53

50. Vem mördade lärarutbildningen?
  52. Ska universitetet motverka konspirationsteorier?
  53. Rektor talar med kluven tunga.
  54. Krönika om språkliga uttryck.
58. Nytt om folk.

40

Henrik Schaefer dirigerar

Foto: JOHAN WINGBORG

Redaktionen

I höst firar vi 25 år som universitetstidning!

HÖST FIRAR GU Journalen hela 25 år som universitetstidning och det kommer vi så klart att uppmärksamma på olika vis. Lagom till firandet har rektor förnyat GU Journalens policy som är en garant för tidningens oberoende status. Två punkter har lagts till, den ena om att redaktionen ska ha ett rådgivande nätverk med representanter från hela universitetet, den andra om att tidningens innehåll och kvalitet fortlöpande ska utvärderas. Idag är GU Journalen tillsammans med LUM de enda tryckta universitetstidningarna i landet. Till skillnad från LUM är GU Journalens redaktörer också ansvariga utgivare, vilket borgar för självständigheten. I ett nordiskt perspektiv är GU Journalen dock inte så unik, då de flesta danska och norska universitetstidningar har en redaktionell frihet. Vi tror att det är viktigt för trovärdigheten.

Ett tema i detta nummer är meningslös forskning. Är det faktum att hälften av all forskning som publiceras i de främsta vetenskapliga tidskrifterna inte kan reproduceras ett tecken på bristande kvalitet? Professor Olle Häggström tror inte att

det handlar så mycket om fusk utan snarare om slarv och inkompetens. Även nationalekonom Eva Ranehill är inne på samma spår och menar att sättet som forskning bedrivs på borde göras om från grunden.

I VÅR POLICY betonas vikten av att bidra till debatt. I detta utökade nummer kan man verkligen säga att tidningen gör det. Exempelvis fortsätter pedagogiklektorerna Susanne Dodillet och Sverker Lundin sin debattserie där de ifrågasätter universitetets utveckling. Denna gång handlar det om det omhuldade fria åsiktsutbytet, en grundpelare inom akademien, som i verkligheten dock verkar ganska kringskuren.

Vi på redaktionen vill gärna uppmuntra våra läsare att bidra till diskussionen med längre eller kortare inlägg. Skriv till oss om frågor som ni tycker är viktiga att ta upp!

Redaktionen önskar alla läsare en härlig sommar!

Allan Eriksson & Eva Lundgren

Kryphålet

- lärare timanställs

Allt fler gästföreläsare timanställs på GU. Detta bryter både mot GU:s anställningsordning och anställningsförordningen, menar facket. Enligt GU:s juridiska expertis är arrangemanget dock i sin ordning: gästföreläsare är nämligen inga lärare!

INSTITUTIONEN FÖR neurovetenskap och fysiologi söker 5-10 fysioterapeuter som gästföreläsare. Enligt utlysningen som publicerades i april kommer dessa att arbeta timmar vid behov under en tidsbegränsad anställning på 24 månader.

- Ofta handlar det bara om några timmar per termin och person, men de besitter olika kliniska spetskompetenser som inte är möjliga att ha full täckning för inom den fast anställda personalen. Fördjupningskunskaperna behövs för att göra studenterna till anställningsbara fysioterapeuter, säger Annelie Gutke, chef på sektionen för hälsa och rehabilitering.

TIDIGARE HAR MAN försökt få till så kallade kombinationstjänster, som exempelvis läkare har mellan klinisk tjänst och lärtjänst på universitet, men det har

hittills inte lärarförslagsnämnden tillåtit.

- Att de skulle vara några problem med att anställa gästföreläsare har jag dock inte hört någonting om.

Det har inte heller Anna Blad, sektionschef på HDK-Valand. För att säkerställa att institutionen får in specialistkunskaper vid behov eller vikarier om någon blir sjuk har man anställt ett par gästföreläsare på timmar.

- Vi följer rektors riktlinjer om utlysning av intermittenta anställningar. Riktlinjerna säger inte någonting om vilken typ av tjänst de berör. Som jag tolkar det bör de också gälla för lärare, säger hon.

- Vi har använt arvodister förut, men det har varit svårare att planera med dem i ett längre perspektiv. Det fungerar bättre med gästföreläsare som är knutna till oss.

Vi har använt arvodister förut, men det har varit svårare att planera ...

ANNA BLAD

På institutionen för historiska studier stötte man dock på patrull från fackligt håll när man sökte "en eller flera gästföreläsare" tidigt i våras.

- Ingen tillsattes. Vi tycker fortfarande att det är en gästföreläsare med särskilda kompetensområden vi behöver för att plocka in vid olika moment. Nu får vi försöka lösa det själva. Ytterst får någon läsa in sig på det är som behövs, säger studie-rektor Maria Cavallin-Aijmer.

Så vad gäller egentligen? Får GU anställa gästföreläsare intermittent? Det enkla svaret är nej, inte som lärare. Enligt GU:s anställningsordning får endast professorer, lektorer, adjunkter och några yrkestitlar till anställas som lärare på universitetet. Gästföreläsare finns dock inte med bland dem. Anställningsförordningen sätter ytterligare en käpp i hjulet. Enligt denna får lärare

eftersom det bryter mot anställningsförordningen, säger han.

Maja Pelling köper inte resonemanget. Hon nämner en dagsfärs utlysning vid HDK-Valand som söker en gästföreläsare i design. Annonsen berättar att "arbetsuppgifterna består av undervisning och handledning", att det omfattar cirka 140 timmar för höstterminen och lika många för vårterminen, men att det tillkommer timmar för planering.

- På vilket sätt är detta inte läraruppgifter? Och var kommer begreppet "gäst" in? Det här måste givetvis prövas. Bara för att arbetsgivarens jurister tycker att det är ok så betyder det inte att det är rätt. Det är klart att det här går emot såväl anställningsförordningen som målen om kompetensförsörjning i GU:s universitetsgemensamma mål och strategier 2021-2024. Vi vet att det finns resurser att anställa fler lärare. Gör det!

Text: **Lars Nicklason**

Foto: **Johan Wingborg**

vid universitet och högskolor inte anställas intermittent.

För Maja Pelling, ordförande för Saco på GU, är ovanstående resonemang klart som korvspad.

- Man använder titeln gästföreläsare för att skapa något som liknar vikariepooler. Det är såklart fel. Det skapar osäkerhet för både anställda och arbetsgivare. För vad händer om läraren tackar nej? Man kan inte skapa utbildningar efter de gästföreläsare man får tag i. Universitetets grunduppdrag måste bygga på långsiktig planering. Utbildning på universitetsnivå kan inte vara beroende av vilka gästföreläsare man som utbildningsansvarig kortsiktigt får tag på. Utbildningarna måste bedrivas med grund i den ordinarie personalens kompetens. Trygga anställningar och utbildningens kvalitet måste prioriteras. Här kan man också påminna om de

möjligheter som institutionerna har att satsa på den egna personalens kompetensutveckling.

Men om gästföreläsaren inte är att betrakta som lärare? Ja, då finns inga juridiska hinder att anställa gästföreläsare tidsbegränsat. Och det är så Ralph Heiefort, utvecklingsledare på sektionen för arbetsgivarfrågor, ser på frågan.

- Jag kan inte säga något om enskilda fall, men en gästföreläsare är inte en lärare enligt GU:s anställningsordning. Tidigare reglerade enbart högskoleförordningen vilka som kunde bli lärare, men sedan avregleringen 2011 kan universiteten själva lägga till nya benämningar på lärare. Det är alltså universitetsstyrelsen som äger frågan. Men om GU väljer att lägga till titeln gästföreläsare i anställningsordningen så skulle vi inte kunna anställa dem på timmar

Maja Pelling är ordförande för Saco vid GU.

Man använder titeln gästföreläsare för att skapa något som liknar vikariepooler.

MAJA PELLING

FAKTA

Gästföreläsare ej att förväxla med gästlärare

Gästföreläsare finns inte med i GU:s anställningsordning och kan inte anställas. Begreppet används dock ibland för externa föreläsare som betalas genom arvodering.

Gästlärare finns med i GU:s anställningsordning och "ska normalt ha sin yrkesverksamhet förlagd till något svenskt eller utländskt universitet eller till någon annan samhällssektor av betydelse för universitetet". Syftet med den tillfälliga anställningen är att "skapa utrymme för nya impulser avseende pedagogisk och/eller vetenskaplig eller konstnärlig verksamhet".

Gästläraren får inte ha en karriärmässig anknytning till Göteborgs universitet.

Så kommer GU att arbeta med profilområden

Vilka områden ska utses till särskilda forskningsprofiler vid GU? Den frågan kommer att utredas i höst. Det handlar om ett nytt system för fördelning av forskningsmedel som regeringen planerar sätta 2024.

Men mycket är fortfarande oklart, exempelvis hur bedömningen ska gå till och hur mycket pengar det egentligen handlar om.

DET VAR DEN 17 december 2020 som regeringen lade fram forsknings- och innovationspropositionen *Forskning, frihet, framtid - kunskap och innovation för Sverige*. Bland annat föreslogs en förändrad modell för tilldelning av de forskningsmedel som idag fördelas efter bibliometri och externa anslag. Istället vill regeringen införa ett system där lärosätena ansöker om medel till starka profilområden, enligt en modell som tagits fram av forskningsfinansiärerna Vetenskapsrådet, Formas, Forte och Vinnova. Det förklarar Carina Mallard, vicerektor för forskning.

- Propositionen har lett till mycket arbete på fakulteterna. I september 2021 skickade de in 19 förslag på profilområden till Forskningsnämnden. Den 1 juni i år kom en rapport från finan-

siärerna som redde ut några oklarheter och den fortsatta behandlingen av ansökan om profilområden har därefter diskuterats i Forskningsnämnden, Ledningsrådet och av universitetsledningen. Vi har nu ställt samman en hanteringsordning.

NÄSTA STEG ÄR att uppdatera, omarbeta och eventuellt slå samman några av förslagen, vilket fakulteterna ska ha gjort senast den 19 september.

- Efter att Forskningsnämnden gjort en sammanställning av materialet är det dags för fakulteterna och universitetets International Advisory Board att rangordna förslagen, baserade på finansiärernas tre bedömningsgrunder: forskningens vetenskapliga kvalitet, kvaliteten på samverkan med det omgivande samhället samt hur väl profilområdena stämmer överens med lärosätets strategiska arbete för ökad kvalitet i forskning och samverkan.

Detta arbete ska vara klart i mitten av oktober. Då ska Forskningsnämnden och Ledningsrådet väga samman de olika rangordningarna och enas om ett förslag som rektor sedan fattar beslut om, berättar Carina Mallard.

- Under hösten kommer Vetenskapsrådet att förtydliga

Lärosätenas profilområden bedöms var för sig; det handlar alltså inte om att jämföra de olika lärosätena med varandra ...

CARINA MALLARD

sina instruktioner ytterligare när det gäller hur ansökan ska se ut, vilket vi förstås också kommer att arbeta med. I januari ska lärosätena skicka in en kortfattad beskrivning av inriktningarna på profilområdena till VR. Detta ska sedan ligga till grund för tillsättandet av den internationella panel på tio personer som ska betygsätta alla förslag. Också lämpliga sakkunniga, som ska bistå expertpanelen, kommer att utses för att bedöma den vetenskapliga kvaliteten. Med tanke på att det finns 27 lärosäten i landet som har möjlighet att ansöka och att åtminstone de större universiteten sannolikt kommer att skicka in flera profilområden blir detta ingen lätt uppgift.

EN FULLSTÄNDIG ansökan på max 30 sidor ska skickas till Vetenskapsrådet någon gång under våren - exakt när, är ännu inte klart. Sedan ska expertpanelen ta ställning till ansökningarna enligt de tre bedömningsgrunderna som betygsätts enligt en tregradig skala. Att få högsta betyg enligt alla tre kriterierna innebär alltså 9 poäng.

- Lärosätenas profilområden bedöms var för sig; det handlar alltså inte om att jämföra de olika lärosätena med varandra eller om att rangordna de enskilda profilområdena sinsemellan. I december 2023 sammanställs panelens

Carina Mallard tycker att det är många frågetecken kring regeringens arbete med profilområden.

yttrande och i januari 2024 ska Vetenskapsrådet skicka in ett förslag till regeringen på vilka satsningar som bör göras.

Enligt regeringen ska ett profilområde både kunna utgöras av forskning som redan är starkt etablerad och av forskning som bedöms ha en stark potential att utveckla hög vetenskaplig kvalitet. Också samarbeten mellan olika lärosäten ska vara möjliga, profileringen handlar alltså inte om att öka konkurrensen. Också ett internationellt fokus lyfts fram.

ÄVEN OM DET FINNS en process för hur ansökningarna kommer att hanteras är fortfarande mycket oklart, påpekar Carina Mallard.

- Dels vet vi inte hur många profilområden ett brett och stort lärosäte som GU kan få, även om vi tror att det handlar om cirka fem stycken. Dels är budgetramarna oklara. Enligt tidigare information handlar det om cirka 500 miljoner kronor per år som ska fördelas på de olika lärosätena, men om det är nya pengar eller en omfördelning av de fakultetsmedel vi redan får, är oklart. Vi vet heller inte om medlen delas ut per lärosäte, oavsett hur många profilområden lärosä-

TIDSPLAN VID GU:

19 september: Sista datum för fakulteterna att lämna in omarbetade förslag på profilområden.

26 september–18 oktober: Varje fakultet samt GU:s International Advisory Board rangordnar samtliga profilområdesförslag som kommit in.

18–27 oktober: Forskningsnämnden och Ledningsrådet väger samman rangordningarna och lämnar förslag till beslut, som rektor fattar den **27 oktober**. Därefter förbereds ansökan.

Januari 2023: Kortfattad ansökan skickas till Vetenskapsrådet.

Våren 2023: Fullständig ansökan om profilområden skickas till VR.

Våren 2024: Regeringen fattar beslut.

tet får, eller om medlen tilldelas varje profilområde, vilket alltså i så fall gynnar de lärosäten som får många områden. Till detta kommer andra omständigheter som ökar osäkerheten, som riksdagsvalet i september samt allvarliga händelser ute i världen som ju helt kan kasta om förutsättningarna för regeringens satsningar på forskning.

Vad tycker GU:s ledning generellt om satsningen på profilområden?

- Vi menar att den innebär en onödig ytterligare styrning av universiteten. Dessutom leder ansökningarna till väldigt mycket extra arbete på alla nivåer: för fakulteterna, för universitetsledningen samt, naturligtvis, för Vetenskapsrådet. Att regeringen vill satsa på forskning är vi förstås nöjda med men det hade varit effektivare att lägga pengarna på den modell som redan finns. Trots våra tveksamheter är vår ambition att verkligen arbeta på vår ansökan och göra den så bra som det bara går.

Text: **Eva Lundgren**
Foto: **Johan Wingborg**

FAKTA

Regeringens satsning på profilområden innebär en ny modell för kvalitetsbaserad fördelning av forskningsanslag. Det handlar om strategiska satsningar av högsta kvalitet som lärosätena själva definierar. Det är Vetenskapsrådet, Formas, Forte och Vinnova som utvecklat modellen.

Ansökningarna kan avse både nya och etablerade områden. De bedöms av en internationell panel enligt tre kriterier: forskningens vetenskapliga kvalitet, kvaliteten på samverkan med det omgivande samhället samt hur väl profilområdena stämmer överens med lärosätets strategiska arbete för ökad kvalitet i forskning och samverkan.

Målet är att modellen införs 2024.

Planen är att utvärdera satsningen efter 6–7 år.

Hoppas på starka rektorskandidater

– Det finns inga stängda dörrar, alla vägar är öppna.

Det betonar styrelsens ordförande Peter Larsson som leder arbetet med att rekrytera en ny rektor.

DEN SÅ KALLADE kravprofilen klubbades av styrelsen den 15 juni vilket innebär att arbetet går in i en ny fas. Det är en diger lista av krav som ställs.

– Det ska vara en person med bred förankring, lång erfarenhet, internationellt erkänd professor som har god ledarskapsförmåga och bra kännedom om högskolesystemet. En mycket mångsidig person, helt enkelt, säger Peter Larsson.

Dessutom ska en rektor ha följande egenskaper: ha integritet, vara en stark företrädare för universitetet i relation till externa aktörer, både lokalt och internationellt, ha en god förmåga att samarbeta samt värna kollegialitet och akademisk frihet, för att ta några exempel. Peter Larsson påpekar att det inte nödvändigtvis måste vara en person med svenska som modersmål, utan någon som är kunnig i nordiska språk. Det är också därför som det står att personen ska ha en god kommunikativ förmåga och kunna uttrycka sig väl i tal och skrift på svenska (skandinaviska) och engelska.

ANDRA FRÅGOR SOM lyfts fram som extra viktiga inför kommande mandatperiod är kompetensförsörjning, förmågan att utveckla arbetet kring hållbar utveckling, digitalisering och lokalförsörjning.

– Vi söker en mycket mångsidig person som ny rektor, förklarar Peter Larsson.

Vid mötet den 24 mars 2022 fattade universitetsstyrelsen beslut om att dra igång ”en fullständig process för rekrytering av rektor”. Under våren har den utsedda rekryteringsgruppen träffats ett antal gånger.

– **ARBETET HAR FLUTIT** på bra och går enligt plan. Det finns en stor samsyn i gruppen och det har varit lätt att komma överens om en ny kravprofil, säger Peter Larsson.

Inför arbetet med att utforma kravprofilen har gruppen jämfört med förra kravprofilen, för sex år sedan, men också tittat på liknande annonser från andra lärosäten.

– Vi har putsat på formuleringarna, lagt till lite här och där. Framför allt har vi diskuterat igenom kravprofilen noga. Nu är arbetet igång.

Styrelsens lärarrepresentanter, professorerna Olof Johansson Stenman och Helle Wijk, är särskilt nöjd med kravprofilens betoning av universitetets engagemang och samarbete med samhället och vikten av internationalisering.

– Vi hoppas på flera starka kandidater som både är internationellt erkända akademiker och som visat sig vara goda ledare, särskilt inom forskning och utbildning.

Det står också klart att en rekryteringsfirma ska anlitas

för det fortsatta arbetet.

– Den firman sätter igång i mitten av augusti, säger Peter Larsson. Det kommer också att vara möjligt att höra av sig dit med intresseanmälningar. Alla vägar är öppna och tillättna.

PETER LARSSON tycker att tiden är mer än tillräcklig.

– Det är extremt gott om tid, framför allt om man jämför med beslutsprocesser inom företagsvärlden. Vi sitter inte heller i sjön. Vi har en rektor vars mandat går ut sista juni 2023, så jag är inte alls orolig.

Text: **Allan Eriksson**

Foto: **Johan Wingborg**

GU:s kapital snart över 1,5 miljard

Förra året var på flera sätt ett rekordår för GU, trots pandemin.

Trenden verkar hålla i sig. Prognosen för året pekar på ett överskott på 90 miljoner kronor, visar en uppföljning efter årets första fyra månader.

- **VI HADE KANSKE** förväntat oss större svängningar med tanke på kriget i Ukraina och tecken på en stundande lågkonjunktur men inget tyder på det. Utan på det hela taget är det en stillsam redovisning, allt enligt budget och inga överraskningar, säger ekonomischef Peter Tellberg.

På utbildningssidan är prognosen en liten överproduktion på 9 miljoner kronor jämfört med anslaget från regeringen. Uppskattningsvis kommer fem av åtta fakulteter att nå sina mål inom utbildning. Den enda som tvingas till återbetalning på 15 miljoner kronor är Utbildningsvetenskapliga fakulteten, vilket beror på svårigheterna att fylla platserna inom lärarutbildningen.

- **DE SENASTE ÅREN** har vi haft en överproduktion efter lång tid av underproduktion. Att landa på 9 miljoner kronor är väldigt mycket mitt i prick, ett fantastiskt resultat, tycker jag.

Ett annat resultat är att antalet avgiftsskyldiga studenter mer än fördubblats på fem år och uppgick förra året till 530. Men det är en hög andel avhopp, framför allt gäller det studenter från Bangladesh och Pakistan.

Förra året ökade bidragsinkomsterna med hela 7 procent men den ökningen verkar ha avstannat. Efter årets första månader var ökningen endast 1 procent (plus fem miljoner) jämfört med motsvarande period förra året.

- Det är för tidigt att dra några större slutsatser, men bidragsinkomsterna är viktiga eftersom det är ett mått på vår attraktivitet.

På personalsidan har det inte heller hänt mycket. Antalet årsarbetare är idag 5 525, vilket är 14 fler än förra året. Medan lärarkategori minskar något ökar den i stället bland "annan undervisande och forskande personal".

- Det positiva är att det blir fler och fler doktorander. Men det är en anmärkningsvärt liten ökning totalt sett, med tanke på de stora tillskott och överskott som finns inom många delar av universitetet. Det tar längre tid än väntat att göra rekryteringar.

ETT ANNAT RESULTAT är att administrativ personal minskar för första gången på fem år. Gemensamma förvaltningen fortsätter att dra ner på sin personal, vilket beror på ett sparbetning på 25 miljoner kronor under två år. Prognosen visar dock på ett försämrat resultat på grund av kostnadsökningar som delvis beror på pandemin.

Sammantaget, om resultatet håller i sig, kommer det så kallade balanserade kapitalet att gå över 1,5 miljarder kronor i slutet av året.

- Det bekymrar mig. Vi har ett mycket stort sparad kapital som vi inte klarar av att förbruka. Om högskolesektorn har så stora överskott kan man förvänta sig att regeringen inte vill satsa mer. Söktrycket inför höstterminen sjönk i år med 11 procent och Business Region Göteborg visar i sin senaste konjunkturrapport fortsatt sjunkande ungdomsarbetslöshet, vilket påverkar oss.

Text: **Allan Eriksson**
Foto: **Johan Wingborg**

Foto: PRIVAT

Hallå där!

IDA NORTHFELL, nytitillträdd kommunikationschef. Du kommer senast från uppdraget som kommunikationschef på Förvaltningen för kulturutveckling Västra Götalandsregionen.

Hur vill du driva kommunikationsarbetet vid GU?

- Först vill jag lära känna kollegorna på både Kommunikationsenheten och inom övriga organisationen för att se hur vi tillsammans kan driva och utveckla kommunikationsarbetet. Det är verkligen något jag ser fram emot.

Vilka utvecklingsmöjligheter ser du inom kommunikationen?

- Det faktum att Kommunikationsenheten har en sådan bredd och jobbar med så mycket olika delar inom kommunikation är en styrka som skapar stora möjligheter. Här bedrivs arbete inom områden som studentkommunikation, forskningskommunikation, webb, evenemang, formgivning och press- och ledningskommunikation.

Hur vill du ta kommunikationsarbetet in i framtiden?

- Inom universitetet står man inför de utmaningar som finns i samhället i stort. Det gäller att fortsätta vara ett attraktivt universitet för både medarbetare och studenter och det är särskilt viktigt att GU befinner sig på arenor för dialog. Inte minst är det en återkommande uppgift att tillgängliggöra all den forskning och kompetens som finns inom lärosätet. Där har kommunikationsarbetet en viktig uppgift.

Hanna Jedvik

”
Vi har ett mycket stort sparad kapital som vi inte klarar av att förbruka.

PETER TELLBERG

Studenter allt sämre på svenska

Många studenter är väl förberedda för universitetsstudier, andra saknar de mest grundläggande kunskaper.

Det menar flera lärare GU Journalen talat med som också anser att betyg inte längre fungerar som urvalsmetod.

SARA LINDÉN, professor i medicinsk och fysiologisk kemi, undervisar bland annat på apotekarprogrammet. Hon menar att många nyantagna studenter har goda kunskaper men att cirka en femtedel har väldigt stora svårigheter när det gäller självständigt arbete, att läsa kurslitteratur och skriva egna texter.

- Att så många studenter behöver väldigt mycket extra stöd har bland annat lett till att vi ändrat vårt sätt att undervisa. Istället för att som tidigare ha en kurs med tenta på slutet har vi numera även inlämningsuppgifter varje vecka för att uppmuntra studenterna att börja plugga i god tid. Vi går också muntligt igenom studiehandledningarna, så att studenterna verkligen ska förstå, och förklarar dessutom vad de särskilt ska tänka på den kommande veckan. Det innebär mycket extra arbete. Jag undervisar även på andra program, och även där finns studenter som har svårt att skriva en korrekt text.

TILL SKILLNAD FRÅN flera andra utbildningar är apotekarprogrammet på fem år vilket ger ganska god tid att hjälpa studenterna, berättar Sara Lindén.

- För att stötta studenternas språkliga lärande arbetar vi nu fram en stege där de språkliga kraven successivt ökar, vilken vi kopplar till läromoment med inriktning på akademiskt skrivande.

Tidigare hade man grupparbeten men det ledde till konflikter eftersom det ofta var en enda student som stod för allt skrivande.

- Nu har vi istället uppsatsskrivande som alla måste göra. Kursen inleds med två föreläsningar av lärare vid Enheten för akademiskt språk (ASK), en på grundnivå och en om det akademiska språket. En del studenter väljer att gå båda föreläsningarna medan andra helt väljer bort den här möjligheten. När studenterna sedan skrivit sin text får de sitta i responsgrupper och kommentera varandras arbete samtidigt som jag och en ASK-lärare är tillgängliga.

KOMPLETTERINGSPROGRAMMEN, som vänder sig till dem som har en utländsk högskoleexamen, betalas av Kammarkollegiet. Något extra tillskott för att stötta de ordinarie utbildningarna ges dock inte, trots att samma språkproblem finns där, påpekar Sara Lindén.

- Regeringen har gett oss i uppdrag att bredda rekryteringen. Då borde de program med hög andel studenter med språkproblem få resurser att stötta dem på ett bra sätt.

Ingela Parmryd, professor i medicinsk och fysiologisk kemi, är bland annat ansvarig för ett utbildningsblock på läkarprogrammets första termin. Hon berättar att samtidigt som de flesta

studenter är väldigt duktiga har cirka en femtedel stora problem, bland annat med språket.

- På den senaste tentan i biokemi klarade sig drygt 90 av 150 studenter. Ett skäl till att en del studenter misslyckas är att de är så svaga i svenska att de inte kan skriva begripliga tentasvar. Problemen är inte nya men har förvärrats under pandemins hemstudier.

Det har spekulerats i att ett annat modersmål kan vara en

Ett skäl till att en del studenter misslyckas är att de är så svaga i svenska att de inte kan skriva begripliga tentasvar.

INGELA PARMRYD

orsak till de bristande svensk-kunskaperna.

- Men också i Uppsala, där de flesta läkarstudenter har svenskklingande namn, finns liknande språkproblem, så det är knappast hela förklaringen. Dessutom handlar det inte bara om språksvårigheter, många studenter har också problem med naturvetenskapliga grundkunskaper.

På läkarprogrammet kompenseras man de många avhopp, som förekommer både bland hög- och lågpresterande studenter, samt de förväntade studieresultaten, med ett rejält överintag. Men det är ingen sär-

Ann-Charlotte Lindgren, programansvarig för förskolläraryrket, föreslår en bastermin i svenska.

skilt bra strategi, menar Ingela Parmryd.

- Vi har många lärarintensiva undervisningsmoment och det tar tid att rätta tentor. Eftersom somliga studenter gör omtenta på omtenta utan att klara sig, leder det till slut till ett väldigt resursslöseri. Till detta kommer den personliga tragedi som det kan innebära att bli antagen på en utbildning som det senare visar sig att man inte har kompetens att klara av.

FÖR ATT KOMMA IN på läkarprogrammet krävs toppbetyg eller höga poäng på högskoleprovet, påpekar Ingela Parmryd.

- Det är inte rimligt att studenter som inte kan skriva begriplig svenska har klarat det. Den slutsats jag drar är att betyg som enda urvalsmetod inte går att använda för att avgöra vilka som ska komma in på läkar- eller tandläkarprogrammet. Istället borde vi göra som i Finland och kombinera betyg med inträdesprov.

Ann-Charlotte Lindgren är universitetsadjunkt i special-

pedagogik och programansvarig för förskolläraryrket, som har en väldigt spretig studentgrupp.

- Vi har ungdomar som kommer direkt från gymnasiet och äldre som inte studerat på många år, vi har studenter med helsvensk bakgrund och studenter från invandrarhem. Många av våra studenter är jätteduktiga men många har stora problem, exempelvis när det gäller språket.

På grundläraryrket finns ett språktest som alla nyantagna studenter ska göra. Om de inte klarar testet erbjuds de en språkkurs, som dock inte är obligatorisk.

- FÖRSKOLLÄRARYRKET har inget sådant test. Däremot kommer vi till hösten att intensifiera våra språkstödande insatser. Det handlar ju inte bara om att lära sig god svenska utan också om att tillägna sig ett akademiskt yrkesspråk.

Ann-Charlotte Lindgren påpekar att studenterna inte bara har problem med språket utan också

med självständigt arbete.

- De har kanske 10-20 timmar lärarledd undervisning, övrig tid måste de ansvara för själva. Många har svårt att förstå att jag inte är en klasslärare som påminner om läxorna och att de uppgifter de får sällan handlar om att hitta rätt svar, utan om reflektion och om att dra slutsatser utifrån det de läst.

PANDEMIN HAR GJORT det ännu svårare för dem som redan har problem, påpekar Ann-Charlotte Lindgren.

- Vid ett vanligt seminarium stannar studenterna ofta kvar och ställer frågor men det gör de inte i lika hög grad vid Zoom-möten. Många studenter menar också att det är lättare att brottnas med kursinnehållet och låta samtalet flöda när de träffas på plats. Också grupparbeten fungerar bättre vid verkligen möten.

För att stötta studenterna har lärarna lagt in tider på schemat då de är tillgängliga för frågor.

- Det är dock i huvudsak de studenter som vill vara säkra på att inte missa någon information som kommer, sällan de som skulle behöva stödet allra mest.

EFTERSOM STUDENTERNA får hur många möjligheter som helst till nytt examinationstillfälle finns små möjligheter att stoppa studenter som saknar förutsättningar att klara utbildningen.

- Den verksamhetsförlagda utbildningen kan dock bara göras om en gång. Vi har också flera spärrkurser som man måste klara för att gå vidare.

En bastermin i svenska, tror Anna-Charlotte Lindgren vore ett bra sätt att ge studenterna bättre förutsättningar att klara sina studier.

- Att lägga till en termin på en utbildning som redan är 3,5 år kan kännas mycket, men jag tror att det vore en bra investering för framtiden. Vi vill ju att våra förskollärare ska vara välutbildade och ordentligt förberedda för ett långt yrkesliv. →

Text: **Eva Lundgren**

Foto: **Johan Wingborg**

Regeringen har gett oss i uppdrag att bredda rekryteringen. Då borde de program med hög andel studenter med språkproblem få resurser att stötta dem på ett bra sätt.

SARA LINDÉN

Ihärdigt arbete krävs för att klara kraven

För att komma tillrätta med studenternas skrivsvårigheter krävs ett ihärdigt och medvetet arbete med texter, förklarar Anja Malmberg, universitetslektor i svenska.

– Många studenter saknar tillräcklig träning i akademiskt skrivande. Då finns det förstås risk att problem uppstår.

ANJA MALMBERG undervisar i svenska på ämneslärarprogrammet. Hon menar att studenternas bristande skrivkunskaper bland annat kan bero på gymnasieskolans kurssystem.

– Gymnasiet har tre kurser i svenska, som dock inte bygger på varandra. Det innebär att den som blivit godkänd i Svenska 3 inte nödvändigtvis är godkänd i Svenska 1. Detta är dock ett system som nu ändrats.

Svenska 3 ingår i grundläggande behörighet för högskolestudier och är den enda av svenskämneskurserna som tränar vetenskapligt skrivande. Men dels förbereder kursen inte för alla typer av vetenskapligt skrivande, dels räcker betyget E för att bli högskolebehörig. Det innebär sannolikt för dåliga kunskaper i relation till de krav som finns på många universitetsutbildningar.

– DET ÄR INTE heller säkert att alla elever, exempelvis de som ska studera naturvetenskapliga ämnen, uppfattar att svenska språket är så viktigt för dem. Svenskämnet är dessutom brett och består av både en språk- och litteraturdel, det är mycket som ska hinnas med. Och läsandet handlar i huvudsak om skönlitteratur, det finns inget direkt fokus på facklitteratur i svenskämnets läroplan.

Alla studenter uppfattar inte att svenska är viktigt för dem, påpekar Anja Malmberg.

Att kunna läsa är grunden för att kunna skriva, påpekar Anja Malmberg.

– Om jag inte kan läsa och förstå en längre text kan jag inte heller plocka ut och återge det jag ska skriva om i min egen text. Alltså är det bekymmersamt om eleverna inte behövt ägna sig åt tyngre texter under sin skoltid.

Också de studenter som ska bli svensklärare kan ha problem med skrivandet.

Att kunna läsa är grunden för att kunna skriva.

ANJA MALMBERG

– Även bland dessa duktiga studenter finns de som har svårt att kontrollera sin skrivprocess, vilket bland annat innebär att strukturera sin text och inte bara skriva som man talar. Man måste också planera sin tid så att man hinner rätta språkliga fel, innan man lämnar in sin text. Mina studenter klarar sig ganska bra ändå, de är ju språkligt intresserade och uppmärksamma på hur de uttrycker sig. Men för studenter som inte

tänker så mycket på språket kan det vara svårt: kanske känner de exempelvis till att det är skillnad på tal- och skriftspråk och avstår från vissa ord eller ordformer. Men de har kanske inte klart för sig att satserna måste struktureras, så att man exempelvis inte staplar en massa information i samma mening, som man gör när man pratar.

ENHETEN FÖR AKADEMISKT språk (ASK) finns till som stöd för både lärare och studenter. De ger föreläsningar om språk och kan också hjälpa en student att jobba igenom några sidor i en uppsats. Men att lära sig skriva är en lång process som kräver mycket och långsiktigt arbete och studenterna måste göras språkligt uppmärksamma på flera sätt, menar Anja Malmberg.

- Vid uppsatsskrivande kan man exempelvis lägga in moment med responsgrupper där studenterna får diskutera varandras texter. Man kan också ha med en språkstrimma under kanske ett år, som innebär att studenterna återkommande får arbeta med sina texter. Ytterligare ett förslag vore om de institutioner som har ett extra stort behov helt enkelt anställer en svensklärare eller språkkonsult som kan arbeta långsiktigt med studenterna. Det innebär förstås en extra kostnad men å andra sidan är det knappast rimligt att universitetets lärare ska ägna tid åt språkfrågor istället för att undervisa i sina ämnen.

SVENSKA ÄR SPECIELLT eftersom det är ett ämne som har betydelse nästan oavsett yrke, påpekar Anja Malmberg.

- Den som inte är så bra i matte eller biologi kan ju välja ett jobb där det inte är så viktigt. Men behovet av skrivkunskaper finns nästan överallt och ökar dessutom eftersom vi både måste kommunicera och dokumentera mer idag än förr. Så om man vill stötta studenterna genom deras utbildning är språket en viktig nyckel.

Text: **Eva Lundgren**

Foto: **Johan Wingborg**

Högre kurser i svenska saknas

För mig handlar breddad rekrytering om ett mycket bredare perspektiv, vad gäller universitetets roll i samhället.

PAULI KORTTEINEN

- Breddad rekrytering handlar om att studentpopulationen ska svara mot den mångfald som finns i samhället, inte om att få in studenter som är oförberedda för högskoleutbildning. Att vissa studenter har olika sorters språkliga brister är dock ett reellt problem.

Det menar Pauli Kortteinen, vicerektor för utbildning. I samarbete med Enheten för akademiskt språk (ASK) är nu en översyn över GU:s språkliga resurser på gång.

ATT UNIVERSITETET ANTAR studenter som språkmässigt inte har de förkunskaper de borde ha är inte en konsekvens av vårt arbete med breddad rekrytering, påpekar Pauli Kortteinen.

- För mig handlar breddad rekrytering om ett mycket bredare perspektiv vad gäller universitetets roll i samhället.

Det handlar om att universitetet ska spegla mångfalden i samhället, att vi ska verka för att skilda perspektiv möts, men också om att olika omständigheter, som till exempel social bakgrund, inte ska hindra en fantastisk talang att söka till högskolan. Ändå kan det förstås vara så att de problem, till exempel språkliga, som många lärare upplever, delvis hänger samman med satsningar på breddad rekrytering.

FÖR ATT KOMMA IN på högskolan krävs grundläggande behörighet, vilket omfattar bland annat godkänt i antingen kursen Svenska 3, eller Svenska som andraspråk 3 från gymnasiet, berättar Mikael Nordenfors, föreståndare för ASK.

- Men högre gymnasiekurser i svenska än så finns inte, det går alltså inte att ha ett tillägg för så kallad särskild behörighet avseende språkkunskaper. Det innebär att en student som har alla andra behörigheter på plats →

Pauli Kortteinen menar att universitetet har ansvar att stötta studenterna.

→ kan komma in på en avancerad utbildning med betyget E i svenska som andraspråk.

Från och med i år gäller nya skrivningar i högskoleförordningen. Vad de kan leda till är oklart men möjligen till en ännu mer heterogen studentgrupp, förklarar Mikael Nordenfors.

- Det handlar om ett nytt sätt att definiera grundläggande behörighet. Istället för godkänt på vissa gymnasiekurser ska den blivande studenten ha sex kompetenser. De går att erövra via slutförda gymnasiestudier men ska också kunna uppvisas, om den pågående försöksverksamheten blir permanent, genom ett grundläggande behörighetsprov. Det ger nya möjligheter för personer som exempelvis arbetat många år inom ett område, och därmed uppnått stor kompetens, men som inte har gymnasieexamen.

PÅ INITIATIV AV Utbildningsnämnden gjordes 2018-2019 en översyn över de studentstödjande insatser som finns vid ASK och UB, berättar Pauli Kortteinen.

- Men mycket görs också ute på institutionerna, det är ju där ansvaret för att planera, genomföra och följa upp ligger. Vi tänker nu göra en ny översyn, både för att få en samlad bild av alla pågående insatser och för att lyfta lokala, inspirerande initiativ. På Handels finns satsningen *First Year Experience* och flera fakulteter har introduktionsveckor, för att bara nämna några exempel.

Flera nya initiativ är redan på gång, bland annat arbetar GU:s ledning för att stärka samverkan med Folkuniversitetet, exempelvis när det gäller en förberedande lärarutbildning.

- **ASK, Å SIN SIDA**, har fört en dialog med två humanistiska institutioner om en sommarkurs i akademisk läs- och skrivkunnet, berättar Mikael Nordenfors. Alternativt skulle kursen kunna anpassas till de olika fakulteterna och gå parallellt med ordinarie kurser så att studenterna kan ta med sig texter från sin utbildning och diskutera vidare.

Mikael Nordenfors

Ett annat förslag är virtuella skrivkaféer där studenterna kan lägga upp och diskutera texter.

Inom naturvetenskap och teknik finns ju ett förberedande basår. Skulle GU inte kunna införa ett liknande år eller en termin, men med fokus på språk?

- Inom ramen för nuvarande utbildningsanslag kan universitetet inte finansiera en sådan lösning, det måste i så fall lyftas till departementet, förklarar Pauli Kortteinen. Mer rimligt vore att införa ett språktest på särskilt krävande utbildningar, vilket redan finns på exempelvis Språkkonsultprogrammet.

OCKSÅ ASK:S ROLL behöver diskuteras, menar Mikael Nordenfors.

- Ska vi vara ständigt närvarande på utbildningarna eller bara vara med i början? Hur tillhandahåller vi "speglar" så att studenterna får syn på sitt språk? Och hur kan vi klargöra och synliggöra problem, möjliga åtgärder och fastställa prioriteringar? Förutom att stötta studenterna har ASK också ett viktigt uppdrag att arbeta högskolepedagogiskt för att stärka medarbetarna när det gäller språkets roll för kunskap, lärande och pedagogik, och även det behöver vi lyfta.

Att utbilda framtidens medborgare och rusta nya generationer för samhällets och arbetsmarknadens behov är en viktig

del av universitetets uppgift, framhåller Pauli Kortteinen.

- I sina utbildningar förväntas studenterna också utveckla generiska kompetenser, inte minst den sortens kommunikation i tal och skrift som krävs för såväl det akademiska sammanhanget som för den kommande yrkesrollen. Det är vårt ansvar att stötta de studenter vi har på bästa möjliga sätt för att nå det målet.

Text: **Eva Lundgren**

Foto: **Johan Wingborg**

FAKTA

Språkliga studiestödjande insatser vid GU centralt:

Språktermin inom kompletterande utbildningar, bland annat för lärare (ULV), läkare, sjuksköterskor och apotekare med utländsk examen (finansieras av Kammarkollegiet).

Kurser i svenska för inresande studenter och personal (finansieras av GU med cirka 4,2 miljoner kronor/år).

Behörighetsgivande kurs i svenska för nyanlända (finansieras med medel för helårstudenter).

Enheten för akademiskt språk (ASK) ger språkstöd på svenska och engelska både centralt och lokalt till studenter och medarbetare (universitetsstyrelsens avsättning: cirka 16 miljoner kronor/år).

Förändringar i högskoleförordningen:

Grundläggande behörighet definieras inte längre som ett antal kurser, utan istället som att ha sex kompetenser: Kunskaper i svenska och engelska, vetenskapligt förhållningssätt, förmåga att belysa frågor ur flera perspektiv, problemlösningsförmåga, förmåga att dra slutsatser och argumentera, övrig nödvändig kompetens.

Grundläggande behörighetsprov införs till hösten med syftet att testa dessa kompetenser. Det handlar om ett prov, öppet för den som fyllt 24 år, som alltså innebär att det går att få grundläggande behörighet utan att nått grundläggande behörighet genom exempelvis gymnasiestudier.

Två nya kurser för forskare

Intresserad av att skriva populärvetenskapligt eller nyfiken på hur du kan nyttiggöra din forskning? Två nya kurser är på gång om just detta. Dessutom ges en doktorandkurs om nyttiggörande.

– Vi i ledningen tror att våra forskare har en stor potential som kanske inte alltid utnyttjas. De här kurserna är ett sätt att sänka trösklarna, förklarar Torbjörn Lundh, vicerektor för samverkan och nyttiggörande.

KURSEN *Skriv populärvetenskapligt*, som görs i samarbete med Folkuniversitetet, har redan testats vid Naturvetenskapliga fakulteten. I höst kommer den att hållas i ytterligare en version som är universitetsgemensam, berättar Torbjörn Lundh.

– Jag har faktiskt själv följt delar av kursen och tyckte att det var väldigt bra att lämna universitetets väggar och göra något praktiskt någon annanstans. Mitt artikelutkast handlade om segling utifrån ett spelteoretiskt perspektiv. Att jobba med min egen text och dessutom läsa och kommentera de andra kursdeltagarnas alster, var väldigt givande. Vi hade också mycket bra gästföreläsare, bland annat från tidskriften *Forskning & Framsteg* och tanken var att vi så småningom skulle skicka in våra manuskript till någon populärvetenskaplig tidskrift. Jag hann dock inte bli riktigt klar så det har jag inte gjort ännu.

Att förklara pågående

Torbjörn Lundh vill sänka trösklarna så att fler kan nyttiggöra sin forskning.

forskning, bland annat för allmänheten, ligger i universitetets uppdrag. Också olika forskningsfinansierare kräver en enkel redogörelse för det projekt man söker pengar för. Populärvetenskap är också viktigt för att locka nya studenter, påpekar Torbjörn Lundh.

– ALL FORSKNING ÄR förstås inte så lätt att förmedla, det gäller inte minst mitt eget ämne, matematik. Men att matematiska modeller är viktiga kunde min kollega Philip Gerlee och jag visa på ett väldigt tydligt sätt under pandemin. Vi tog fram en modell för att förutsäga vårdbehovet hos covid-19-patienter som vi både beskrev på ett allmänt sätt och som ledde till praktisk nytta.

Nyttiggörande är ett ord som många forskare dock värjer sig mot, förklarar Torbjörn Lundh.

– MAN KAN KALLA det för vad man vill, men mycket av det våra lärare och forskare gör kan spridas vidare, till glädje för samhället. Inom naturvetenskap och medicin är vi vana vid praktisk problemlösning, andra fakulteter har en bredare palett där många ägnar sig åt nyttiggörande utan att kanske tänka på det. Oavsett vilken idé man har kan man behöva stöd för att ta den vidare. Därför planerar vi också att starta en patentkurs.

Läraryrket, som gäller vid svenska lärosäten, innebär att lärarna själva äger rätten till sin forskning, förklarar Torbjörn Lundh.

– Det kanske låter bra men innebär också att forskaren är ganska utsatt och riskerar anlita mindre kompetenta konsulter. Patentkursen kommer därför att ledas av en patentexpert från Sahlgrenska Science park och rådgivare från Forsknings- och innovationskontoret som vet mer om hur man ska tänka både när det gäller nytta och om idén är ekonomiskt genomförbar.

DESSUTOM KOMMER doktorandkursen *Innovation och nyttiggörande av forskning*, som 2021 utvecklades och gavs av Forsknings- och innovationskontoret i samarbete med Naturvetenskapliga fakulteten, att i höst även vara öppen för doktorander vid Sahlgrenska akademien. Kursen ska ge doktoranderna en bred syn på nyttiggörande, där de bland annat får lära sig presentera sin forskning på ett lättförståeligt sätt.

– Tanken är att den så småningom ska anpassas för olika vetenskapsområden och kunna erbjudas alla intresserade doktorander vid GU.

Text: **Eva Lundgren**
Foto: **Johan Wingborg**

FAKTA

Till hösten hålls kursen *Skriv populärvetenskapligt* som vänder sig till lärare. En kurs om patent planeras till våren. Kursen *Innovation och nyttiggörande av forskning* vänder sig till doktorander.

Firar 25 år med rekord

Lagom till 25-årsjubileet fick GU Ventures in 10 miljarder kronor till finansiering för sina företag, vilket var en ökning med 483 procent jämfört med året innan.

– Lika duktiga som GU:s medarbetare är på att forska, lika duktiga ska vi vara på att stötta en kommersialisering, förklarar vd Klementina Österberg.

ÅRSBERÄTTELSEN för 2021 radar upp den ena framgången efter den andra: 140 nya företag verksamma, 2 miljarder kronor i omsättning, 49 miljarder i samlat bolagsvärde och hela 1 600 personer som sysselsätts i företagen.

– Vi får in 70-90 nya, roliga idéer om innovationer varje år. Drivkraften för våra forskare är att göra gott, som att förbättra energikällor eller att hitta botemedel mot sjukdomar. Också miljön är viktig. GU Ventures stöttar enbart bolag som tar hänsyn till ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet och som svarar mot GU:s vision om ett universitet för världen, berättar Klementina Österberg.

Bland de många forskare som GU Ventures stöttat genom åren finns exempelvis professor Börje Haraldsson som arbetar med ett läkemedel mot spridd njurcancer. Tillsammans med kollegor

och med hjälp av flera investeringsbolag och GU Ventures har han startat företaget Oncorena. Ett annat exempel är Staffan Larsson, professor i språkteknologi, som startat den digitala inläsningstjänsten Talkamatic.

– De flesta idéer kommer från det medicinska eller life science-området, medan ett fåtal såsom Talkamatic, har utvecklats vid Humanistiska fakulteten. Det visar att innovationer rymms inom alla delar av universitetet.

FORSKARE SOM ÄR nyfikna och vill testa sin idé bör i första hand ta kontakt med Forsknings- och innovationskontoret (FIK), förklarar Klementina Österberg.

– Rådgivningen är gratis. Man har inget att förlora och förbinder sig inte till någonting även om den inte leder någonstans. Det finns en massa olika varianter att

utveckla en idé på, och FIK hjälper till att hitta vad som passar. Ibland kommer de fram till att idén inte lämpar sig för kommersialisering, men då kan de ge förslag på hur man kan gå vidare på annat sätt. Om idén är värd att utveckla rekommenderar de även att gå vidare till GU Ventures för att träffa en affärsutvecklare och höra hur vi tänker.

NÅGOT SOM ÄR viktigt att tänka på, inte minst inom medicin, är att inte publicera ett resultat innan man har hunnit ansöka om patent, om man nu vill att det ska komma andra till nytta genom exempelvis en framtida produkt, påpekar Klementina Österberg.

- Det kan ju vara lite bökigt, att hinna få in ansökan i tid före en publikation. Men det är viktigt att tänka på detta om man nu vill göra något med resultaten sedan. Patentansökan kan ta ett par månader och under den tiden måste resultaten hållas hemliga,

först därefter är det fritt fram att publicera.

De senaste åren har GU Ventures satsat mycket på att få andra investerare att gå in och samfinansiera. Hittills har sex investeringsbolag och fonder startats och under 2021 fick man sammanlagt in 33 miljoner kronor i ett av de nya investeringsbolagen. Två fonder är nu under uppstart. Planen är att fortsätta på det spåret, förklarar Klementina Österberg, och skapa särskild tillgång till kapital i sämre tider, när det brukar vara svårare att hitta finansiering.

- DET GÄLLER ATT få in tillräckligt med kapital för att kunna göra verklig skillnad på den globala marknaden och att kapitalet är långsiktigt och uthålligt. Vi som är den statliga aktören ska även stå för ett ansvarsfullt ägande.

Även om det idag är en hajp kring entreprenörskap påpekar Klementina Österberg att det är en lång väg att gå för att nå kommersiell framgång och att finansiella muskler ofta är nödvändiga.

- Innovationer tar tid att etablera, vare sig det handlar om ett nytt vaccin, ett bättre sätt att tillverka solpaneler eller en helt ny teknologi som ingen ännu vet att man behöver. Vår styrka är våra duktiga forskare, att vi kan tillsätta ett kommersiellt och drivet team, samt att de kan dra nytta av GU Ventures expertis när det gäller att bygga bolag.

Precis som inom företagsvärlden är det en extra utmaning att få in kvinnor på tyngre poster, som styrelseordförande och vd. Andelen kvinnor ökar ändå för varje år; förra året var 37 procent av alla vd:ar kvinnor.

- VI GÖR MYCKET för att få in fler kvinnor, men vi kan göra ännu mer, om vi kan attrahera mer resurser. Det ser ungefär likadant ut på mångfaldssidan då 38 procent kommer från andra länder.

GU Ventures har rankats som en av världens främsta universitetsinkubatorer.

- Med tanke på att vi är relativt små, inte minst jämfört

med de väldiga kinesiska inkubatorerna, är det ett enastående resultat. Jag tror att vår styrka är vår långsiktighet, det viktigaste är ju trots allt att bolagen klarar sig över tid.

Finanskompetenscentrum utsåg 2019 Klementina Österberg till årets finansprofil och i motiveringen beskrevs hon som klyftig på äkta göteborgsmanér. Själv ser hon sig som en person med outsinlig energi, sinne för detaljer och stor envishet.

- JAG SLUTAR INTE jobba förrän arbetet är av högsta kvalitet, jag lämnar inget halvdant och det är inte så konstigt då att det tar mycket tid och energi. Men det är också det som gör arbetet roligt och meningsfullt, när man är riktigt stolt över det man skapat. För forskningsresultaten förtjänar inget mindre än det bästa.

Text: **Allan Eriksson**

Foto: **Johan Wingborg**

Vår styrka är våra duktiga forskare och att vi kan tillsätta ett kommersiellt drivet team.

KLEMENTINA ÖSTERBERG

FAKTA

GU Ventures är helägt av staten och förvaltas av Göteborgs universitet i syfte att kommersialisera idéer och innovationer som är kopplade till GU. Vd sedan 2014 är Klementina Österberg som 2019 utsågs till årets finansprofil av Finanskompetenscentrum. Antalet medarbetare är 26.

Sedan starten 1995 har GU Ventures stöttat cirka 240 nya bolagsstarter, varav 140 är verksamma idag. 15 har börsnoterats på de svenska och amerikanska börserna. Idag finns 76 företag i portföljen, samt ytterligare nästan lika många alumniföretag.

GU Ventures har flest bolag inom läkemedel, medicin och bioteknik samt energi- och miljöteknologi. Ett exempel på ett framgångsrikt bolag är Surgical Science som utvecklar VR-simulatorer inom kirurgi och omsätter cirka 370 miljoner per år, med en vinst om cirka 86 miljoner. Ett annat är BICO Group, tidigare Cellink, som tillverkar biobläck och 3D-skripare för att skriva ut modeller av mänsklig vävnad som hud och brosk.

Hon har flest poäng vid GU

Berit Larsson arbetar idag som distriktsläkare, blev medicine doktor i januari och har läst mest vid GU.

Men det viktigaste är inte titlarna, utan vägen till kunskap och fördjupning, konstaterar hon.

– **EN LÅNG UTBILDNING**, inom medicin innebär stora förpliktelser i mötet med människor i min profession. Om jag inte kan möta patienter just där de befinner, och kanske inte ens vet vad alla titlarna på min dörr innebär, ja då har jag ju inte lyckats, säger Berit Larsson.

Hon möter upp på Närhälsan i Askim strax efter klockan fem på eftermiddagen. Mottagningen har precis stängt för dagen och först vid den här tiden har Berit Larsson tid att träffas. "Det går i ett på mottagningen", förklarar hon innan vi ska ses.

Men nu är allt tyst och stilla när hon visar in på sitt rum där vi slår oss ner för att prata om alla de där titlarna på dörren. Elva examina och två doktorstitlar. Något som kommer sig av en stor portion intresse och nyfikenhet, förklarar hon.

– Men också om en vilja till fördjupning. Man disputerar inte i två olika ämnen om man inte har ett sådant intresse. Kanske har jag även en önskan att göra vissa saker mer

grundligt, resonerar hon.

Berit Larssons förmåga att ta sig an saker från grunden visade sig redan i unga år. Som femåring började hon spela piano, när hon var 13 började hon spela kyrkorgel och som sextonåring blev hon examine-rad kantor. Något som i vanliga fall kräver både myndighetsålder och allmän behörighet för högskolestudier

– **JA, EGENTLIGEN** skulle man ju vara arton år. Min examinator fick begära dispens för mig. Fram till studenten vikarierade jag sedan som organist och spelade på bröllop, gudstjänster och begravningar. Men också på egna konserter där jag dels ackompanjerade solister och instrumentalister, dels spelade solistiskt.

Efter humanistisk linje på gymnasiet tog hon steget över till universitetet för att läsa musikvetenskap ett år, innan hon efter andra försöket kom in på Musikhögskolan i Göteborg och där utbildade sig till kyrkomusiker under fyra år. Plus två års påbyggnad.

MEN ÄVEN OM musikstudierna erbjöd teoretiska studier på avancerad nivå, hade Berit Larsson törst efter mer kunskap. Därför fortsatte hon sin bana inom universitetet med att läsa religionsvetenskap, socialpolitisk historia och

■ Berit Larsson

Född: 1966.

Titlar: Filosofie doktor, medicine doktor, musikdirektör, diplomorganist, teologie- och filosofie kandidat, filosofie magister, gymnasielärare, specialläkare i geriatrik, internmedicin och allmänmedicin, kursledare för geriatriska kursen vid läkarprogrammet, Sahlgrenska akademien, delkursledare i geriatrik på samhällsmedicinkursen.

Bor: Göteborg, född i Utby.

Fritidsintresse: Musik och trädgårdsarbete.

Antal godkända poäng i Ladok: 1 005 hp.

Utöver det: kyrkomusikerexamen 240 hp, plus ett år musikvetenskap 60 hp.

Fil dr ekonomisk historia: 240 hp.

Medicine doktor: 240 hp.

Sammanlagt: 1 785 hp.

ekonomisk historia.

– Jag hade en liten bucketlist från gymnasiet över ämnen som jag tyckte var intressanta att fördjupa mig i. Tanken var aldrig att läsa en hel examen, men det var så roligt att det blev att gjorde det i alla tre ämnena. Till detta lade jag sedan en gymnasieläroretsen i historia och religion.

Däremot insåg Berit Larsson att hon inte var överdrivet sugen på att jobba som lärare. Istället var planen att hon skulle bege sig till Spanien och en tjänst som kantor i Svenska kyrkan på Mallorca. Men livet ville något annat.

– Ett telefonsamtal från Ulf Ohlsson, dåvarande professor på Handelshögskolan. Han erbjöd mig en doktorandplats

i något som hette Sjöfartsprojektet.

Efter avlagd doktorsexamen kände hon att det var dags att bocka av ännu en sak på den där listan. Nämligen att läsa medicin. Och vid trettiosex års ålder tog resan mot att bli legitimerad läkare sin början, vilket följdes av tre olika specialistutbildningar. Sedan fyra månader tillbaka har hon även en doktorstitel i medicin.

VID SIDAN AV studierna har hon i alla år fortsatt att frilansa som kyrkomusiker, vilket har fungerat både som kreativ inspiration och som ekonomisk stöttepelare. Och hon tror att det är hennes syn på det livslånga lärandet som något självklart, i kombina-

Framför allt krävs ett driv så att du genomför det du har påbörjat.

BERIT LARSSON

tion med ett personligt behov av såväl fördjupning som bredd, som ligger bakom att hon har kommit att tillbringa så många år inom akademien. En väg som har varit rätt för just henne, betonar hon.

- För en del är det rätt att börja läsa medicin vid nitton års ålder och sedan aldrig snegla åt andra håll. För mig har det passat bra att ha ett bredare förhållningsätt. Vilket jag också har tagit med mig i min läkarpraktik.

Det är nämligen inte bara de olika specialinriktningarna inom sin läkarutbildning som har varit värdefull, förklarar hon.

- Jag har haft väldigt stor nytta av mina sex år inom religionsvetenskap. Många

kommer från en verklighet som ser helt annorlunda ut än vår. För mig är det oerhört viktigt att försöka förstå vem det är jag möter.

PÅ FRÅGAN OM ifall hon har mer lätt för sig att ta till sig akademiska studier än andra får hon fundera en stund. Svaret blir att hon egentligen inte tror det, men att det kan vara en fördel att besitta en analytisk förmåga och att ha ett helikopterperspektiv.

- Du behöver ha ett intresse och tycka att det är roligt att lära dig nya saker. Framför allt krävs ett driv så att du genomför det du har påbörjat. Det man har åtagit sig avslutar man, helst med en examen.

Under våren har hon →

Nyheter

→ främst fokuserat på att landa efter den senaste disputationen. Däremot har hon inga planer på att sätta punkt för sitt lärande.

- Jag är femtiosex nu, jag kan inte sätta sig mig ner på en stol och stanna upp. Jag ser fram emot att fortsätta akademiska och yrkesmässiga utmaningar och att utvecklas både i min lärarprofession och som klinisk doktor.

ÄN IDAG FRILANSAR hon som organist och har såväl solokonster som andra uppdrag, bland annat med den egna ensemblen Trio Fresco.

- Något litet fritidsintresse får man ju tillåta sig. För mig är musiken avkoppling och det går inte att arbeta tjugofyra timmar om dygnet.

Text: **Hanna Jedvik**

Foto: **Johan Wingborg**

FAKTA

Studenter som klarat mer än 1 000 högskolepoäng (godkända) vid GU

Berit Larsson (född 1966): 1 785 hp

Kenneth Fingal (född 1948): 1 688 hp

Robert Hallström (född 1968): 1 672 hp

Ingrid Holm Löfström (född 1952): 1 527 hp

Annika Freed (född 1954): 1 374 hp

Tommy Johnsson (född 1955): 1 335 hp

Maria Andergården (född 1978): 1 184 hp

Björn Åkerhage (född 1976): 1 005 hp

Listningen gäller högskolepoäng för både program och kurser men endast om hela kursen är godkänd. Högskolepoäng som registrerades innan Ladok digitaliserades har inte räknats med. Inte heller poäng från andra högskolor har inkluderats i sammanställningen.

Foto: PRIVAT

ROBERT HALLSTRÖM, speciallärare i Dals Ed, har över 1 600 godkända högskolepoäng, enligt Ladok.

Skalat bort kroglivet

Hur kommer det sig att du har pluggat så mycket?

- Jag har aldrig legat på latsidan. Efter teknisk linje på gymnasiet sa jag att jag aldrig mer skulle plugga, men det tog inte mer än två år innan jag blev sugen igen. Då läste jag humanistiska ämnen i två år och sedan dess har det rullat på, framför med allt med fokus på historia och litteraturvetenskap. Så småningom byggde jag på med det korta pedagogiska programmet och utbildade mig till lärare. Sedan tog jag även speciallärarexamen.

Hur har du lagt upp livet för att hinna med?

- När jag började på 90-talet hade jag inga barn och kunde ta dubbla eller tredubbla kurser. Då fanns det inga spärrar för hur mycket man fick läsa samtidigt, det var bara att dyka upp på institutionen. Sedan har

jag också tagit tjänstedigt som lärare i perioder för att plugga, varvat med extrajobb på Sahlgrenska. Jag har även i perioder rest mycket och tagit många kurser med fältstudier utomlands, bland annat ett halvår i Italien och nästan lika lång tid i Grekland. Nu senast i Varanasi i Indien. Jag har aldrig pluggat vid något privat universitet eller utländsk skola. Allt har varit möjligt tack vare GU.

Hur reagerar folk på att du har läst så mycket?

- Det händer att jag blir betraktad som en kuf så ibland håller jag en lite låg profil. Det har hänt att arbetsgivare blir häpnade när de ser antal poäng i mitt cv. Ibland får jag plocka ut lite av det jag har varit med om.

Har du fått välja bort mycket till förmån för dina studier?

- Nej, jag har alltid haft mycket annat i mitt liv som

idrott, familjeliv och resor. Jag har varit i alla världsdelar. Det enda jag har skalat bort har varit kroglivet.

Kommer du att fortsätta plugga?

- Det kommer jag göra. När barnen är utflugna blir det mer studier igen, jag kommer absolut att fortsätta när jag är pensionär. Då blir det nog fortsatt fokus på samhälle, historia och naturvetenskap. Jag har även en masteruppsats i globala studier som ska bli färdig.

Trots fyra barn och heltidsjobb?

- Ja, det är inga problem så länge man har rutiner. Det känns bra att uppdatera sina kunskaper, hålla dem levande och damma av sig. Och det mesta har jag ju nytta av. Inget har varit oväsentligt. Allting har bildat en helhet i det som jag har jobbat med.

530

Studenter. Så många var antalet avgiftsskyldiga helårsstudenter under 2022. Det är nästan en fördubbling jämfört med 2018.

Foto: JOHAN WINGBORG

Karolina Catoni

SAR Sverige får 11 miljoner

Bidrag. Vetenskapsrådet och Formas bidrar med fem, respektive sex miljoner kronor till Scholars at Risk Sverige. Medlen från Formas ska användas till att ge riskutsatta forskare fristäder i svenska forskningsmiljöer med fokus på hållbar utveckling, medan Vetenskapsrådets bidrag kan användas inom alla discipliner och till att stötta forskare på flykt från krigets Ukraina.

– Bidragen till Scholars at Risk är avgörande för lärosätenas möjligheter att ta emot fler riskutsatta forskare. Vi har olika typer av medfinansieringslösningar sedan ett par år tillbaka, och i takt med att det blivit fler sådana lösningar har också mottagandet av riskutsatta forskare i Sverige ökat dramatiskt, säger Karolina Catoni vid International Centre, som koordinerar SAR Sverige.

SAR Sverige har tidigare fått medel från bland annat Riksbankens Jubileumsfond, där medlen är öronmärkta för placeringar av forskare inom humaniora och samhällsvetenskap.

Webbfrågan

Med tanke på att det är sommar snart: Låter du bli att läsa jobb mejl under sommarsemestern?

- A. Ja (22%)
- B. Nej (74%)
- C. Vet ej (4%)

Antal svarande: 54. Urvalet består av 100 anställda utifrån ett delvis slumpmässigt urval på 500 medarbetare.

OB-ersättning höjs

Ersättning.

Fackförbundet ST och arbetsgivaren har kommit överens om att ersättningen för arbete på obekväm arbetstid höjs från 90 till 120 kronor per timme och att ersättningen gäller från klockan 18 på vardagarna. För lördagar, söndagar och helgdagar höjs OB från 120 till 150 kronor per timme.

– Vi är mycket nöjda med att OB-nivån har höjts. Det är en av flera förbättringar, säger Peter Brandt, ordförande för ST/OFR.

Planering för ARK2

Arbetsmiljö. Just nu pågår planeringen av nästa ARK, en modell för arbetsmiljöutveckling, som beräknas skickas ut tidig vår 2023. Utvärderingen kommer att äga rum i oktober.

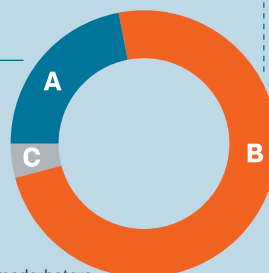
Förra gången genomfördes arbetsmiljöundersökningen i februari 2020. Arbetet med att analysera och utvärdera resultatet drog dock ut på tiden med anledning av pandemin.

Brännpunkt Europa vinner studiemiljöpris

Studiemiljö. Samhällsvetenskapliga fakulteten delar från och med 2022 ut ett "studiemiljöpris". Syftet är att uppmuntra till och belöna arbete med att främja en god studiemiljö vid Samhällsvetenskapliga fakulteten. Priset går till enskilda personer eller grupper som har bidragit till att förbättra studenters och/eller doktoranders studiemiljö.

Vinnare av 2022 års pris är den tioårsjubilerande studentorganisationen *Brännpunkt Europa*. Ur motiveringen: "De har genom åren

lyckats attrahera många högaktuella och profilerade talare i angelägna ämnen ... En stor bredd av studenter från olika ämnen är medlemmar i organisationen, och många fler kommer på de olika aktiviteterna. Sedan pandemins inledning har *Brännpunkt Europa* arbetat hårt för att ställa om till gästföreläsningar i Zoom, för att fortsätta att engagera och hitta olika former för studenter att engagera sig och mötas – om än i andra format."

CITATET

»Människor har i viss mån släppt sitt missnöje. Men Göteborgs Stad har fortfarande ett stort arbete framför sig med att stänga igen glappet i förtroende mellan staden och medborgarna«

säger **Björn Rönnerstrand** i GP den 8 juni med anledning av en undersökning från SOM-institutet.

Sök STINT Teaching Sabbatical!

Stipendium. Är du forskare eller lärare och intresserad av internationella erfarenheter? Du kan få stipendium för att undervisa i USA eller Asien.

Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning, STINT, utlyser stipendier inom programmet *Teaching Sabbatical*. Programmet fokuserar på utbildning och utveckling av pedagogik och undervisning, och stipendierna avser undervisning höstterminen 2023 vid något av STINT:s partnerlärosäten i USA, Singapore, Hong Kong eller Japan. Vinsten ger dig som forskare och lärare möjlighet att få internationella erfarenheter inriktat på undervisning.

Om du är intresserad av att ansöka, kontakta din fakultet för information gällande intern deadline eftersom ansökan och nominering går via respektive fakultet.

Förtrollad av konsumtion

Text: **Eva Lundgren** Foto: **Johan Wingborg**

En svartvit Fender Stratocaster står lutad mot väggen i ett rum högst upp på företagsekonomiska institutionen.

Rummet är Benjamin Hartmanns, nybliven professor i företagsekonomi, som bland annat forskar om nostalgi och konsumtion.

– För mig har stratocastern ett speciellt värde och jag kommer aldrig att sälja den. Den är nämligen min första elgitarr, köpt i Berlin 1991.

Om du lägger pickupen mot en lp-platta från 1963 och förundras över det fina ljudet, eller stoppar fingret i nummerskivan på en gammaldags telefon och häpnar över just den lösningen, då har du kanske drabbats av nostalgisk förtrollning. Det menar i varje fall Benjamin Hartmann.

– Du kanske tror att du köpt sakerna för att de påminner om din barndom? Men det finns också starka kommersiella krafter som får dig att vilja återuppleva det förgångna med hjälp av alla möjliga prylar.

Nostalgi är en viktig drivkraft bakom konsumtion, vare sig man är ute efter autentiska vintagesaker eller nytillverkade retroföremål som ser gamla ut, berättar Benjamin Hartmann.

– Nostalgisk konsumtion skapar en sorts förtrollning på i huvudsak tre sätt: dels finns personer som helt enkelt tycker att det är roligt att till exempel dra på sig en gammal östtysk militärjacka, dels finns de som vill hålla fast vid det förgångna för att de tycker att det var bättre förr. Men det är den tredje typen av nostalgi som intresserar mig mest: när man blickar bakåt för att inspireras framåt. Exempelvis var människor förr i tiden mycket bättre på att återanvända och laga trasiga föremål, och det borde vi kanske göra även idag?

Också Benjamin Hartmann ägnar sig åt nostalgisk konsumtion. Han samlar exempelvis på elgitarrer och har bland annat en av märket Hagström, en Viking Deluxe, en likadan som Elvis och Frank Zappa spelade på.

– Hagström gick i konkurs 1983 men märket lever vidare och gitarrerna licenstillverkas i Asien. Så min gitarr är tyvärr inte den gamla svensktillverkade modellen, men ändå gjord efter de gamla ritningarna.

Benjamin Hartmanns intresse för nostalgi hänger möjligen samman med hans uppväxt.

Han är född 1981 i Västberlin, en ö mitt i ett Östtyskland som inte längre finns. Runt Västberlin sträckte sig en 156 kilometer lång mur, varav 44 kilometer gick rätt genom staden. Muren byggdes 1961 men den 9 november 1989 öppnades gränsen helt plötsligt.

– Jag är uppvuxen bara ett par hundra meter från muren och minns fortfarande hur det var när en massa östtyskar fick möjlighet att strömma in. De fick 100 D-mark vardera att handla för och köpte snabbt upp alla matvaror. Också vi i väst kunde gå över till den andra sidan, på gator som tidigare varit oåtkomliga och som vi undrat över. Jag minns också den så kallade

Todesstreifen, ett minerat ingenmansland, som efter att muren rivits 1990 blev som en gigantisk lekplats för oss barn.

Att Benjamin Hartmann började studera just marknadsföring beror bland annat på att han alltid varit intresserad av reklam.

- När vi tittade på tv brydde jag mig inte så mycket om själva filmen, utan brukade zappa fram till reklamslagen istället. Men mitt intresse för marknadsföring beror också på att jag sedan skoltiden fascinerats av mänskligt beteende. Mitt huvudsakliga intresse har dock alltid varit musik. När jag kom hem från skolan kastade jag väskan i ett hörn och satte mig att öva i tre timmar. Jag var också med i ett rockband som faktiskt kom på femte plats i en tävling i Berlin och jag hade vissa planer på en musikerkarriär. Men så tänkte jag att det roligaste kanske trots allt är att ha musiken som hobby.

Efter gymnasiet gjorde Benjamin Hartmann elva månaders civil tjänstgöring istället för militärtjänst. Det innebar att på olika sätt hjälpa äldre, exempelvis genom att köra dem till frisören eller bära dem i rullstol uppför trappan.

- Den perioden gav mig tid att tänka. Jag hade redan kommit in på en juristutbildning men kom på att mitt intresse för människor och reklam kanske snarare pekade mot marknadsföring. Så jag började läsa ekonomi i Berlin. 2005-2006 var jag i Lund och tog en master i International Marketing and Brand Management. Mina studier i Tyskland hade i huvudsak varit kvantitativa och som student hade jag själv undervisat i statistik vid Technische Universität Berlin. Men i Sverige mötte jag ett mer kvalitativt angreppssätt och det fascinerade mig mer. Så efter en tid, när vi var tillbaka i Berlin, blev både jag och min fru Berit doktorander vid Jönköping International Business School. Vi flyttade från en 3,5 miljonerstad med kaféer, restauranger och ett väldigt kulturutbud till lilla Gränna - och stortriv-

des! Jag disputerade i december 2013, Berit en månad senare och 2015 fick vi båda jobb vid Handelshögskolan här i Göteborg.

Nostalgisk konsumtion finns överallt, inte minst i Tyskland, berättar Benjamin Hartmann.

- Efter återföreningens första eufori var det många som saknade Östtyskland. Man menade att människor höll ihop mitt i det ständiga köandet efter varor, och i öst hade dessutom alla jobb. De statliga östtyska företagen hade sålts för nästan ingenting men så småningom började människor vilja ha just de där varorna som försvunnit. Östtysk öl, korv och senap blev ett sätt att markera sitt ursprung.

Också ungdomar har börjat tycka att Östtyskland verkar spännande; exempelvis har det blivit populärt att bo på hotell från östtyskt 1970-tal.

- Det är ett exempel på att man kan ha nostalgiska känslor även för sådant man inte upplevt. Ibland kan ett helt samhälle drabbas av exempelvis vilda västern-nostalgi eller längtan tillbaka till tiden före första världskriget, trots att ingen nu levande människa var med då. Men just för att vi inte vet så mycket om tillvaron i historisk tid, kan vi själva fylla dessa epoker med egna fantasier, tankar och idéer, som gör tillvaron mer intressant.

Konsumtion är ett sätt att visa vem man är, påpekar Benjamin Hartmann.

- Människan är ett flockdjur som ändå vill vara en individ. Vi köper vintagekläder eller blir punkare för att skilja ut oss från massan men ändå tillhöra en grupp. Och den symboliska betydelsen av konsumtion är oerhört kraftfull. Självpuffar jag att jag tillhör gruppen ansvarstagande konsumenter men ibland kan självuppfattningen få sig en törn. För en tid sedan var jag exempelvis i Danmark och under lunchen diskuterade några kollegor hur mycket vatten deras diskmaskiner förbrukade. För mig var det lite pinsamt att erkänna att jag inte visste exakt hur många liter vatten som går åt i min diskmaskin.

Konsumtion utpekas som ett problem, både när det gäller klimat, miljö och ojämlikhet i världen. Men konsumtion ses också ofta som lösningen; det gäller att välja Krav- och rättvisemärkt, energisnålt och miljövänligt.

- Och vi konsumenter har en väldig makt, vi kan sluta köpa t-tröjor för 30 kronor från Bangladesh. Men den etiska konsumtionen har också en social dimension; alla har inte råd med de dyrare Kravmärkta varorna.

Hur ett varumärke uppfattas beror på en sorts förhandling mellan producent och konsument som företaget bara delvis har kontroll över. Ibland kan det gå fel. Misslyckade företagsidéer är ytterligare ett område som Benjamin Hartmann intresserar sig för.

- Ett exempel är den engångs-dvd där innehållet försvinner efter 48 timmar, som lanserades för tjugo år

sedan men knappast blev en succé. Ett annat är den lasagne, tillverkad av Colgate, som ingen ska ha velat ha eftersom företaget så starkt förknippas med tandkräm. Exemplet är särskilt intressant eftersom det används så ofta, men vi vet faktiskt inte om den där lasagnen verkligen funnits eller om det är en "fake failure". Vi kan skratta åt misslyckandena men borde nog också försöka lära av dem. I ett flertal länder arrangeras "fuckup nights", alltså evenemang där människor berättar om sådant som gått fel i deras liv, och det är ett sätt att hjälpa andra att inte göra samma misstag.

Musik är fortfarande ett av Benjamin Hartmanns största intressen. När han besöker släkten i Berlin passar han ofta på att spela med sina gamla kompisar i bandet.

- Tillsammans med Jacob Östberg vid Stockholms universitet har jag också undersökt hur musik kan användas vid förmedling av forskningsresultat. För precis som bilder eller videoinslag kan öka förståelsen för en text kan musik förmedla en känsla eller en stämning. Ett exempel är en låt skriven av Chris Hackley, professor i marknadsföring vid University of London, som heter *CCT Blues* och som ger en lite fyndig förklaring till konsumtionsforskning. Den låten har Jacob och jag både skrivit en artikel om och gjort en heavy metal-cover på. För det ska ju vara roligt att forska!

Men det är den tredje typen av nostalgi som intresserar mig mest: när man blickar bakåt för att inspireras framåt.

Benjamin Julien Hartmann

Aktuell:

Ny professor i företagsekonomi med inriktning mot marknadsföring.

Familj:

Fru Berit Hartmann, universitetslektor vid företagsekonomiska institutionen, två barn på 11 och 8 år.

Senast lästa bok:

The Empty Throne av Bernard Cornwell.

Senaste film:

The Lighthouse.

Övriga intressen:

Tennis, snowboard, mountainbike.

Publiceringshets ger dålig forskning

Hälften av all forskning som publiceras i de förnämsta vetenskapliga tidskrifterna är inte reproducerbar och därmed oriktig. Betyder det att forskningen är undermålig? Eller är det helt i sin ordning? Vi borde bli bättre på att våga misslyckas, tycker flera forskare.

I boken *Kris i forskningsfrågan: eller vad fan får vi för pengarna?* som kom häromåret, undersöker journalisten och samhällsdebattören Hanne Kjöllér hur väl skattebetalarnas forskningspengar förvaltas av politiker, myndigheter, lärosäten och forskarna själva. Hennes slutsats är att det inte görs särskilt väl. I dessa dagar, när rättegången mot Paolo Macchiarini går mot sitt slut, är boken åter aktuell. Det var skandalkirurgens användning av människor som försökskaniner som fick Kjöllér att undra över hur vårt forskningssystem fungerar. Hur var det ens möjligt att han beviljades forskningsmedel? I boken drar Kjöllér i en rad för forskarsamhället välkända men för gemene man obekanta trådar och den som fick allra mest medial uppmärksamhet handlade om den så kallade ”reproduceringskrisen”. Det är fullt förståeligt. Kjöllér citerar John Ioannidis vid Stanford University som i en av världens mest citerade artiklar (2005) visat att hälften av forskningsresultaten som publiceras i de mest ansedda tidskrifterna är oriktiga eftersom de inte låter sig upprepas när försöken görs om. Dessutom uppskattar han att 85 procent av alla miljarder som satsas på medicinska studier, kliniska prövningar såväl som annan forskning, är bortkastade. I medielogikens värld smäller sådant högt.

Men betyder det att vetenskapen är i kris?

- Det är ett alltför svepande uttryck,

Eva Raneshill menar att forskarna är pressade att publicera intressanta resultat.

men det är klart att den låga grad av reproducerbarhet som man har funnit inom vissa ämnen är ett problem, säger Olle Häggström, professor i matematisk statistik.

Men han tror inte att det handlar så mycket om fusk, utan mer om slarv och inkompetens och alltför naiva tolkningar av resultaten av statistiska analyser.

- Men psykologer, medicinare och nationalekonomer har uppmärksammat problemet och det görs ganska mycket idag för att komma tillrätta med problematiken, säger Olle Häggström.

Men Eva Raneshill, universitetslektor på institutionen för nationalekonomi och statistik, tycker att mer borde göras.

- Sättet som forskning bedrivs på borde göras om från grunden. Större vikt måste läggas på statistisk styrka och tillräckligt stora urval. Och huvudhypotheser ska inte kunna ändras under resans gång utan stå kvar när man publicerar. På samma sätt ska man var tydlig med att resultaten av eventuella explorativa analyser av ens data, vilka är statistiskt mer osäkra, behöver undersökas närmare i fortsatta studier.

Själv blev hon abrupt medveten om problematiken för ett tiotal år sedan. Som postdoktor i beteendekonometri ledde hon en forskargrupp som skulle replikera en studie om kroppspositioner och makt. Studien var välkänd, i en TED-talk med miljontals visningar förklarar socialpsykologen som gjort den hur människor genom att sträcka på sig respektive sjunka ihop ett par minuter påverkar sina nivåer av testosteron och kortisol.

- Vi tyckte det var intressant och tänkte utveckla studien i vår egen forskning.

Försöksgruppen i ursprungsstudien bestod av 42 personer, Raneshill utökade antalet till 200. Studien replikerade inte.

I sin bok använder Hanne Kjöllér kroppspositionsstudien som ett flagrant exempel på usel forskning som fått mycket uppmärksamhet, och där forskaren bakom dessutom inte spelat med helt öppna kort kring sitt statistiska urval. Och detta kanske är sant. Men å andra sidan fungerade ju systemet - det röda kortet kom.

- Jag är inte alls orolig. Det är inte lätt att manipulera systemet. Den som försöker göra det, genom att till exempel övertolka data, blir snabbt påkommen. Ingen forskning är intressant förrän den har replikerats av någon annan med samma resultat, säger Henrik Zetterberg, professor på institutionen för neurovetenskap och fysiologi.

Henrik Zetterberg tycker att forskare borde bli bättre på att våga misslyckas.

Visst tycker han att det är lite sorgligt att replikerbarheten är så låg för forskningen i de förnämsta tidskrifterna, men varför hänga upp sig på dem?

– **Vill man bli** missledd och få en skev bild över hur ett forskningsfält ser ut ska man bara följa högimpakt-tidskrifter. De behöver sälja annonser och för att behålla sin impaktfaktor blir det viktigt att publicera forskning som ger mycket uppmärksamhet och som ofta spekulativt föreslår hur något viktigt förhåller sig. Det innebär att det exempelvis är omöjligt för mig att i en sådan tidskrift få ut en studie kring en biomarkör som man trott kan spåra Alzheimers sjukdom men som inte gör det.

Den hamnar istället i någon av de lågimpakt-tidskrifter som exempelvis drivs av patientföreningar.

– Det är i dem som den viktigaste forskningen för forskningsfältet och patienterna publiceras.

Måste forskarna kanske bli bättre på att våga misslyckas? Exakt, menar Henrik Zetterberg.

– **Man ska inte** vara så dömande mot icke-replikerbara resultat. Om allting alltid måste vara helt perfekt innan man publicerar kan fältet gå i baklås, vilket leder till en ännu värre bias där folk inte vågar visa upp saker de inte riktigt förstår, men som är intressanta, säger han.

– Det är sånt här som ger doktorander ångest, de är livrädda för att göra fel. Men om en forskare alltid har rätt under

Större vikt måste läggas på statistisk styrka och tillräckligt stora urval.

EVA RANEHILL

sin karriär ... ja, då det är något som inte stämmer.

Eva Ranehill säger att hon lyckats få ovanligt många "noll-resultat" publicerade.

– Jag har haft tur. Exemplet i Hanne Kjöllers bok blev en stor sak för att de första resultaten som vi försökte replikera var så enormt medialiserade, säger hon.

Men i regel förhåller det sig inte så.

– **I dagsläget är det** ofta svårt att nå ut med information som visar att en effekt, som presenterats i en publicerad artikel, i själva verket inte finns. Beroende på vikten av det ursprungliga resultatet ska kanske inte den kunskapen alltid spridas i toptidskrifterna, men vi måste hitta ett system för det så att vi inte håller på och replikerar varandras forskning utan att någon vet om det. Vi måste snabbt få reda på när tidigare funna resultat inte håller.

Men det kräver förstås också att forskare gör artiklar av sina studier även när de inte hittar det de vill. Det rimmar inte riktigt med den incitamentsstruktur som genomsyrar akademien idag.

– Hanne Kjöllers skriver att det handlar

om forskningspengar, men jag tror inte att det är den främsta orsaken. Det handlar om jobb. Som ung forskare måste man publicera ett visst antal artiklar för att behålla jobbet och den som vill avancera måste dessutom publicera i de topprankade tidskrifterna. Forskare har alltså incitament att komma fram till resultat och samband som är publicerbara. Och tidskrifterna vill ha artiklar som anses intressanta och ger många citeringar. Nollresultat anses ofta vara mindre intressanta, säger hon.

– **Får man ett** nollresultat utan att ha specificerat exakt vilka statistiska tester man vill göra i en forskningsplan, ja då blir det lätt så att man kör sin data mot fler variabler. Ju fler varianter man lägger till desto större är sannolikheten att man hittar något man tror är statistiskt signifikant. Det här sker i stor grad omedvetet, tror jag. Man vill ju bara göra det bästa av sitt material, men ökar samtidigt risken att man producerar statistiskt osäkra resultat.

Frågan är om forskningen sitter fast i systemet? Nej, det tror inte Eva Ranehill. Men det behövs en större debatt för att söka lösningar. För de finns.

– Det finns till exempel journaler som tar in artiklar efter att ha värderat forskningsplaner istället för resultat. Det innebär att forskare kan skriva ner sin bästa plan och tänkta analys och sedan inte behöva oroa sig för vad man kommer fram till. →

Text: **Lars Nicklason** Foto: **Johan Wingborg**

Kan vi dumpa förlagen?

Svenska skattebetalare betalar för forskning som ges bort i princip gratis och sedan köps tillbaka för dyra pengar. Systemet med vetenskaplig publicering i kommersiella tidskrifter har länge kritiserats, inte bara för att det är dyrt utan också för att kvaliteten på peer review-granskningen har försämrats. Frågan är hur vi ska ta oss ur det?

Hanne Kjöllers bok *Kris i forskningsfrågan* har också undertiteln *Vad fan får vi för pengarna?* När det gäller alla miljarder som går till de akademiska tidskriftsförlagen är förstas frågan relevant. Och svaret? Ingenting, eller i alla fall väldigt lite - om man ska tro kritikerna i Kjöllers bok. I denna hävdas att tidskrifterna har större vinstmarginaler än Amazon och Google. Snarare verkar de som ockrare än kvalitetsgaranter i en sund marknads ekonomi: "Ett universitet kan välja bort en extremt dyr städfirma, men inte byta ut Lancet mot Hemmets veckotidning." Universiteten sitter alltså fast, och allra mest blåsta blir forskarna som granskar kollegors artiklar inför publicering. Titeln på ett av bokens kapitel säger det mesta: *Peer review. Eller som det heter på ren svenska: Jobba gratis.*

Olle Häggström, professor i matematisk statistik, instämmer i kritiken.

- Idag görs merparten av arbetet med tidskrifterna av oss forskare, i våra roller som artikelförfattare, peer reviewers och redaktörer, mestadels gratis. Men varför alls blanda in de giriga förlagen? Om vi nöjer oss med elektronisk publicering blir den lilla administrativa överbyggnad som behövs ovanpå detta nästan trivial i sammanhanget.

Han tycker dessutom att det finns en utbredd, nästan kultartad övertro, kring den peer review-process som tillämpas av vetenskapliga tidskrifter.

- Vi forskare är överhopade med peer review-uppdrag och det är inte möjligt att göra det med sådan seriositet som krävs

Olle Häggström menar att vi har en övertro på peer review-processen.

...jag tror absolut inte att det är ovanligt att man snor ihop en referee-rapport på ett par timmar.

OLLE HÄGGSTRÖM

för att processen skulle vara en kvalitetsgarant.

Så hur mycket tid lägger man ner på att granska en artikel?

- Det är förstas olika och jag vågar inte ge en siffra på vad som är typiskt, men jag tror absolut inte att det är ovanligt att man snor ihop en referee-rapport på ett par timmar, säger Olle Häggström.

Dick Kasperowski, professor i vetenskapsteori, är också upprörd över hur mycket av skattebetalarnas pengar som går till tidskriftsförlag och hur peer review-processen som tillämpas av dessa ibland är "usel". Själv har han till exempel aldrig blivit nekad ett peer review-uppdrag trots att han flera gånger sagt att det bara är en del av en artikel han har tillräcklig kunskap för att ge input.

- "Ja, men det är precis vad vi behöver" heter det då.

- Systemet är listigt. Jag tror att många är upprörda, men vi är också beroende av det för våra karriärer. Det är en paradox. Samtidigt som vi jobbar gratis är det ändå en valuta för oss som vi kan använda när vi söker forskningsanslag.

I Hanne Kjöllers bok påstås att internet har gjort tidskrifterna överflödiga. Så vad hindrar universiteten från att ta över tidskriftsverksamheten själva och dumpa förlagen?

- Egentligen ingenting, säger Olle Häggström. Men trots att vi varit medvetna om situationen åtminstone sedan 1990-talet har vi inte lyckats ta oss samman och genomföra det, vilket är ett underbetyg för vetenskapssamhället.

Vad skulle kunna ersätta systemet?

- Jag skulle vilja se ett normskifte där vi forskare tar ett mycket större eget ansvar för att förstå detaljerna i de artiklar som vi refererar till och förlitar oss på i våra egna arbeten. Men jag har ingen magisk kula som avslöjar hur det här normskiftet ska uppstå, säger Olle Häggström.

Ett annat sätt som brukar nämnas är att öppna upp vetenskapen, både vad gäl-

ler finansiering och styrning. I regeringens senaste forskningsproposition finns till exempel så kallad medborgarforskning med som förslag på åtgärd som ska stärka demokratin i samhället.

– **Jag ser ibland** i olika policyer, ända upp på EU-nivå, att det här ska skapa en helt ny kultur för vetenskapen, säger Dick Kasperowski. Man häftar en massa olika samhällseliga och vetenskapliga positiva effekter till detta som man i själva verket inte vet så mycket om.

Själv tror Dick Kasperowski att medborgarforskning kommer att befästa redan befintliga strukturer.

- En studie från de största portalerna för inrapportering av biodiversitetsobservationer för allmänheten i världen visar att det är välutbildade medelålders män med ganska hög inkomst som i huvudsak medverkar och som dessutom ägnar sig åt vissa specifika arter. Ska man vara riktigt gender-elak får vi alltså the *male*

gaze of the world. Medborgarforskning är alltså inte fråga om demokratisering utan tvärtom - det är de vanliga misstänkta.

Henrik Zetterberg, professor i neurokemi, tycker att referentsystemet med 2-4 granskare som ägnar några timmar åt en artikel inte säkerställer kvaliteten på forskningen. Det vore att ställa allt för höga krav, menar han.

– **Därför har man** ibland framfört att all data från en studie ska lämnas ut så att den fritt kan beforskas av hela forskarsamhället. Det låter bra men nackdelen är att det kan vara svårt att sätta sig in i någon annans data. Det kan alltid bli fel. Men det är där jag lutar mig tillbaka och säger att de forskningsresultat som visas upp offentligt och som är potentiellt intressanta, de kommer alltid att testas igen.

Text: **Lars Nicklason**
Foto: **Johan Wingborg**

Hanna Kjoller har skrivit boken *Kris i forskningsfrågan*.

- Medborgarforskning lockar främst välutbildade medelålders män, säger Dick Kasperowski.

Gör konst av sitt lands trauma

Tintin Wulia växte upp i gränslandet mellan två världsdelar, med musiken som ständig följeslagare. Idag är hon internationell konstnär och postdoktor vid HDK-Valand och har fått 15 miljoner kronor i stöd från Europeiska forskningsfonden (ERC) till sitt nya forskningsprojekt.

Tintin Wulia befinner sig just nu mitt emellan, eller "between places", som hon säger. Efter att under några år ha delat sitt liv mellan Brisbane i Australien och en lägenhet i Linnéstaden, håller hon nu på och slår ner sina bopålar i Godalming i sydöstra England.

- Jag kommer tillbaka till Göteborg i juni. Sedan får vi se hur det blir i höst och framöver, säger Tintin Wulia över skärmen från sitt hem.

Idag har hon hela världen som arbetsplats. Men hon föddes 1972 på Bali i Indonesien, där hon växte upp under Suhartos hårdföra militärregim. En mörk tid i indonesisk historia, då hundratals politiska fångar mördades och fängslades. Vid en första utredning 1975 satt fortfarande 55 000 i fängelse utan rättegång. En av dem som mördades under de här åren var Tintins morfar.

- Det var en familjehemlighet. Vi pratade aldrig om det med någon utanför familjen. Men det här var en storpolitisk konflikt och många bär på samma erfarenhet som vi. Som indokines växte jag upp med propaganda som fick mig att tro att sådana som vi förtjänade att mördas.

I en tid när man riskerar att bli avslöjad och sedd som en politisk motståndare om man berättar sanningen tenderar den här typen av historier att stanna inom familjen, förklarar hon. Tystnaden blev en självklar del av såväl det privata som offentliga livet.

- Om du växer upp med en hemlighet

som absolut inte får avslöjas finns det inget som får dig att stanna upp och ifrågasätta vad du har varit med om. Istället vänjer du dig vid att aldrig ställa några frågor.

När hon så småningom insåg vid den av regimens påverkan på hennes uppväxt, och vilka fruktansvärda effekter Suhartos styre hade haft, började hon sakta men säkert att nysta i familjens och landets historia. Något som i tjugooårsåldern utmynnade i hennes första egna konstverk där hon undersökte sina och andras erfarenheter i landet.

- Det uppstod något väldigt starkt när jag väl började kommunicera och ställa frågor om mina hemligheter.

I början var hon försiktig med att ta upp Suhartos regim i sin konst. Först långt senare, i trettioårsåldern, fem år

efter regimens fall, vågade hon på ett mer uttalat sätt formulera sig kring sin bakgrund och landets trauma. Då på behörigt avstånd från hemlandet efter att ha landat på en forskarutbildning i konst vid RMIT University i Melbourne.

På vägen dit hade hon hunnit ägna flera år åt att undervisa i musik, utbilda sig till arkitekt och experimentera med olika mediaslag samt att åka på Tysklandsturné som videofotograf tillsammans med ett band. Musiken och konsten har alltid varit en självklar del av livet för Tintin Wulia.

- Jag växte upp i den musikskola som mina föräldrar grundade. Mamma och pappa träffades i en studentorkester och min mors första jobb var att undervisa, vilket hon fortsatte med till 78 års ålder. Att ägna mig åt konst i någon form har

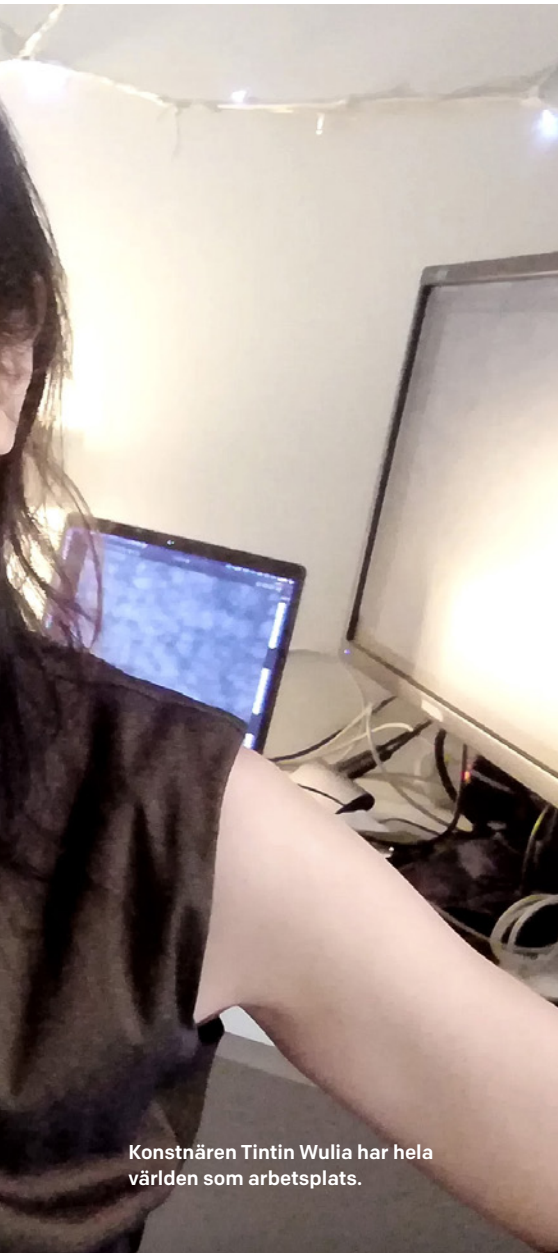

Foto: PRIVAT

Konstnären Tintin Wulia har hela världen som arbetsplats.

alltid känts väldigt naturligt.

Under 20 år inom yrket har hennes konstnärskap kännetecknats av ett processbaserat och multimedialt arbetssätt. Inte sällan genom att hon gör sina åskådare delaktiga i verket, eller genom att hon skapar upplevelser med hjälp av video, muralmålningar, ljud eller performance. Som en röd tråd löper undersökandet av ämnen som socialpolitik, gränser, migration och identitet. Något som hon till stor del tror har sin grund i erfarenheterna från Suhartos regim under uppväxten.

– **Att växa upp som kinesindonesier** innebär att tillhöra en lagligt diskriminerad grupp. Det är förmodligen en anledning till att min familj alltid har lagt stor vikt vid juridiska handlingar och doku-

ment, eftersom de hjälper dig att bevisa att du kan leva i ditt eget land.

Mycket av detta tog sig i uttryck i form av konstprojektet *Make your own passport* som hon deltog med i Vetenskapsfestivalen i år. Även det faktum att hennes hemland ligger precis mitt emellan två världsdelar har påverkat henne starkt. Indonesien ligger inkilat med Australien på den östra sidan och Asien på den västra. Och två världshav omsluter landet.

– **Indonesien är verkligen ett gränsland** på det sättet. I det finns också många konflikter inbäddade.

Att förena konstnärlig praktik med forskning ser Tintin Wulia som ett sätt att strama upp sitt konstnärliga arbete. Bland annat med hjälp av tydliga ramar och en tidsplan. Även som konstnär ägnar hon sig åt teoretiskt arbete.

– Jag kombinerar rollerna som forskare och konstnär. Styrkan i det ligger i att jag även som konstnär verkligen förväntas åstadkomma något när arbetet är knutet till forskning.

Att hon kom till Sverige 2018 kom sig av att en vän hade fått upp ögonen för att Institutionen för globala studier sökte en postdoktor i konsthantverk, design och konst, med fokus på migration.

– Det här är du, sök, sa han. Och det gjorde jag utan att vare sig känna till fakulteten eller ha satt min fot i Göteborg tidigare.

Hon fick jobbet, som alltså var uppdelat mellan HDK-Valand och Globala studier. När hon nu har fått 15 miljoner för att genomföra en tvärvetenskaplig studie om hur estetiska föremål leder till sociopolitisk förändring, ser hon det som en naturlig utveckling i sitt arbete med

att utforska frågor som rör migration och geopolitik.

Inte minst med tanke på att vårt sätt att betrakta och uppleva olika föremål kan förändras starkt beroende på kontexten, enligt Tintin Wulia.

– Du kan beröra individer med föremål som finns både i politiska och sociala institutioner. När ett objekt är inbäddat i en social interaktion finns det något som triggar hur vi upplever föremålet i just den situationen. Det vill jag undersöka med hjälp av både teori och praktik.

Att hon är den första forskare vid Konstnärliga fakulteten som får forskningspengar från ERC – ett av de största och mest prestigefyllda anslagen en forskare tidigt i karriären kan få – upplever hon som oerhört hedrande men också som ett ansvar. Ett forskarteam ska sättas ihop, bland annat med forskarasistenter som ska arbeta gentemot olika organisationer i flera länder.

Hon vill utveckla metoden kring det praktiska arbetet att hantera föremål samtidigt som hon för in teori och ett forskningsperspektiv i projektet.

– Det är styrkan i att vara konstnärligt baserad i sin forskning. Du är inte bara tillåten att arbeta praktiskt. Du förväntas göra det.

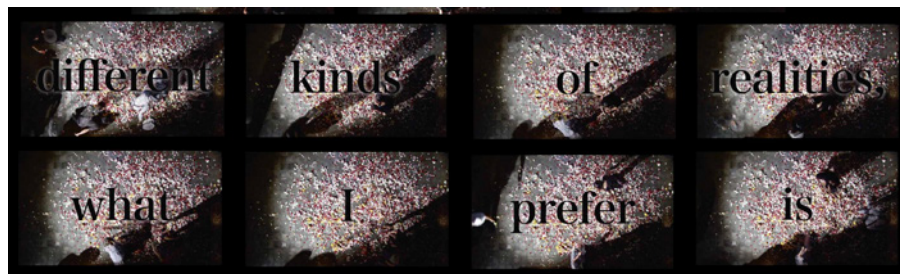
Hanna Jedvik

Tintin Wulia

Född: 1972 på Bali Indonesien.

Yrke: Konstnär och forskare vid HDK-Valand.

Bor i: Godalming, Storbritannien.

Tintin Wulias verk *Nous ne notons pas les fleurs* (2010) bygger på ett filmat experiment som utgår från en världskarta med blommor, kryddor och örter, som representerar olika länder. Deltagare bjöds in att flytta runt beståndsdelarna utifrån personliga erfarenheter och resor, vilket resulterade i detta videokonstverk.

Västsvensk arena för hållbarhet på gång

Renodling men också breddning, så kan man sammanfatta de planer på fortsatt utveckling av GMV som Pam Fredman nu lagt fram i sitt förändringsförslag.

Den största nyheten är att starta en västsvensk arena för hållbar utveckling tillsammans med Lärosäten Väst.

Det var hösten 2021 som Pam Fredman, tidigare rektor vid Göteborgs universitet, fick i uppdrag att leda ett förändringsarbete av Göteborgs centrum för hållbar utveckling (GMV). Det handlade bland annat om att undersöka vilka av dess nuvarande verksamheter som bör ligga på GMV och vilka som passar bättre på andra delar av GU eller Chalmers.

De förslag till inriktningsbeslut som Pam Fredman nu lagt fram innebär bland annat att GU:s miljöledningssystem förs över till en central funktion vid GU.

- Denna ska stötta universitetsledningen, vicerektor, dekaner och prefekter när det gäller att driva och samordna hållbarhetsarbetet, berättar Pam Fredman.

- Jag föreslår också att några av GMV:s verksamheter, som ganska tydligt hör samman med Handelshögskolan, förs över till Handelshögskolans enhet Environment for Development. Detta förslag blir en pilot för hur man eventuellt kan flytta fler verksamheter och försäkra sig om att det kommer att fungera.

Den största nyheten är dock att bilda en västsvensk arena för hållbar utveckling. Det är tänkt att ske tillsammans med Lärosäten Väst och med utgångspunkt i GMV:s verksamhet.

- **Intresset är stort** från externa parter, både myndigheter, företag och andra intressenter, som gärna vill kopplas samman med lärosätenas verksamheter och kompetenser. De olika lärosätena har ju

Psm Fredman vill öka samverkan om miljön.

sina speciella kompetenser, som exempelvis textil vid Högskolan i Borås eller arbetsintegrerat lärande vid Högskolan Väst, samt nätverk som kan vara lokala eller regionala men också nationella eller globala. Hållbarhet handlar om komplexa sammanhang, både ekologiska, ekonomiska och sociala, och därför är dialog mellan olika parter som utvecklas och lär av varandra nödvändigt. Som universitet ska vi självklart ta fram ny kunskap och kompetens genom forskning och utbildning men en viktig uppgift är också att föra ut den kunskap som redan finns, gärna i samverkan med andra.

Redan den 16 juni kommer rektorerna för GU och Chalmers förhoppningsvis att fatta ett inriktningsbeslut om att gå vidare med idén om en västsvensk arena för hållbar utveckling. En ny organisation är tänkt att finnas på plats den 1 januari nästa år.

Fram till dess kommer Pam Fredman att vara tillförordnad föreståndare för GMV.

- Jan Pettersson, GMV:s tidigare föreståndare, har valt att inte förlänga sitt förordnande, som gick ut i maj. Jag har alltid varit engagerad för hållbarhet, inte minst på senare år som ordförande för International Association of Universities, så för mig är detta ett både viktigt och roligt uppdrag.

Text: **Eva Lundgren** Foto: **Johan Wingborg**

Fakta

På uppdrag av rektor Eva Wiberg, GU, och rektor Stefan Bengtsson, Chalmers, leder Pam Fredman, tidigare rektor vid GU, ett förändringsarbete för Göteborgs centrum för hållbar utveckling (GMV). Arbetet har lett till följande förslag: Att GU centralt inrättar en funktion för hållbar utveckling med uppdrag att driva, samordna och stödja lärosätets hållbarhetsarbete. GMV:s nuvarande resurser vad gäller GU:s team för miljöledning överförs till GU. Grön ekonomi och andra relevanta verksamheter flyttas till Environment for Development (EfD), Handelshögskolan.

Den 16 juni förväntas rektorerna för GU och Chalmers, var för sig, fatta ett inriktningsbeslut om en västsvensk arena för hållbar utveckling, där relevanta verksamheter vid GMV ska ingå.

Foto: JOHAN WINGBORG

Kronprinsessan besökte R/V Skagerak

Celebert besök. Göteborgs universitets nya forskningsfartyg Skagerak gästades i början av maj av kronprinsessan Victoria, prins Daniel och norska kronprinsen Haakon. Besöket på Skagerak var en del i ett officiellt program som ska stärka samarbetet mellan Norge och Sverige, med fokus på gröna näringar och en kunskapsbaserad hållbar framtid.

– De möjligheter som Skagerak erbjuder är alldeles exceptionella. Fartyget hör till de bästa man kan uppbringa, inte bara i Sverige eller i Europa, utan i världen, sade rektor Eva Wiberg i sitt välkomsttal till de svenska och norska kungligheterna.

Felix Neubergh-föreläsning

Föreläsning. Margarita Díaz-Andreu, professor vid Universitat de Barcelona, är årets Felix Neubergh-föreläsare. Hon är en vida känd arkeolog som bland annat bidragit när det gäller arkeologins historia, identitetsstudier samt kritiska kulturarvsstudier, exempelvis publik arkeologi, arkeologisk turism och medborgarmedverkan. Hon har också studerat grottkonst och arkeoakustik. Margarita Díaz-Andreu har skrivit ett trettio-tal böcker och publicerat cirka 160 artiklar. Hon har tidigare varit verksam vid bland annat Durham University, University College London och University of Southampton. Felix Neubergh-föreläsningen kommer att hållas den 21 oktober.

The Felix Neubergh Lecture ges sedan 1977 och behandlar varannan gång ett problem inom bank- och finansväsendet och varannan gång arkeologi.

Forskarna mest kritiska mot webbplats

Undersökning. För tillfället pågår en enkätundersökning av universitetets externa webbplats. Hittills har över 1 000 personer svarat på enkäten, som är generellt utformad utifrån följande faktorer:

- i vilken egenskap de besöker gu.se (till exempel student på universitetet)
- vad de vill göra på webbplatsen
- om de lyckades med det de avsåg göra.

Besökarna kan även betygsätta webbplatsen från mycket dålig till mycket bra. Högst betyg får webbplatsen av presumtiva studenter, samt av dem som redan studerar på GU eller andra lärosäten. Lägst betyg får webbplatsen av universitetets forskare och lärare – lägre än forskare och lärare från andra lärosäten.

– Det är glädjande att de målgrupper som gu.se främst vänder sig till ger webbplatsen högst betyg. Det är ett kvitto på att alla inblandade gör ett otroligt bra jobb, säger Jörgen Öhlund, huvudredaktör på www.gu.se.

Ny ordförande för Kristineberg Center

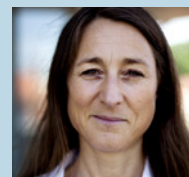

Ordförande.

Kristineberg Center för marin forskning och innovation är sedan december förra året ett samarbete mellan Göteborgs universitet, Chalmers, IVL Svenska Miljöinstitutet, KTH, Lysekils kommun och RISE Research Institutes of Sweden.

Nu har centrumets stämma utsett ordförande samt ledamöter. Ordförande är **Katarina Gärdfeldt**, direktör för Polarforskningssekretariatet. Övriga ledamöter är David Nilsson, KTH, Ingrid Undeland, Chalmers, Mikael Olshammar, IVL, Olivier Rod, RISE samt Åsa Arrhenius och Stefan Hulth, GU.

Kvinnliga doktorander mest utsatta

Trakasserier.

Omkring 4 procent av anställda, doktorander och studenter vid 38 av landets lärosäten anger på en enskild fråga att de under de senaste 12 månaderna blivit utsatta för "icke önskvärd sexuell uppmärksamhet på arbetet/studieplats". Omfattningen av utsattheten skiljer sig dock åt mellan olika kategorier. Svaren visar att unga, kvinnor, studenter och doktorander är särskilt utsatta.

Det är första gången som svenska universitet och högskolor har genomfört en gemensam och nationell enkät om hur vanligt det är med genusbaserad utsatthet och sexuella trakasserier inom akademien. Totalt har nästan 39 000 anställda, doktorander och studenter svarat.

Utfallet för Göteborgs universitet följer i stort sett de nationella siffror som presenteras i rapporten. På några områden ligger GU dock lite högre än genomsnittet.

– Som jag ser det är allt över noll för mycket, naturligtvis ska alla känna sig trygga och bekväma på jobbet. Jag välkomnar rapporten som kommer att vara en viktig del i det fortsatta arbetet med de här frågorna, säger **Mette Sandoff**, tillförordnad prorektor.

Svaren finns på Youtube!

Intresserad av att klippa din hund? Eller osäker på hur man byter ett vattenelement?

– På Youtube finns videor om nästan allt. Plattformen kan liknas vid ett bibliotek som istället för att sprida boklig bildning förmedlar praktiskt kunnande till allmänheten.

Det säger Thomas Hillman och Oskar Lindwall. De har båda lärt sig mer om instruktionsfilmer just genom att titta på Youtube.

När du står där vid spisen och undrar vad blancherade tomater egentligen är för något, letar du knappast fram din gamla kokbok. Istället håller du vatten i kastrullen samtidigt som du sneglar på ett enminutersinslag på Youtube.

Du är inte ensam. Enligt Internetstiftelsens rapport *Svenskarna och internet* från 2020 lär sig cirka 58 procent av svenskarna nya saker med hjälp av Youtube; mest populärt är det i åldrarna 26-45 år, berättar Oskar Lindwall, professor i kommunikation.

– Instruktionsfilmer vänder uppochner på den logik som säger att man inte ska göra apelsin-tv, alltså att inte berätta att man har en apelsin i handen när tittarna själva kan se det, utan istället skapa en fängslande historia och väcka intresse.

En instruktionsfilm fungerar dock tvärtom: allt kringsnack är bara irriterande, istället vill man ha den där apelsinen och veta exakt, steg för steg, hur den kan användas.

Trots att så många svenskar lär sig nya saker på internet finns nästan ingen forskning om vad eller hur det går till. Det beror på att pedagogisk forskning är väldigt fokuserad på skolan, förklarar Thomas Hillman, professor i tillämpad informationsteknologi.

– Men vi lär oss ju saker hela tiden och just Youtube är ett exempel på hur vi tar till oss kunskap just när vi behöver den. Youtubevideor kan handla om enkla saker, som virkning, men också om svårare, som att byta element; då kanske man

Enligt Oskar Lindwall och Thomas Hillman finns det instruktionsvideor om allt på Youtube.

måste titta på flera filmer för att verkligen förstå. Även riktigt komplicerade färdigheter, som yoga, språk eller att använda Photoshop, går att studera på Youtube, ofta genom att prenumerera på en särskild kanal.

Vissa videor, exempelvis om matlagning, är lika mycket underhållning som ett sätt att lära nytt, påpekar Oskar Lindwall.

- Flera genrer är väldigt speciella, exempelvis de om smink eller om data-spel. Sara Beauty Corner är ett exempel på en ung tjej från Bergen som delar med sig av sina sminktips; kanalen har 10 miljoner prenumeranter, hennes videor har visats 2 miljarder gånger och hon drar in 5 miljoner dollar i reklamintäkter.

Men så finns de där instruktionsvideorna där en person helt enkelt använt sin mobil för att filma hur man rensar vasken. Det handlar om korta och inte särskilt välgjorda inslag, skapade av en person som knappt syns i bild. Men just för att de är rakt-på-sak och dessutom handlar om verkliga problem, är de lätta att ta till sig. Ofta bjuder videon också på misstag som man kan känna igen sig

i. Ibland utvecklas dock även dessa amatörfilmare till proffsiga youtubers med en egen kanal.

Tre saker har möjliggjort den här typen av instruktionsfilmer: mobilens skärm, dess videokamera samt förstås plattformen Youtube, påpekar Oskar Lindwall.

- Man kan säga att dessa tre element bidragit till en sorts demokratisering av kunskap. Förre kunde man laga sin tvättmaskin själv, idag är det svårare. Men Youtube-inslagen för tillbaka lite av makten till vanliga människor så att de inte alltid måste fråga en expert.

"Gilla, dela, prenumerera" är de tre ledord som driver Youtube, förklarar Thomas Hillman.

- Instruktionsfilmerna underlättar också för riktad reklam; den som tittar på filmer om Alfa Romeo är sannolikt intresserad av produkter som hänger samman med bilen. Och tittaren får ständigt förslag på nya videor som späder på intresset ytterligare. Youtubes algoritmer är visserligen ganska trubbiga men eftersom filmerna är så många dyker sannolikt något upp som passar just dig.

Ett roligt sätt att studera hur människor lär sig genom att titta på videor var under Vetenskapsfestivalen 2019, berättar Thomas Hillman.

- Vi hade en monter i Nordstan där besökarna fick följa videoinstruktioner för att lära sig knyta ballongdjur. Det är inte helt lätt, risken att ballongerna exploderar när man vrider runt på dem är ganska stor. Men genom att följa med i videon klarade de flesta besökare uppgiften helt galant ändå.

Text: **Eva Lundgren** Foto: **Johan Wingborg**

Fakta

Oskar Lindwall, professor i kommunikation, forskar bland annat om språk och praktiskt lärande. Thomas Hillman, professor i tillämpad informationsteknologi, forskar bland annat om sociala medier. Båda är verksamma vid institutionen för tillämpad IT.

Den svenska byn i Ukraina

Gammalsvenskby heter ett litet samhälle i södra Ukraina vid floden Dnjeprs västra strand. Byn har en spännande historia och ända in i modern tid har där också levt kvar en särskild estlandssvensk dialekt.

– Språk som saknar skriftlig tradition utvecklas på ett annat sätt än språk som har texter att förhålla sig till. Det är ett av flera skäl till att dialekter är spännande, menar språkforskarna Henrik Rosenkvist och Ida Västerdal.

Det är inte helt klart när svenskar började flytta till de estniska öarna Nuckö, Dagö, Ormsö, Runö och Ösel, men enligt en rimlig teori kom svenskar till Ormsö redan 1206. Varifrån i Sverige de kom är dock ännu mindre känt, berättar Henrik Rosenkvist, professor i nordiska språk.

– Estlandssvenskan har flera ålderdom-

liga drag, som också finns i andra nutida svenska dialekter. Men det är inte säkert att likheter som finns idag innebär ett gemensamt ursprung. Dessutom får vi anta att svenskar kommit till Estland även under de följande seklen och också flyttat runt, vilket sannolikt påverkat språket och gör det svårt att fastställa deras ursprung.

Estlandssvenskan är heller inte särskilt enhetlig utan brukar delas in i fyra dialektgrupper, varav runösvenskan är mest särpräglad.

Även om ytterst få idag talar estlandssvenska är det ändå intressant att språket lyckats överleva in i modern tid. Ett skäl är estlandssvenskarnas starka självkänsla. Bland annat ansågs de under medeltiden ha kommit med kristendom och civilisation till Estland, berättar Ida Västerdal, doktorand i nordiska språk.

– De var också privilegierade och lydde under svenska lagar, vilket exempelvis innebar att de inte kunde bli livegna. Det finns exempel på missnöjda estlandssvenskar som tagit sig över Östersjön för

att klaga hos exempelvis Erik XIV, vilket lett till kungligt stöd. Det är bakgrunden till att Dagöborna ilsknade till när godsherrn Carl Magnus Stenbock på 1770-talet började behandla dem som om de var just livegna bönder. De vände sig till Katarina den stora som så småningom tilldelade dem ny mark i Ukraina. Sommaren 1781 lämnade cirka 1 200 Dagöbor sina hem för att vandra till det som skulle bli Gammalsvenskby.

Vandringen tog nästan ett år, efter stora umbäranden kom endast 535 personer fram. Efter ytterligare svårigheter med svält och sjukdom ökade befolkningen dock sakta men livet i Ukraina var hårt. Under 1800-talet emigrerade ett hundratal bybor till Amerika och efter första världskriget och ryska revolutionen 1917 blev situationen ännu värre.

1929 fick Gammalsvenskbyborna dock rätt att lämna Sovjetunionen, berättar Henrik Rosenkvist.

– Deras färd till Sverige uppmärksammades stort, även i övriga Europa. I Wien

Foto: JOHAN WINGBORG

Henrik Rosenkvist och Ida Västerdal forskar om estlandssvenska.

hälsades de med fanfarer och i Sverige togs de emot i Trelleborg av kronprinsen. De erbjöds mark på Gotland, vilket familjenamn som Utas och Buskas fortfarande vittnar om. Men på grund av det tunna jordlagret på Gotland, som exempelvis är orsaken till att ön saknar mullvadar, reste många vidare, antingen till Kanada eller tillbaka till Gammalsvenskby.

Under holodomar, den stora svälten i Ukraina 1932-1933, ville byborna åter hem till Sverige men då blev svaret nej. Även kriget drabbade området hårt. Idag har Gammalsvenskby ett hundratal invånare med svenskt ursprung men endast ett fåtal talar svenska.

Inte heller i Estland finns särskilt många svensktalande kvar. I samband med kriget evakuerades öborna 1944 till Sverige, vilket innebär att de svenskar som vuxit upp i en estlandssvensk miljö nu är mycket gamla.

Men även om dialekterna knappt längre talas är de intressanta, påpekar Ida Västerdal.

- Eftersom de estlandssvenska dialekterna saknar ett etablerat skriftspråk har de utvecklats på ett mer naturligt sätt än exempelvis den mer konservativa isländskan. Bland annat har estlandssvenskan en tonlös lateral, som brukar återges som "hl" i ord som "hlipp" (trasa) och "lihl" (lilla). Nucköålet är grammatiskt särskilt intressant, bland annat har det fler adjektivböjningar än något annat germanskt språk! I attributiv ställning heter det exempelvis "än nian båt" (en ny båt), men predikativt "än båt är nior" (båten är ny).

De estlandssvenskar som Ida Västerdal intervjuat i sin forskning är mycket medvetna om att deras språk snart kommer att försvinna.

- Det är ju inte bara få personer som talar estlandssvenska, det är ännu färre som talar just den egna dialekten. Det innebär att mina informanter genom åren fått allt färre personer att tala sitt modersmål med. När estlandssvenskan försvinner är det dialekter med en 700-årig historia som går förlorade.

Text: **Eva Lundgren** Foto: **Shutterstock**

Fakta

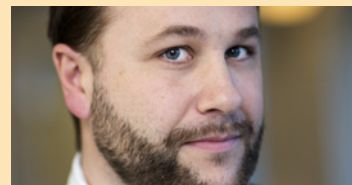
Exempel på gammalbysvenska från *En bok om Estlands svenskar*:

Nö ska ja skriv om han ättarscht sonndan öte bien he åre tjuni. He berja mä kerkegång kLockan ti fere-middan. Ter var så mike fåLk öte kerkja såsch än he ter änt var pLats åt allar. Tätt kerkegången var ive, skilt han Nächtmän tåa kort från allar som hav vare mä öte kerkja.

"L" avser ett tjockt l.

Översättning: Nu ska jag skriva om den sista söndagen i byn året tjugonio. Det började med kyrkogång klockan tio på förmiddagen. Det var så mycket folk i kyrkan att det inte fanns plats för alla där. När gudstjänsten var slut, skulle Nächtmän ta kort av alla som hade varit i kyrkan.

Hallå där

informatikprofessor

Johan Magnusson!

Du och den forskargrupp på institutionen för tillämpad IT, som arbetar med digital förvaltning, fick i slutet av maj besök av delar av den palestinska regeringen, bland andra den palestinska motsvarigheten till civilminister.

Varför var delegationen på plats?

- De hade identifierat oss som ledande inom fältet och ville få en chans att under två dagar tanka av oss allt vi lärt oss. Givet att vi arbetar kliniskt ute i offentlig sektor har vi utvecklat en rad metoder som nu används av offentliga aktörer, och palestinerna ville helt enkelt få en chans att börja använda delar av dessa lokalt.

Vad kunde ni lära de palestinska deltagarna?

- Vi har delat med oss av det mesta av det vi gör, så allt från hur man säkerställer politisk och demokratisk förankring i digitalisering till hur man rent konkret prioriterar investeringar och driver denna typ av verksamhetsutveckling på bästa sätt. Palestina har andra förutsättningar än Sverige, till exempel kring ett mycket mindre digitalt arv vilket skapar andra möjligheter till snabb utveckling. Centralt var fokuset på digitalisering som en metod för verksamhetsutveckling och behovet av att enas om en definition som skapar verkanskraft i offentliga organisationer.

Vad kunde ni lära av dem?

- Just kraften i att göra saker tillsammans. Om vi ska lyckas med detta kan det inte lösas in i enskilda myndigheter och kommuner, det måste göras mer på tvärs. Och här ligger Sverige långt efter internationellt.

På besöket deltog även svenska företrädare för bland annat Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Tech Sverige och Kommuninvest.

Peter Larsson

Feministisk kamp i serieform

Kan feministisk kamp vara rolig? Döm själv. Just nu pågår en utställning på UB om feministiska serietecknare, som dessutom är en del av ett forskningsprojekt.

Det handlar om humor, ironi och satir som ett sätt att diskutera bland annat genus, klass och sexualitet.

Utställningen är tematiskt upplagd med serier från 1968 fram till idag, förklarar Anna Nordenstam, professor i litteraturvetenskap och initiativtagare till projektet. Tillsammans med Margareta Wallin Wictorin, Karlstads universitet, Birgitta Andréasson, Sanna Hellgren och Karin Henning, Humanistiska biblioteket/KvinnSam, har hon satt samman materialet.

- Fanziner, konsumtionskritik och manga är några teman, liksom broderade serier, eller "comics craftivism" som min kollega Margareta och jag kallar det. Att ägna sig åt traditionellt kvinnlig verksamhet, som handarbete, har ibland uppfattats som bakåtsträvande. Men idag används allt oftare broderi, stickning och virkning för att stygn för stygn förändra världen. Ofta är serietecknarna ironiska, som Malin Biller i en korsstygnbroderad bild på en arg kvinna: "Jag fick höra att tjejer inte kan rita serier, så jag fogade mig efter det. Men det här jävla broderandet tar knäcken på mig."

Ett helt igenom broderat album är Åsa Schagerströms *Urmodern*, berättar Anna Nordenstam.

- **Ett annat exempel är** Lotta Sjöbergs *Scener ur ett äktenskap* med de olyckliga karaktärerna Grunnar och Sorgveig. Hennes broderi lades först ut på Instagram men finns nu med i original på utställningen vilket vi är mycket glada över. Sjöberg använder också broderade bilder i albumet *Det kan alltid bli värre*, ett motto jag tänker på varje dag.

Feministiska serietecknare har funnits längre än man kanske tror, exempelvis redan 1968 i den radikala undergroundtidskriften *Puss*. Också första numret av *Kvinnobulletinen* 1971 innehöll en tecknad serie där Anne Lidén berättar om Lena som bara erbjuds låglönejobb. De första serierna med lesbiskt tema publicerades först i fanzines men också i *Kvinnobulletinen* och i *Fnitter*. 1981 kom den första Lesbeth-serien, tecknad av Marie Falksten och skriven av Margareta Stål, båda från Göteborg. I montern visas för första gången originalteckningar till serien.

- **1980 skapade några** kvinnliga journalister en kvinnosektion i Aftonbladet med humoristiska serier om bland annat kropp, utseende och konsumtionskritik. Inslagen utgjorde sedan grund för antologierna *Fnitter: En rolig bok av kvinnor - på fullt allvar*, *Mera fnitter* och *Ännu mera fnitter*. En känd författare som tidigt

Sjöberg använder också broderade bilder i albumet *Det kan alltid bli värre*, ett motto jag tänker på varje dag.

ANNA NORDENSTAM

tecknade serier är Inger Edelfeldt; 1988 kom albumet *Den kvinnliga mystiken* med roliga och vassa serier om kvinnan i ett patriarkalt samhälle; titeln syftar på Betty Friedans klassiker *Den feminina mystiken*.

Utställningen är också en del av det mångvetenskapliga projektet *Feministiska tecknade serier som medium för politisk aktivism och kritik*, där forskare från fem lärosäten samverkar, och som leds av Anna Nordenstam.

- Feministiska serier utkommer i album, serietidskrifter, läggs ut på sociala medier och kan handla om det mesta, inte bara kvinnofrågor. De är brokiga och spännande eftersom de kommenterar samtiden och historien på så olika sätt, både tematiskt och estetiskt. Vissa av

Ovan: Marie Falksten.

Till vänster: Anna Nordenstam, Margareta Wallin Wictorin och Linda Börjesson.

Nedan: Birgitta Andréasson, Sanna Hellgren, Karin Henning, Anna Nordenstam och Margareta Wallin Wictorin.

Fakta

Utställningen *Feministiska svenska tecknade serier – från 1960-talet till idag* invigdes den 17 maj på Humanistiska biblioteket. Det är ett samarbete mellan universitetsbibliotekarierna Birgitta Andréasson, Sanna Hellgren och Karin Henning vid KvinnSam/Humanistiska biblioteket och Anna Nordenstam, professor i litteraturvetenskap, GU, och Margareta Wallin Wictorin, docent i konst- och bildvetenskap, Karlstads universitet. Utställningen pågår fram till 30 september 2022.

De båda forskarna ingår också i projektet *Feministiska svenska tecknade serier som medium för politisk aktivism och kritik*, som dessutom har följande medverkande: Kristy Beers Fägersten, Södertörns högskola, Mike Frangos, Linnéuniversitetet, och Maria Margareta Österholm, Stockholms universitet. En internationell konferens vid GU är planerad till augusti.

Lästips: Nordenstam & Wallin Wictorin: *Tecknade serier som politisk aktivism "Kvinnor ritar bara serier om mens" och "Draw the Line", Tidskrift för litteraturvetenskap, 2020:2–3.*

Nordenstam & Wallin Wictorin: *Comics Craftivism: Embroidery in Contemporary Swedish Feminist Comics, Journal of Graphic Novel and Comics, 2021.*

Nordenstam & Wallin Wictorin: *Women's Liberation. Swedish Feminist Comics from the 1970s and 1980s, European Comic Art, 2019.*

Artiklarna finns att läsa online.

dess verk har inte tidigare uppmärksammats av forskningen, exempelvis att det finns serier i feministiska tidskrifter som *Kvinnobulletinen* och *Bang*.

Utställningen öppnades den 17 maj och pågår till den 30 september, berättar Anna Nordenstam.

– Jag hoppas att besökarna har roligt när de ser de många olika exemplen. Några serier känner de kanske igen, andra kanske de blir nyfikna på att läsa själva. Så om du inte vet vad du ska göra på semestern, kom till UB och titta på feministisk seriekonst!

Text: **Eva Lundgren**

Foto: **Johan Wingborg**

Får det vara en konsert till lunch?

Till våren 2023 blir aulan i universitetets huvudbyggnad repetitionslokal för bland annat University of Gothenburg Symphony Orchestra. Det innebär också att några av HSM:s traditionella lunchkonserter flyttar till Vasaparken.

– Vi hoppas att vår trogna publik hittar oss. Men kanske innebär flytten att vi också når nya grupper, säger Anders Köllerström, sektionschef på HSM.

Det är en cirkel som sluts, förklarar Anders Köllerström, som den 28 april är i aulan under en repetition med University of Gothenburg Symphony Orchestra.

– Aulan var repetitionslokal också när jag började studera på 1980-talet. Orkestern var dock inte så stor då och egentligen passar lokalen bättre för lite mindre ensembler, exempelvis när vi samarbetar med Gothenburg Wind Orchestra.

Skälet till att aulan åter blivit repetitionslokal är att Konstnärliga fakulteten bygger om. Ett helt nytt hus vid Götaplatsen planeras stå färdigt 2027 och Artisten ska renoveras och delvis rivs. Under tiden flyttas verksamheten till olika lokaler, där Ekländagatan 86 blir huvudadressen.

Det finns flera fördelar med repetitioner och konserter i huvudbyggnaden, menar Anders Köllerström.

– Fler göteborgare kan lockas att lyssna på våra duktiga musikstudenter och samtidigt kanske de också upptäcker

Fler göteborgare kan lockas att lyssna på våra duktiga musikstudenter ...

ANDERS KÖLLERSTRÖM

själva byggnaden. Det är ju ett jättevackert hus mitt i Göteborg med en intressant historia, fina konstverk och en rikt utsmyckad aula. Kanske kan vi också ordna utställningar här så att även våra konststudenter kan visa upp sig.

University of Gothenburg Symphony Orchestra består av studenter på den tvååriga masterutbildningen i orkester. Utbildningen, som innebär ett samarbete med Göteborgs Symfoniker och Göteborgsoperan, är unik. Nu finns dessutom ett avtal som innebär att orkestern ska ge tre konserter per år i Konserthuset. Det berättar Henrik Schaefer, dirigent och konstnärligt ansvarig för utbildningen.

– Aulan är dock inte idealisk för repetition av stora orkesterverk, efterklngen är lång, det blir lite kakafoni av musiken och det är svårt för studenterna att hitta varandra. Men att öva i olika sorters lokaler är samtidigt en viktig erfarenhet. Just nu repeterar vi Hector Berlioz *Symphonie fantastique* från 1830, ett av de första verken för stor orkester som både innehåller häxor och en förvrängd dödsmissa. Vad kan passa bättre för den konsert vi ska framföra i Konserthuset på valborgsmässoafton?

Text: **Eva Lundgren** Foto: **Johan Wingborg**

Miguel Chamorro, violin:

– Jag hade spelat i en professionell orkester i Colombia i fem år innan jag kom till University of Gothenburg Symphony Orchestra. Lärarna är fantastiska och repertoaren väldigt bra. Jag tycker bäst om stycken som är tekniskt utmanade, gärna för stor orkester. Min favoritsymfoni är nog Mahlers sju, men annars tycker jag mycket om Bach.

University of Gothenburg Symphony Orchestra repeterar Berlioz i universitetets aula.

Magdalena Scheid, fagott, kontrafagott:

– Det är bra att vi kan repetera i universitetets aula men mest fantastiskt är förstås att få spela i Konserthuset, med sin fina akustik och inför publik. Jag är väldigt förväntansfull inför konserten på Valborg; just ett så dramatiskt stycke som *Symphonie fantastique* är väldigt roligt att spela.

■ Artisten flyttar

I sommar startar flytten av Högskolan för scen och musik (HSM) ut ur Artisten. Största delen av verksamheten flyttar lite senare i höst till Eklandagatan 86. Delar av utbildningarna i musik- och ljudproduktion, komposition samt det individuella programmet samlas i Brewhouse, Gårda. Utbildningarna inom scenkonst flyttar till HDK-Valand, Vasagatan, samt till Andra stället, Angered.

Dessutom kommer Högskolan för scen och musik att hyra in sig i olika publika lokaler runt om i staden för vissa konserter, föreställningar och andra moment,

exempelvis Göteborgs konserthus och flera olika kyrkor.

Aulan i universitetets huvudbyggnad blir repetitionslokal, bland annat för University of Gothenburg Symphony Orchestra. Lunchkonserter kommer också att ges här.

Tre gånger per år kommer University of Gothenburg Symphony Orchestra att ge konserter i Konserthuset.

Hus för möten och ny verksamhet

Den 9 augusti 2023 planeras naturvetarnas nya hus, *Natrium*, stå klart för inflyttning. Men redan i höst öppnar den nya restaurangen.

– Natrium är inte bara en byggnad, utan också en stor mötesplats. Det hoppas vi kunna visa den 30 september i år, då alla intresserade är välkomna på öppet hus, förklarar projektledaren Mats Lilja.

Natrium består av två huskroppar med källare och sju våningsplan som binds samman av en del av Medicinarelängan. Intill huvudentrén på Medicinargatan 7B är färdigställandet av en restaurang i full gång, men här ska också finnas ett studentpentry samt soffgrupp.

Mest iögonfallande blir dock den breda trappan som leder upp till våning tre, med sittmöjligheter. Trappan utgör mittpunkten i en stor ljusgård som ger

rymd åt hela huset. Det förklarar Mats Lilja, en av GU:s projektledare som visar runt i byggnaden.

– **Att bygga ett hus** handlar lika mycket om planering som att göra själva konstruktionen. Just en sådan här byggnad, med sina speciella krav, måste planeras i minsta detalj. Verksamhetens behov står förstås i centrum men även estetiken är betydelsefull; vi har bland annat använt ek i många detaljer, som är både vackert och slitstarkt. Också hållbarhet är viktigt, bland annat återanvänds marmor från rivningen på Handels. Allt detta - funktion, estetik och hållbarhet - måste balanseras mot kostnaden. Kriget i Ukraina riskerar leda till högre materialpriser men än så länge håller vi oss inom både budget och tidsplan.

Restaurangens väggar kommer att prydas med konstverk av konstnären Hanna Ljung, berättar Charlotte Odrbratt, projektledare på Akademiska Hus.

– Ett annat av hennes konstverk

Mats Lilja och Charlotte Odrbratt visar runt.

som ska stå här är en stor saltsten, som innehåller ungefär lika mycket salt som finns i de kroppar som ska verka i byggnaden. Saltstenen kommer sakta att lösas upp och förvandlas till saltkristaller - men när den processen klar, om kanske 40 år, har jag nog annat för mig.

Källarplanet kommer att innehålla

En bred trappa, som leder upp till våning tre, utgör mittpunkten i en stor ljusgård.

specialinstrument, herbarium och akvarium, fortsätter Charlotte Odratt.

- Huset är otroligt stabilt byggt. Det ska tåla geovetare som slår sönder mineral med stenkross men också forskare som gör noggranna undersökningar med elektronmikroskop och fiskar som inte får skrämmas.

Våning två och tre består av lärosalar, grupprum och undervisningslabb. På plan fyra och uppåt kommer det att finnas kontor och laboratorier, berättar Mats Lilja.

- För att få in dagsljus är kontoren placerade som en krans utmed fönstren, som är ovanligt höga, för att få in ljus även i korridoren innanför rummen. Laboratorierna är placerade i mittdelen, mot ljusgården. Rummen har flyttbara väggar så att de kan anpassas till nya, framtida behov. För att underlätta omflyttningar har golven lagts innan väggarna satts upp.

På plan fyra, i direkt anslutning till ljusgården, planeras också ett lunchrum med tillhörande terrass. Via en trappa tar

Ledningar och rör måste planeras noga.

man sig upp till lunchrummets övre del på plan fem, förklarar Mats Lilja.

- Våning sju och åtta i den fjärde husdelen kommer att innehålla ett atmosfärslabb, med en 12 meter hög mast på taket.

Bygget har inneburit sprängning av 100 000 kubikmeter berg, berättar Charlotte Odratt.

- Eftersom det finns så mycket känslig verksamhet på berget var man tvungen att spränga väldigt försiktigt, bara tisdag och torsdag klockan 12:30. Det tog sammanlagt ett och ett halvt år.

När Naturvetenskapliga fakulteten 2019 gjorde sin beställning var det nya och bättre möjligheter för sin nuvarande och framtida verksamhet man ville ha, påpekar Mats Lilja.

- Men det de kommer att få är en hel verksamhetsförändring. Natrium möjliggör alldeles nya samarbeten och möten. Vad de kan leda till är det förstas ingen som vet.

Text: **Eva Lundgren** Foto: **Johan Wingborg**

Väggarna går att flytta när nya behov uppstår.

Fakta

Namnet Natrium hänger samman med de första bokstäverna i Naturvetenskapliga fakulteten. Men natrium är också livsviktigt och ingår exempelvis i natriumklorid, alltså kötsalt. I huset finns också ett atrium.

Natrium rymmer cirka 3 000 studenter och 750 medarbetare inom institutionerna för kulturvård, geovetenskaper, biologi och miljövetenskap, kemi och molekylärbiologi, marina vetenskaper samt fakultetskansliet.

Byggnaden består av två huskroppar i sju våningsplan, källare samt en mellanliggande del som bland annat ska rymma restaurang, atrium och mötesrum. Byggnaden kommer att innehålla undervisningslokaler och kontor men även avancerade labbmiljöer. Lokalerna får dessutom en flexibel utformning så att de kan ändras efter behov.

Huset är ritat av arkitektbyrån Kanozi, byggföretag är Skanska och byggherre Akademiska Hus.

Area: Cirka 32 000 kvadratmeter total nybyggnadsyta samt 2 000 kvadratmeter ombyggnad av Medicinarellängan.

Kostnad: Cirka 1,8 miljarder kronor.

Miljöklassning: Miljöbyggnad Guld, som är högsta hållbarhetsbetyg.

Planerat tillträde för GU:

9 augusti 2023.

Men redan i höst, den 30 september, planeras öppet hus.

Jobb: Stötta studenter!

En samtalspartner som kan stötta studenterna att fatta välgrundade beslut och en länk mellan student och lärare, så beskriver Kristina Svensson sin roll som studievägledare på institutionen för litteraturvetenskap, idéhistoria och religion.

– Vid min institution är studievägledningen en integrerad del av den pedagogiska verksamheten och vi bollar ständigt frågor och problem med varandra.

En studievägledares arbete står på två ben, menar Kristina Svensson, studievägledare för ämnena idé- och lärdoms historia, religion och teologi.

– Dels jobbar vi mot presumtiva, nuvarande och tidigare studenter, dels mot institutionen och andra delar av universitetet. På LIR arbetar vi studievägledare väldigt nära utbildningsadministratörer, kommunikatörer, övriga i verksamhetsstödet, programkoordinatorer, studierektorer, viceprefekter och hela lärarkollegiet. Dessutom samarbetar alla fakultetens studievägledare i ett nätverk, vilket är nödvändigt eftersom våra studenter ofta kombinerar kurser från olika institutioner.

Vid Humanistiska fakulteten är valmöjligheterna stora, både för att det finns så många fristående kurser och för att programmen ofta innehåller flera valfria delar.

– Att studenterna kan skraddarsy sin egen utbildning med fristående kurser är en väldig styrka men kräver också eget ansvar och att studenten planerar sin utbildning. En viktig uppgift för studievägledarna är därför att redan på grundkurserna förklara vad humanistiska studier innebär, hur man kan lägga upp sina studier, få ihop en examen, kombinera olika ämnen och att de inte nödvändigtvis måste läsa på helfart.

Kristina Svensson stöttar också studenter som exempelvis halkat efter eller som tycker att det är svårt att vända sig direkt till en lärare med ett problem.

– Jag bistår också studenter med olika funktionsvariationer och resonerar exempelvis med examinator om vilka anpassningar som kan göras.

Kristina Svensson är studievägledare på LIR.

En betydande andel av institutionens studenter vill bli lärare, men väldigt många läser program eller fristående kurser mot en generell examen. För dem leder de humanistiska studierna inte uppenbart till ett självklart yrke utan snarare till tusen olika yrken. Därför är kopplingen mellan humanistiska studier och kommande arbetsliv en annan viktig uppgift, berättar Kristina Svensson.

– **Många studenter tänker** i första hand på sina ämneskunskaper och dessa är givetvis fundamentala. Historiska, kulturella och språkliga kompetenser är så oerhört viktiga i alla sammanhang. Men studenterna tenderar att missa alla de kompetenser de uppövar längs vägen som att uttrycka sig väl i tal och skrift, att analysera, förhålla sig självständigt och kritiskt, hantera komplexa sammanhang och att ta ansvar för och organisera sitt arbete. Ofta är det precis sådana färdigheter arbetsgivare efterfrågar. Och våra studenter får jobb! Jag försöker också uppmuntra studenterna att fundera över vilka de är som personer: gillar de exempelvis att jobba i lag eller mer självständigt, föredrar de kortare projekt eller tryggheten i fasta rutiner, allt sådant är viktigt för att hitta rätt bland arbetsmöjligheterna.

Hur blir man då studievägledare? Ett sätt är att gå den studie- och

yrkesvägledarutbildning som finns vid universitetet i Stockholm, Malmö och Umeå, berättar Kristina Svensson.

– Självt är jag dock utbildad ämneslärare i historia och samhällsvetenskap. Men eftersom jag alltid varit intresserad av människors idéer och föreställningar började jag läsa idéhistoria. Det var så intressant att jag blev kvar, gick forskarutbildningen, men blev inte klar med min avhandling. Så småningom fick jag jobb som institutionssekreterare som också inbegrep studievägledning, vid dåvarande institutionen för idéhistoria och vetenskapsteori. I samband med institutionsammanslagningen 2009 blev jag studievägledare på LIR. Jag jobbar på världens bästa ställe och är alltså själv ett exempel på att man kan hamna alldeles rätt även om vägen dit kan vara en smula krokig.

Text: **Eva Lundgren** Foto: **Johan Wingborg**

Kristina Svensson

Jobbar som: Studievägledare för ämnena idé- och lärdoms historia, religionsvetenskap och teologi vid institutionen för litteratur, idéhistoria och religion (LIR).

Bor: I Göteborg.

Familj: Man och dotter.

Intressen: Musik, politik, familj och vänner.

Svårt få jobb för äldre migranter

Den ålder då en migrant kommer till Sverige har större betydelse för möjligheten att få jobb än personens utbildningsnivå. Det visar en färsk avhandling i socialt arbete av Hanna Mac Innes.

– Redan i 40-årsåldern ökar tiden det tar att få fotfäste på arbetsmarknaden, framförallt för personer från låg- och medelinkomstländer.

De flesta personer som migrerar till Sverige är 30 år eller yngre. Men på senare decennier har andelen medelålders eller äldre migranter ökat. Det är utgångspunkten för Hanna Mac Innes doktorsavhandling som fokuserar på tre frågor: Ålderns betydelse när det gäller möjligheten att få jobb, risken att bli fattig vid hög ålder samt tillgång till omsorg för äldre migranter.

– Att det tar lång tid för äldre migranter att komma i arbete får enorma konsekvenser för den ekonomiska situationen i hög ålder, särskilt för äldre födda i låginkomstländer. Det beror bland annat på att Sverige, i likhet med många andra länder, har ett pensionssystem som kräver 40 års vistelse i landet för att få full baspension. Den som kommit hit som äldre har förstås svårt att uppfylla det kravet vilket ökar risken att bli både inkomst- och förmögenhetsfattig som pensionär.

Fattigdom är också relaterat till andra

sociala problem som exempelvis ohälsa och social isolering.

– Även om många klarar sig bra visar en av mina studier att det är 33 gånger vanligare bland äldre födda i ett låginkomstland att vara dubbelt fattig, alltså att ha både låg ekonomisk standard och en förmögenhet som understiger 10 000 kronor, jämfört med svenskfödda.

Samtidigt fungerar välfärdssystemen, som den offentliga äldreomsorgen, omfördelade både mellan inkomstgrupper och mellan äldre födda i olika länder, förklarar Hanna Mac Innes.

– En hypotes som länge stått oprövd är att migration sent i livet skulle innebära att man som äldre får sämre tillgång till den offentliga äldreomsorgen. Det skulle bland annat bero på att äldre har svårare att lära sig ett nytt språk och kanske får information på ett språk som hen inte förstår.

Genom att studera den totala populationen av äldre i Sverige har Hanna Mac Innes kunnat konstatera att användningen av offentlig äldreomsorg i Sverige istället ganska väl tar hänsyn till olika behov beroende på födelseland, migrationsålder samt inkomst.

– **På det hela taget** verkar äldreomsorgen vara ganska omfördelade både mellan olika inkomstgrupper men också när det gäller födelseland. Den grupp som sticker ut något, och som har lägre sannolikhet att ta emot offentlig äldreomsorg, är äldre ensamstående personer, som lider av djup fattigdom och är födda

i låginkomstländer. Det är alltså delvis samma grupp som också löper högre risk för dubbel fattigdom.

– Sammanfattningsvis kan man säga att det är viktigt att äldre som lider av ekonomisk utsatthet får tillgång till äldre-försörjningsstöd och bostadstillägg, samt att insatser behöver riktas gentemot dem som lider av multipla sociala problem och som riskerar att inte få tillgång till äldreomsorg.

Hur uppfattar då äldre invandrare själva sin situation?

– Jag har ägnat mig åt grundforskning men vi behöver både ord och siffror. Jag vill därför gärna uppmuntra forskare att ge röst åt äldre personers upplevelser av sin tillvaro. Det behövs fler studier med fokus på denna heterogena grupp.

Text: **Eva Lundgren** Foto: **Johan Wingborg**

Fakta

Hanna Mac Innes doktorsavhandling *Older people in Sweden – Age at migration, poverty and utilization of long-term care services* bygger på registerdata från Statistiska Centralbyrån (SCB) och Socialstyrelsen. Invandrare som kommit hit 1990, 1994, 1998 och 2002, födda i låg-, medel- och höginkomstländer jämförs med den totala populationen i Sverige 1990–2010.

EN LITEN HÖGTIDLIG TIDSRESA

– Högt ärade doktorer!
Så var det äntligen dags för en försenad doktorspromotion,
där både doktorer, hedersdoktorer och pristagare
blev hyllade och firade för sina insatser.

Det var i högsta grad en efterlängtat fest. Pandemin satte käppar i hjulet men ett och ett halvt år senare än planerat kunde firandet hållas. Först och främst har högtidligheten fokus på alla nyblivna doktorer som disputerade under perioden 2019-2020. Cirka 130 promovender fördes över parnassen av fakultetens promotor, delvis på klingande latin. De tio hedersdoktorerna fick sina fina insignier och fördes också över parnassen för att sedan ta emot publikens hyllningar. Dessutom uppmärksammades ett antal pristagare: en av dem var Carl Bennet, som fick ta emot universitetets finaste utmärkelse: *Socci et Amici*.

Att delta i en doktorspromotion är en milstolpe i livet, menade rektor Eva Wiberg som bjöd in publiken att göra en tidsresa.

– Låt oss föreställa oss att det idag är den 16 oktober 2020. Det var just det datumet som var planerat om inte pandemin ställt till det. Mycket har nog hänt sedan dess, en del av er har hunnit flytta och skaffat nytt jobb, kanske till och med fått barn. Ändå har ni gjort er besväret att delta i denna lilla tidsresa. Varför? Jag tror nämligen att pandemin, trots allt elände, fört med sig en betydelsefull lärdom: insikten om att det är viktigt att vara tillsammans och att få fira.

En doktorspromotion är inte vilken fest som helst. Det är högtidligt och hedrande. Det är två och en halv timmes skådespel, där allt är inrepererat in i minsta detalj. Publiken satt tyst och endast några få hurrarrop hördes när doktorerna radades upp på scen. De musikaliska numren av studenter från Högskolan för scen och musik gav en välbehövlig paus och en fin inramning. Efter utmarschen till tonerna av Bernhard Crusell var det mingel med

bubbel och snittar innan kongresshallen gjordes i ordning för att ta emot 700 gäster som fick njuta av en tre-rätters meny med väl valda viner. Ett antal tal avlöste varandra, men roligast var nog skådespelaren, tillika Konstnärliga fakultetens hedersdoktor, David Dencik.

– **Jag är en gäst** i det vetenskapliga samfundet men idag känner jag mig märkligt nog lite hemma med frack, hatt och guldring. Jag brukar gå på många festliga prisutdelningar och vanligtvis kommer jag hem tomhänt men inte idag. Inget kommer i närheten av vad jag har fått uppleva idag, det hela är väldigt excentriskt. Fast idag finns det anledning att fira, sade han och utbringade en skål till alla ”sexiga” doktorer som lagt ner så mycket arbete.

– Dixi.

Text: Allan Eriksson Foto: Johan Wingborg

Årets tema för doktorspromotionen var *Ett universitet för världen*, vilket också är titeln på universitetets vision. Det knöt Eva Wiberg an till i sitt hälsningsanförande.

– Att vi är ett universitet för världen visas på ett väldigt bokstavligt sätt just under promotionen.

Det är några år sedan du doktorerade. Vad är det största som har hänt under den här tiden?

Lena Dafgård, IT-fakulteten, arbetar idag som högskolepedagogisk utvecklare med inriktning på digital kompetens på Högskolan Dalarna.

– Min avhandling fick stor uppmärksamhet. Den kom ju i början av 2020, precis när pandemin startade och den undersöker både distansutbildning och lärares användning av video. Jag började som doktorand på IT-fakulteten 2006, så det har totalt tagit 12 år att bli klar med avhandlingen. Under tiden har jag arbetat som pedagogisk utvecklare på Göteborgs universitet, Högskolan i Skövde och Mälardalens högskola. Promotionshögtiden är en milstolpe.

Erik Gustafsson, Handelshögskolan, jobbar idag som postdoktor vid avdelningen för innovation och entreprenörskap.

– Efter avhandlingen fick jag medel från Bromanska stiftelsen för att fortsätta med min forskning. Sedan blev jag tilldelad Wallanderstipendiet, vilket innebär att jag nu kan forska i tre år på heltid, något som jag är djupt tacksam för. Men inte bara karriärmässigt har det varit en framgång, utan också att få vara med den här dagen är helt fantastiskt. Jag är väldigt nöjd med min doktorandutbildning där jag började min forskning om entreprenörskap inom modeindustrin. Som tur var disputerade jag innan pandemin slog till.

Matilda Amundsen Bergström, Humanistiska fakulteten, arbetar idag som postdoktor på institutionen för litteratur, idéhistoria och religion.

– Jag har fått ett jobb som sträcker sig längre än ett år. Sannerligen inte alla förunnat i mitt fält (litteraturvetenskap) och jag har fått projektmedel nog för att kunna forska i flera år. Efter en postdoktorvistelse i Köpenhamn är jag tillbaka på min favoritinstitution, vilket är riktigt härligt. Lite vid sidan av jobbet är det största som har hänt att jag öppnat bokaffären *Mare litteratur* tillsammans med fem vänner. Kombinationen gör att jag får omge mig med och tänka på litteraturdagarna i ända!

Martin Göthberg, Utbildningsvetenskapliga fakulteten, arbetar både vid Högskolan i Dalarna och som lektor vid Högskolan för scen och musik.

– På den vetenskapliga sidan har jag bidragit till att ge ut antologin *Att undervisa i teater*, den första i sitt slag i Sverige. Antologin fyller ett behov inom teaterlärarytbildningen vid GU och annan lärarutbildning som tar upp estetiska lärandeformer. Jag har också arbetat med forsknings- och utvecklingsprojekt i samverkan med Högskolan Dalarna och Mora Gymnasium – Jag ser också promotionen som en brygga från generation till generation, ett arv av

lärdom och kunnande. Promotionen är som en scenisk gestaltning av vad akademien kan stå för. Och det är kul att det får vara så här högtidligt ibland. Det finns en forskarvardag och lärarvardag, men idag har vi fest!

Anna Jeppsson disputerade inom medicinsk vetenskap, Sahlgrenska akademien och arbetar idag som forskare vid sektionen för klinisk neurovetenskap.

– Jag hade turen att få ett jobb direkt inom klinisk neurologi. Doktorspromoveringen är ett sätt att göra dokortiteln lite mer verklig.

Rekordmånga installerade professorer

Alexandra Weilenmann var en av drygt 100 professorer som firades.

Sveriges största professorsinstallation någonsin gick av stapeln den 20 maj då hela 106 professorer uppmärksammades vid GU. Dessutom firades pedagogiska pristagare och excellenta lärare.

Hela 96 professorer installerades och ytterligare åtta adjungerade och två gästprofessorer välkomnades av rektor Eva Wiberg under högtiden i Svenska Mässan. I sitt tal förklarade rektor bland annat hur viktiga för hela samhället lärare är.

- Hundratusentals yrkesverksamma personer i vårt land förverkligar i praktisk handling allt som de lärt sig under sin utbildning vid Göteborgs universitet. På så sätt bidrar de till vårt samhälle och landets utveckling. När man tänker efter är det nästan svindlande vilken betydelse ni lärare har!

Hon påpekade också det hårda och

Inger Gjertsson

koncentrerade arbete som krävs för att bli professor. Men på något sätt har ni klarat av att ta nya tag, hitta ett annorlunda angreppssätt eller kanske till och med börja om från början.

Professorerna installerades fakultetsvis. Varje fakultet presenterades av en kort film, producerad vid Kommunikationsenheten, där tre-fyra professorer berättade om sin forskning.

Inger Gjertsson, professor i reumatologi, höll ett tacktal å alla professorers vägnar.

- När jag började som reumatolog för cirka 30 år sedan var alla patienter med

ledgångsreumatism svårt handikappade. Tack vare forskning, ledd av professorer, kunde nya behandlingar utvecklas och världen har blivit betydligt bättre för den procent av befolkningen som har reumatisk sjukdom.

- Misslyckanden, motgångar, saker som inte blir som man

ledgångsreumatism svårt handikappade. Tack vare forskning, ledd av professorer, kunde nya behandlingar utvecklas och världen har blivit betydligt bättre för den procent av befolkningen som har reumatisk sjukdom.

Också excellenta lärare och pedagogiska pristagare fick diplom, varefter Daniel Johansson, vice ordförande för Göteborgs universitets studentkårer, höll tal. Bland annat påpekade han vikten av professorer som förebilder för studenterna.

- Jag känner mig dock trygg, för finns det någon som kan vägen så är det en professor vid Göteborgs universitet.

För musiken stod studenter vid Högskolan för scen och musik. En blåskvintett framförde stycken av Carl Nielsen och sopranen Viktoria Karlsson sjöng Puccinis *Oh! Mio babbino caro* till ackompanjement av Beatrice Hedley.

Text: **Eva Lundgren** Foto: **Johan Wingborg**

Gör söndagsskola av tredje uppgiften

Anna-Karin Wyndhamn, doktor i pedagogiskt arbete, driver sedan september podden Söndagsskolan tillsammans med Ann Heberlein, teologie doktor. Ett lustfyllt sätt att ta sig an tredje uppgiften, menar hon.

Anna-Karin Wyndhamn och Ann Heberleins podd *Söndagsskolan* har funnits sedan september förra året. Idén om en gemensam podcast kom ursprungligen från Ann Heberlein, författare och teologie doktor, som hörde av sig till Anna-Karin.

- Ann skrev till mig och frågade om inte hon och jag skulle göra podd. Och jag gillar verkligen formatet. När jag har gästat andra poddar har jag ofta tänkt att jag vill ha en egen och då få bestämma allt själv, säger Anna-Karin Wyndhamn.

Trots att båda två har lång erfarenhet av akademien kände de inte varandra sedan tidigare. Ändå beslutade de sig ganska omgående för att testa och spelade in fem avsnitt på prov i Anna-Karins Wyndhamns garage hemma i Olofstorp.

- **Grundidén var egentligen** att göra en podd om vett och etikett, men vi märkte snabbt att det var mycket roligare att närma sig djupare frågeställningar utifrån våra olika expertisområden. Vi brukar säga att vår podd är som P1:s Filosofiska rummet fast roligt.

Gemensamt tar de sig an ämnen som likgiltighet, ångest, normkritik eller staden och genomlyser frågorna utifrån sina olika perspektiv och kunskaper. De angriper inte alltid frågeställningarna enbart utifrån sina forskningsområden, inte sällan har de ett bredare angreppssätt och pratar utifrån litteraturhistoria, lyrik,

film eller tv-serier. Ambitionen är att vara bildande med en lättsam ton.

- Vi gräver ur våra respektive referensbibliotek och försöker förmedla kunskap och ge både akademiska och personliga perspektiv, oberoende av vad vi talar om. Som avsnittet om ångest, där vi växlar mellan det självupplevda och det litteraturen gett i ämnet. Vi måste inte nödvändigtvis vara inlästa på ett visst kliniskt tillstånd. I stället tar vi oss an ämnet utifrån en bredare utgångspunkt.

- **Till vår respektive** historia hör ju att vi båda har verkat i gränslandet mellan kulturdebatt och en mer traditionell akademisk arena. Fokus på det vi gör i podden ligger på tredje uppgiften, den som så många nämner men som få orkar ägna sig åt.

En av förebilderna för *Söndagsskolan* har varit den amerikanska podden *The femsplainers*, som drivs av journalisten och författaren Danielle Crittenden.

- Det unika med *The femsplainers* är att de är akademiker som bjuder på "witt", men samtidigt dricker drinkar och flabbar. De ligger precis på gränsen till hur man får vara när man har uppnått en viss akademisk nivå. Allvar har vi så det räcker och blir över på institutionerna, här knäpper vi upp och tillåter oss tvära och djärva intellektuella kast.

Förutom de båda poddarnas olika akademiska meriter, tror Anna-Karin Wyndhamn att det som gör att hon och Ann Heberlein klickar som duo är att de båda kan vara väldigt drastiska, och har väldigt nära till skrat.

- **Varken jag eller Ann** är rädd för att dra en fräckis om andan faller på. Det bidrar till att vi lockar fram det bästa ur den andre, och vi vågar lite mer. Det

förstärker det fula eller fina i oss.

Men framför allt är de genuint intresserade av varandras resonemang och idéer. Något som gör att de inte tröttnar.

- Ingen av oss yppar något om ämnet på förhand. Jag är alltid spänd på vad Ann ska säga och hon är alltid nyfiken på mina tankar.

Hanna Jedvik

Foto: PRESSBILD

Foto: PETER KNUTSSON

Fakta

Ann Heberlein: teologie doktor i etik och författare. Arbetar som kanslichef för Moderaterna i region Skåne.

Anna-Karin Wyndhamn: doktor i pedagogiskt arbete vid Göteborgs universitet.

Vem mördade lärarutbildningen vid Göteborgs universitet?

SVT-serien *Vem mördade skolan?* har just avslutats. Det var knappast något enkelt svar på frågan om vem som var mördaren, men att det var många besserwissrar som medverkat till mordet framkom tydligt. En fråga som måste ställas vid ett lärosäte som GU som utbildar många lärare är om det i själva verket också är lärarutbildningen som är medskyldig till mordet? Och hur har det i så fall gått till?

Själv har jag i många år varit lärare ute i praktikskolor och från och med 1988 lärare i undervisningsmetodik. Vi kallades metodiklektorer, trots avsaknaden av akademisk doktorsexamen. Det var något fint, ja nästan högtidligt, att få vara med och utbilda en ny generation lärare och våra erfarenheter ansågs vara värdefulla. På 1990-talet var vårt arbete strukturerat så att en lektor i pedagogik tillsammans med en metodiklektor följde en grupp studenter genom utbildningen. Vi lärde känna studenterna och träffade gruppen i kurser som varade en halv termin. Men ämnet undervisningsmetodik försvann 1998 eftersom det ansågs vara alltför normativt och praktiskt. Objektivitet eftersträvades och den stod att finna i forskning om undervisning. Dessutom hade 1977-års universitetsreform sedan länge pekat ut riktningen - det var forskning och inget annat som gällde.

För min egen del hade jag hunnit skriva en doktorsavhandling 1999 som handlade om lärares förhållande till forskning. Kortfattat kom jag fram till att även om det fanns en viss nyfikenhet hos lärare ute i skolan på forskning så var det knappast vägledande för deras undervisning. Vid sekelskiftet 2000 stod lärarutbildningen vid ett vägskil. Man hade alltså

tagit bort undervisningsmetoder till förmån för forskning - samtidigt kunde det konstateras att lärarkåren, vilket inte minst framgick av min avhandling, tycktes ha ett mycket svalt intresse för forskning.

För att säkerställa att lärarutbildningen, och därmed också i förlängningen lärares undervisning, verkligen skulle vila på vetenskaplig grund så pågick en debatt om hur olika typer av forskningsresultat, även från andra fakulteter än den utbildningsvetenskapliga, skulle kunna bidra till att förvetenskapliga läraryrket. Vid GU gjordes en utredning och begreppet "lärarutbildningen är hela universitetets

När kommer det hända att en kurs bygger på föregående?

SILWA CLAESSON

angelägenhet" stod i centrum. Det fanns två grupper, den ena under min ledning, som samlade personer från olika fakulteter för att diskutera hur utbildningen skulle utformas. Min grupp kom fram till att den utbildningsvetenskapliga fakulteten skulle samordna den del som handlade om lärarutbildningens kärna, det vill säga i vid mening undervisnings- och socialisationsfrågor. Den andra gruppen kom fram till att alla fakulteter skulle ha ett gemensamt ansvar - där utbildningsvetenskap bara utgjorde en del. Förslaget från min grupp avslogs. Och så fick vi en utbildning där alla skulle få inflytande. Ledningsgrupper och olika undergrupper bildades. Alla vid GU skulle alltså från och med sekelskiftet bidra med kunska-

per till läraryrkets kärna. Det skapades många korta kurser med skiftande innehåll. Dessa kurser leasades ut på olika institutioner. Vissa institutioner hade haft ekonomiska problem och bekymmer med att fylla alla anställdas tjänster. Men inte nu. Var det rentav så att lärarutbildningen kom som en räddade ängel? Nu kunde många lektorer få jobb.

Men var samtliga som undervisade i dessa kurser kunniga om det de skulle undervisa om? Vad visste de om det som var lärares klassrumsvardag? Hade de kanske själva bara erfarenheter av att ha varit elever i skolan och skickat sina barn till skolan? Kanske ansågs kunskap om yrket vara helt oviktigt? Kanske var det enda viktiga att få vetenskaplig kunskap om sådant som hör yrket till utan att koppla det till hur eller varför den är viktig? Det vill säga denna kunskap kunde förmedlas utan att relationen mellan forskning och praktik problematiserades.

Än i dag består kärnan i lärarutbildningen av liknande korta kurser som ges vid olika institutioner där det inte alltid tycks vara angeläget att skicka in bäste man på plan utan i stället fylla ut alla anställdas tjänster med timmar. Studenterna blandas dessutom på olika sätt beroende på hur en institution ser på grupper. Just denna fragmentisering är negativ, visar intervjuer med lärare som menar att bristen på kontinuitet och röd tråd som finns inom utbildningen i viss mån kan kompenseras av att studenter lär känna varandra och för kollegiala samtal genom sin utbildningstid.

När kommer det hända att en kurs bygger på den föregående? När kan läraren säga att jag vet vad ni gjort tidigare och därför går jag nu vidare från det och fördjupar vissa aspekter som är centrala för er som yrkesmänniskor? Och när är allt tätt kopplat till yrkesvardagen som lärare?

Det lilla, men ändå, intresse för forskning och forskningsresultat jag såg bland

skolans lärare i min avhandlingsstudie verkar idag ha förbytt mot ett ängsligt sneglande på Skolverkets webbplats och användandet av matriser för att göra rätt. Min erfarenhet av att arbeta i olika kurser i dagens lärarutbildning pekar på en utveckling där även lärarstudenter i stället för att som tidigare diskutera forskning numera ofta refererar till Skolverket. Det saknas alltså, trots denna drygt 20 år långa satsning på forskning, en livlig debatt om olika forskningsresultat och forskningsinriktningar. Och metoder för undervisning, vart tog de vägen? De slängdes ut med badvattnet när ämnet undervisningsmetodik försvann och in i det vakuum som råder idag kan olika entreprenörer som vill tjäna en hacka på skolans brist på kunskap om metoder träda in på arenan.

På det viset man har behandlat lärarutbildningen under de senaste årtiondena kan jag bara känna mig bedrövd över bristen på tilltro till de professionella. Och på frågan om, och i så fall, vem som mördade lärarutbildningen finns, på liknande sätt som svaret på vem som mördade skolan, knappast något entydigt resultat. När det gäller lärarutbildningens framtida utformning - reformerna duggar tämligen tätt inom detta område - gäller det att inte bara ha tilltro till dem som tycker sig ha nya och innovativa idéer utan att också ta en blick i backspegeln.

Silwa Claesson
Professor emerita i pedagogik

Hallå där...

Yiwen Jiang, som forskar om östrogen och benskörhet, tog hem priset i *Three minute thesis* (3MT), en tävling i muntlig presentation på Vetenskapsfestivalen. Yiwen Jiang vann både juryns och publikens pris.

Hur kändes det?

- Jag var minst sagt förvånad, men också såklart glad. Det var flera duktiga tävlande och jag hade verkligen inte förväntat mig att det skulle sluta så här.

Vad är största utmaningen med att presentera sitt ämne på endast tre minuter?

- I vanliga fall behövs det mer än tre minuter att ge en introduktion om mitt ämne. Här ska allt sammanfattats på under tre minuter, dessutom för en publik där kunskapen om ämnet kan vara väldigt varierande. Minst sagt en utmaning.

Vad tror du att just du vann?

- Kanske för att jag var väldigt väl förberedd. I och med att jag brukar bli väldigt nervös när jag står på scen hade jag övat noga och repeterat mitt föredrag, både framför spegeln och inför andra, vilket gjorde att jag blev mer självsäker. Jag hade även ambitionen att interagera med publiken och göra små pauser för att ge dem tid att hänga med. Jag tror att alla de här små detaljerna bidrog.

Vilka är dina bästa knep för att föra ut forskning till allmänheten på ett lättförståeligt sätt?

- Att inte använda svåra termer, inte gå in på detaljer med metoder eller resultat. Men också att ge tydliga definitioner och använda lättfattliga metaforer för svårt innehåll. Inför det här rådfrågade jag vänner som inte är insatta i ämnet och fick mycket feedback att göra min presentation förstådd av alla.

Varför är det viktigt att förmedla forskning till människor utanför akademien?

- För att vår forskning vanligtvis rör sig inom ett specifikt område och sällan når människor utanför detta lilla område. Om vi bara fokuserar på själva forskningen kanske vi kan publicera artiklar och få lite genomslag inom vårt eget forskningsområde. Men om vi försöker kommunicera med människor utanför akademien kan vår forskning nå ut till fler människor och få större inflytande. Dessutom kan det få fler unga människor att bli intresserade av forskning och engagera sig i vetenskap.

Fakta/3MT är en del av Vetenskapsfestivalen och är en tävling där doktorander vid Göteborgs universitet har max tre minuter på sig att berätta om sin forskning på ett sätt som är möjligt för allmänheten att förstå. Till sin hjälp får de endast ha en enda powerpointbild. Yiwen Jiang går nu vidare till en internationell 3MT-tävling inom SANORD-nätverket som universitet är medlem i. Den tävlingen hålls i Sydafrika.

Hanna Jedvik

Ska universitetet motverka konspirationsteorier?

Det framstår idag som en angelägen uppgift för universitetet att bidra till att försvara inte bara vetenskapen utan även demokratin. Ett växande hot mot båda tycks komma från konspirationsteorier och andra former av "otillbörlig information". Flera insatser knutna till universitetet syftar till att motverka sådant.

Ett första exempel är seminariet om konspirationsteorier som ordnades vid Jonsereds herrgård den 1 juni. "Hur kan de motverkas i ett mer progressivt arbete för det kunskapsbaserade samhället?" undrade arrangören i sitt programblad. "Hur kan vi rusta vårt immunförsvar mot konspirationsteorier och säkerställa det demokratiska samhällets nödvändiga kunskapsbas och transparens?"

Ett annat exempel från vårt universitet är forskningsprojektet *Kunskapsresistens. Orsaker, konsekvenser och motmedel* som för 50,4 av RJ:s miljoner försöker avhjälpa "människors oförmåga eller motvilja att acceptera tillgänglig och etablerad kunskap", en oförmåga som beskrivs som "en av de stora utmaningar som det demokratiska samhället står inför".

Initiativen tycks utgå från att vetenskapen kan utgöra en neutral och stabil grund på vilken inte bara utbildningssystemet utan även det demokratiska samhället kan vila. Det är märkligt hur denna föreställning kan vara så inflytelserik idag, då den problematiserats så länge. Egentligen borde alla veta att vetenskapen inte är neutral. Alla borde också veta att den inte är stabil, att forskare ofta är oeniga och att vad som räknas som vetenskapligt förändras över tid.

Förmedlas det inte längre redan i våra grundkurser att det är den kritiska samhällsvetarens uppgift att sträcka sig bortom det självklara och det till synes naturliga, det vill säga bortom den etablerade kunskapen? Vi kommer ihåg att ifrågasättandet har haft en självskrivnen plats, inte bara inom vetenskapen, utan även inom det demokratiska samhället. Som studenter fick vi lära oss att kritiska intellektuella utmanar etablissemangen och att de måste räkna med att bli betraktade som kufiska, för att inte säga farliga.

Idag tycks stämningsslaget vara annorlunda. Vetenskapen presenteras inte längre som ett sprudlande fält av

utmanande nytänkande, utan som en produktion inför vilken man ska ha respekt och tillit. Som av en händelse är denna vetenskapliga institution tätt allierad med den politiska makten - som gärna vill betrakta sig som vetenskapligt förankrad snarare än ideologisk. Är det en långsökt tanke, att tabut mot att ifrågasätta denna vetenskap, kan ha något att göra med maktens ovilja att bli ifrågasatt? DeHaven-Smith är en bra källa för den som missat att misstänkliggörandet av grävare som "konspirationsteoretiker" sedan länge har använts för att förhindra avslöjanden av maktmissbruk.¹

Vetenskap är inte neutral

Journalistikprofessor Jesper Strömbäck som är med i kunskapsresistensprojektet har "faktaundersökt" hur det svenska samhället mår. Utifrån utvald indexdata har han kommit fram till att Sverige står sig bra i en internationell jämförelse och att det därför bör "ses som desinformation - det vill säga falsk och/eller missvisande information - att hävda att Sverige är ett land i djup kris, i förfall, drabbat eller hotat av systemkollaps", såsom "den auktoritära högerpopulismen - med SD i spetsen men även andra delar av politikens högerkant" enligt Strömbäck brukar göra.²

Genom våra studier av universitetens historia vet vi att det fanns en tid där professorer öppet talade om de ideologiska övertygelser som präglade deras sanningssökande. De kunde vara kommunister, socialister, liberaler, konservativa eller kristna. Citatet ovan illustrerar istället en utveckling där en ideologisk position - inspirerad av Jonseredsseminariets programblad kallar vi den för progressiv - framstår som den enda vetenskapliga.

Det är uppenbart att Strömbäcks "faktagranskning" har en politisk slagsida. Så långt inga problem. Det problematiska är hans ovilja att acceptera att andra har en annan världsbild utifrån vilken de fäster sig vid andra aspekter av verkligheten och därför landar i andra slutsatser. Problemet är att Strömbäck inte erkänner sin egen ideologiska position, utan kräver att hans världsbild är den enda som betraktas som kunskapsbaserad. I själva verket har också de förment kunskapsresistenta, de vars ståndpunkt enligt Strömbäck

faller utanför gränsen för det legitima och bör bekämpas av universitetet, ofta mycket goda argument för sina slutsatser.

Den "desinformerade" tesen om en systemkollaps kan till exempel stödja sig på Stefan Holgersson, docent i informatik vid Linköpings universitet och professor vid polishögskolan i Oslo. I flera studier har Holgersson visat hur myndigheter som Brottsförebyggande rådet och polisen förvanskar sina skildringar av såväl samhällsläget som sina egna insatser. Hans rapporter förmedlar bilden av en kollaps av rättssystemet.

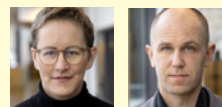
Vi nämner Holgersson som exempel då hans fall även illustrerar konsekvensen av det sätt att hantera det offentliga samtalet som Strömbäck och andra väktare av det "kunskapsbaserade samhället" förespråkar: ett sätt som handlar om att skilja den etablerade kunskapen från den otillbörliga och där udda röster bekämpas. I Holgerssons fall mobiliserade universitetet en mobbningskampanj mot sin egen forskare och hans medarbetare.³ De som företräder "illegitima" ståndpunkter, riskerar att få betala ett högt personligt pris, och självklart leder detta till en rädsla för att göra sin röst hörd. Resultatet blir inte stärkt demokrati utan att en tystnadskultur breder ut sig.

Detta är precis motsatsen till vad universitetet bör ägna sig åt. Universitetet bör vara en plats där idéer och argument formas, förankras, utvecklas och preciseras. Givetvis ska de även göras till föremål för kritik. Skarp och välgrundad kritik är emellertid något helt annat än den typ av naivt självöverskattande vetenskapspropaganda som kampen mot konspirationsteorier och kunskapsresistens är ett uttryck för.

¹ Lance DeHaven-Smith (2013): *Conspiracy Theory in America*. University of Texas Press.

² <https://www.kristianstadsbladet.se/ledare/sverige-star-inte-infor-en-kollaps-vi-ar-i-varldsklass-962b2476/>

³ <http://tidskriftenrespons.se/artikel/forfoljel-se-av-forskare-vid-linkopings-universitet/>

Susanne Dodillet/Sverker Lundin, universitetslektorer i pedagogik.

Rektor talar med kluven tunga

Rektors nyheter den 12 maj riskerar undergräva universitetets höga miljömål. Brevets uppmuntran av resor till Asien, Sydamerika och södra Afrika är svår att förena med krav på att avsevärt minska verksamhetens klimatavtryck.

Göteborgs universitet har vidtagit flera åtgärder för att bli ett ledande universitet inom hållbar utveckling. Detta kommer bland annat till uttryck genom ett utvecklat och tydligt miljöledningssystem och genom Centrum för hållbar utveckling (GMV). Universitetet är även anslutet till Klimatramverket för universitet och högskolor. GU:s miljömål är dessutom ambitiösa med 25 procent minskade koldioxidutsläpp från 2019 till 2023 och att minska

med ytterligare 50 procent till 2030. Detta är ett arbete som universitetet lägger stora resurser på. Inte minst genom utvecklingen av verktyget Svalna, som ska ge verksamheten stöd för att beräkna och utvärdera koldioxidutsläpp.

Vid vår institution, institutionen för didaktik och pedagogisk profession, har vi tagit frågan på allvar. Utbildning för hållbarhet betonas i utbildningen och är dessutom ett centralt forskningsområde. Vi har antagit riktlinjer för resor som prioriterar tåg. Vi har en cateringpolicy om vegetarisk mat och vi beaktar hållbarhetsaspekter vid inköp av varor. Detta arbete är inte enkelt. Inte minst kräver riktlinjerna för konferensresor nya sätt att förstå oss själva som akademi-

... vi behöver utveckla klimatneutrala former för samverkan ...

ker. Rektors uppmaning om att vi nu ska ta tillfället i akt att resa kommer därför inte bara som en överraskning utan skapar dessutom förvirring om hur seriösa universitetens miljöambitioner är. Internationalisering är viktigt för att utveckla forskning och undervisning av hög kvalitet. De klimathot som världen står inför innebär dock att vi behöver utveckla klimatneu-

trala former för samverkan med forskning och utbildning i andra delar av världen. För trovärdighetens skull hade det varit på sin plats om rektor hade erkänt de utmaningar som internationaliseringsarbetet står inför i relation till klimatmålen.

Eva Reimers
Professor, viceprefekt för forskning och miljö- och hållbarhetsansvarig vid institutionen för didaktik och pedagogisk profession (IDPP)

Anette Olin
Docent och viceprefekt för internationalisering och samverkan vid IDPP

Replik:

Hållbar internationalisering möjlig

Uppmaningen i rektors nyheter handlade om att ta vara på någon av de många möjligheter som finns att engagera sig inom internationella projekt. Det behöver inte alls vara samma sak som att öka resandet eller fysiskt ge sig iväg någonstans. Denna typ av samverkan och utbyte sker året om och varje dag vid vårt lärosäte och jag gissar att det är en bråkdel som kräver en konkret fysisk resa. Säkerligen sker det oftare via mejl, digitala konferenser och samarbetsytor. Pandemin har också visat att vi kan åstadkomma väldigt mycket genom digitala möten och konferensen.

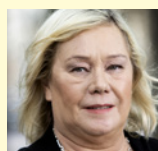
Det är betryggande att höra att ni på er institution tar både klimatramverk och miljömål på allvar. Det ligger ett gediget

arbete och förankring bakom, hos koordineringsgrupp, ledning och verksamheter.

Jag är helt övertygad om att det både går att öka graden av internationalisering vid ett lärosäte och samtidigt minska sitt klimatavtryck. Internationalisering är inte ett självändamål men helt avgörande för att vi ska kunna erbjuda utbildning och forskning av högsta kvalitet. Samtidigt krävs det av oss att vi minskar vårt gemensamma klimatavtryck och därför har vi högt ställda klimatmål. Inom internationaliseringsrådet har vi länge talat om både hållbar och ansvarsfull internationalisering och dessa perspektiv utgör nu en bas i universitetets internationaliseringsstrategi. Det handlar kort och gott

om att förändra våra resmönster, prioritera och anamma digitaliseringens möjligheter. Fortsätta utveckla alternativa mötesformer och förändra kulturen kring globalt konferensdeltagande och utbytesresor. Givetvis beaktar vi också hållbarhet i stort genom att särskilt främja internationella samverkansprojekt som har fokus på Agenda 2030.

Men även fortsättningsvis kommer ett visst mått av resor förekomma. Det är en del i det akademiska utbytet.

Rektor Eva Wiberg

Slutreplik:

Vi gläder oss åt att rektor i sin replik understryker vikten av att utveckla en "hållbar och ansvarsfull internationalisering". Det var just en sådan markering som vi saknade i rektors nyhetsbrev den 12 maj. För att klimatmålen ska uppnås går det inte att separera internationalisering från miljöstrategier. Vår förhoppning är att hela universitetet i fortsättningen ska kunna hålla samman dessa två.

Eva Reimers och Anette Olin

Telefoner, tidpunkter och termometrar – i verkligheten och i språket

Världen idag är inte densamma som för femtio år sedan. Exempelvis är mycket teknik i vardagen numera digital istället för analog. Inte heller är människors användning av språket exakt likadan nu som då. Till exempel används vissa ord av allt färre människor - och kanske mest om gångna tider - och vissa ord faller ur bruk. Men ords betydelser kan också utvecklas, och en del äldre uttryck används idag om nyare teknik.

I den här texten ger jag några exempel på uttryck "från förr" i ljuset av teknikens utveckling. För att diskutera exemplen använder jag den andra upplagan av samtidsordboken *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien* (SO). SO är tillgänglig som gratis appar för Android och iOS samt på Svenska Akademiens ordboksportal, <https://svenska.se/>. På portalen finns de tre ordböckerna SO (2021), *Svenska Akademiens ordlista* (SAOL, 2015) och den historiska *Svenska Akademiens ordbok* (SAOB, 1898-).

Slå numret och lägga på luren

På telefoner av äldre modell får man använda en *finger-skiva* alternativt *nummerskiva* med siffrorna 0-9 för att slå önskat telefonnummer. SO beskriver denna del av telefonen som en "rund, hålförsedd, rörlig skiva på (äldre) telefonapparat [...]". Enligt ordboken finns det också ett tredje ord, nämligen *petmoj*, som är bildat till verbet *pet*

Foto: JOHAN WINGEBORG

och substantivet *moj*, "liten (tekniskt) föremål". Ordet *petmoj* anges vara "vardagligt, ngt ålderdomligt". Det är nog få människor under femtio som förstår ordet eller ens har hört det.

På mobiltelefoner finns det inga finger- eller nummerskivor utan *knappsatser*, antingen fysiska knappar eller tangenter alternativt symboler på mobilens skärm. Tangenterna är ordnade med 3 x 4 tangenter i ett ruttmönster med siffrorna 1-9 samt 0. Tillsammans med var och en av siffrorna 2-9 och 0 står det också tre eller fyra bokstäver, till exempel tangenterna 2 A B C och 9 W X Y Z. Dessutom kan det finnas symboler på några tangenter, exempelvis en asterisk (*) på en av tangenterna utan siffra och bokstäver.

SO innehåller inte ordet *knappsats*, men en betydelse hos substantivet *knapp* är "liten (rund) anordning som man trycker på för att

manövrera något". Detta gör man "särskilt för att starta eller stoppa något mekaniskt el. elektroniskt". Genom mobilens knappsats kan man därmed *slå numret* för att ringa upp och inleda ett telefonsamtal trots att det inte finns någon *fingerskiva/nummerskiva/petmoj*. Detta sätt att slå numret beskrivs i en ordlista för mobiltelefonterminologi, utarbetad av International Electrotechnical Commission - IEC. I den här ordlistan står det att *knappsats* är den svenska motsvarigheten till den engelska termen *key pad*, och definitionen av *key pad* lyder "dial consisting of an array of push-buttons the operation of which produces the calling signals". Ett antal knappar används alltså för att ringa upp!

Telefoner av äldre modell har en *lur*, vilken SO beskriver som "del av telefonapparat som hålls intill örat och nära munnen". När ett samtal inleddes fick man lyfta (på

telefonluren, och när det avslutades fick man lägga (ner) luren på telefonen. En betydelse till verbet *lägga på* i SO är "placera ovanpå något" med exempelmeningen "hon lade på luren i vredesmod". Enligt ordboken används *lur* också bildligt om "symbol på mobilskärm för uppkoppling eller avslutning av telefonsamtal". Ordet har alltså även en betydelse, som avspeglar den tekniska utvecklingen. Och man kan *lägga på* för att avsluta ett telefonsamtal också utan *lur*.

Kvart över tolv, medurs och hög temperatur

Tid och temperatur kan mätas med analoga och digitala instrument. Den som är van vid analoga klockor med urtavla, timvisare, minutvisare och sekundvisare reflekterar antagligen inte över uttrycket *kvart över tolv*. Men den bokstavliga betydelsen är ju att timvisaren står på 12 och minutvisaren på 3 eller markeringar för dessa klockslag, streck eller punkter, på urtavlan. Däremot kanske den som är mera van vid digitala klockor inte tänker att 12:15 på en display illustrerar betydelsen "en fjärdedels timme i förhållande till aktuell jämn timme el. i allmänhet", som ges till substantivet *kvart* i SO.

Den som är van vid analoga klockor kanske har lättare att förstå *medurs* och *moturs*, till exempel instruktionen "vrid skruven två varv medurs, inte moturs", än den som är mera van vid digitala klockor. SO förklarar de båda

orden kortfattat, bara med orden "medsols" respektive "motsols". Betydelsen hos adverbena *medurs* och *moturs* kopplas alltså ihop med "solens skenbara rörelseriktning", vilket kanske gör dem lättare att förstå också för "digitaltidsvana" människor.

På ett liknande sätt som med tidmätning kan människors vana vid olika typer av termometrar inverka på hur de tänker om uttryck som *hög temperatur* och *låg temperatur*. På en äldre typ av avlång uttermometer är det lätt att se att 30 plusgrader är en hög temperatur, medan 15 minusgrader är en låg. Sådana termometrar innehåller vad SO beskriver som "något flytande ämne" och termometern visar antingen en högre eller lägre pelare av detta ämne, beroende på temperaturen. Men hur tänker den som mest använder digitala termometrar? Är det snarare plustecknet respektive minus-tecknet på displayen som gör att +30.0° uppfattas som en hög temperatur medan -15.5° uppfattas som en låg?

Äldre, yngre och språk

Som antagligen framgår av texten har jag en medelålders människas perspektiv på de här uttrycken. Tänker yngre människor på att språket ibland speglar gårdagens teknik, inte dagens? För att få svar på den frågan måste jag lämna min fysiska arbetsplats och SO:s beskrivningar av ord. Istället måste jag fråga ett antal yngre människor om deras syn på uttrycken. Svaren kanske rentav skulle kunna ge underlag för en andra krönika på temat uttryck "från förr" och teknikens utveckling.

Hans Landqvist

Professor i svenska språket

En planerad statskupp

– Det var inte ett spontant upplopp, det var ett planerat försök till statskupp. Så säger Staffan I. Lindberg, föreståndare för forskningsinstitutet V-dem, om stormningen av den amerikanska parlamentsbyggnaden Kapitolium i början av 2021.

Han är en av de experter som kallats att vittna i den utredning som just nu pågår i USA:s kongress.

Det var den 6 januari förra året som flera hundra upprorsmakare stormade Kapitolium för att försöka hindra vicepresident Mike Pence att fastställa resultatet i presidentvalet. Våldsamheterna pågick i flera timmar och fem personer miste livet. Bland annat skanderade uppviglarna att vicepresidenten borde hängas.

För att utreda händelserna har den amerikanska kongressen tillsatt en kommitté som till sin hjälp anlitat ett stort antal experter, bland annat från V-dem, berättar Staffan I. Lindberg, professor i statsvetenskap.

– Det utredningen visar är att upploppet inte var en spontan folklig resning som ibland påstås, utan kulmen på en väl förberedd kampanj. Dåvarande president Donald Trump och hans närmaste medverkade aktivt till att organisera händelsen, bland annat genom att uppmuntra sina anhängare att ta sig in i Kapitolium. "Fight like hell" var en av uppmaningarna.

Den amerikanska kommittén har ställt ett stort antal frågor till experterna i V-dem.

– Bland annat vill man veta hur denna händelse hade uppfattats om den skett i någon annan del av världen. Mitt svar är att i vilket annat land som helst skulle ett försök att omkullkasta demokratin, med hjälp av våld och illegala metoder, uppfattats som en uppmaning till statskupp.

En slutrapport av utredningen ska läggas fram i september. Om den visar att Donald Trump medvetet uppviglat folkmassorna kan det leda till att justitiedepartementet beslutar om åtal.

Enligt de data över demokratiutveckling i världens alla länder som V-dem tar fram har en underminering av den amerikanska demokratin pågått i cirka 5-6 år, berättar Staffan I. Lindberg.

– Den demokratiska tillbakagången i USA påminner om vad som pågår i Ryssland, Turkiet och Ungern. Donald Trump står ju på god fot med både Vladimir Putin och Xi Jinping och somliga ledare, som Brasiliens president Jair Bolsonaro, har öppet visat sin beundran för Trump. Mina amerikanska statsvetarkollegor har uttryckt djup oro över utvecklingen.

Att just forskare från GU anlitas som experter vid en utredning, beställd av amerikanska kongressen är förstås väldigt hedrande.

– V-dem har syns ganska ofta i amerikanska medier på senare tid, exempelvis i *Washington Post*, *New York Times* och *Los Angeles Times*. Att vi uppfattas som vederhäftiga och välinformerade är förstås väldigt roligt.

Eva Lundgren

Foto: JOHAN WINGBORG

Högtidligt tack till pensionärer

Avtackning. Den 14 juni var det dags för universitetets pensionärshögtid, som traditionsenligt firades i huvudbyggnadens aula. Cirka 80 medarbetare som gick i pension 2020 eller 2021 deltog.

Rektor Eva Wiberg påpekade i sitt tal att dagens pensionärer knappast stämmer överens med stereotypen av en åldring som matar duvor i parken.

– Kanske är det ingen tillfällighet att nya begrepp som "åldersrik eller årsrik" börjat dyka upp. För Sveriges pensionärer har aldrig levt så aktiva liv som nu, det vet vi inte minst

genom våra äldreforskare här vid GU.

Dagens 70-åringar tar igen sådant de inte hann med när de var 20, samtidigt som de också är nyfikenare, friskare och piggare.

– De springer maraton och cyklar långlopp och tycker heller inte att det är lika viktigt att städa som tidigare generationer; det finns väl roligare saker att göra?

Eva Wiberg fortsatte med att tacka för alla värdefulla arbetsinsatser för att därefter dela ut en minnesnål i förgyllt silver med universitetets sigill.

GU på 185:e plats

Rankning. Enligt den senaste QS-rankningen tappar GU i år 5 placeringar, från plats 180 till plats 185. GU tappar placeringar i indikatorerna *Citations per Faculty* och *Faculty per Student* och ökar i indikatorerna *International Faculty* och *International Students*.

– Att poängen för de olika indikatorerna förändras på detta sätt beror i hög grad på förändringar för andra lärosäten, eftersom skalorna är relativa, säger analytiker

Magnus MacHale-Gunnarsson som menar att det är svårt att

dra några klara slutsatser bakom nedgången.

Flera andra svenska lärosäten sjunker i år: Lunds universitet, Chalmers, Uppsala universitet, Stockholms universitet och Umeå universitet. KTH ligger kvar på förra års placering och Linköpings universitet stiger något.

Välkommen på kick-off för RJ-programmet *Change is Key!*

Kick-off. Förutom medverkan av programledaren Nina Tahmasebi kommer ett antal experter inom det multidisciplinära forskningsprogrammet att ge korta presentationer av tidigare forskning och framtida planer. Huvudsyftet med RJ-programmet är att ta fram beräkningsverktyg för att identifiera hur ord förändras över tid, vilket möjliggör för forskare som arbetar med stora textkorporer att snabbt och effektivt utföra komplexa analyser. Dessa analyser kommer sedan att öka vår förståelse för hur ett stort antal språkliga, kulturella och sociala faktorer har förändrats över tid.

Alla är välkomna, oavsett bakgrund inom lingvistik eller språkteknologi eller om man helt enkelt vill lära sig något

Foto: JOHAN WINGBORG

nytt om detta spännande spetsforskningsfält och dess tillämpningar inom humaniora och samhällsvetenskap.

Mer information samt anmälan på programmets webbplats: changeiskey.org.

Tid: 9:00–17:00, torsdagen den 8 september.

Plats: Lilla hörsalen, Humanisten.

Reviderad kommunikationspolicy

Policy. Rektor har fastställt den nya kommunikationspolicy som är ett övergripande styrdokument för intern och extern kommunikation vid Göteborgs universitet. Det är en rejäl omarbetning av den förra policyen från 2014, som är kopplad till GU:s vision om ett universitet för världen och den statliga värdegrunden. Policyen

har också ett större internationellt perspektiv. Policyen har bland annat tagits fram i samarbete med lektor Magnus Fredriksson på JMG och med fakultetskommunikatörer. Du kan läsa den här: <https://medarbetarportalen.gu.se/styrdokument/kommunikation-och-media>.

Akademiska högtider final 2022

Promotion. För att komma ikapp de akademiska högtiderna har flera högtider hållits i vår. Övriga högtider som kommer i höst:

Doktorspromotion – 28 oktober 2022.

Promotion som skulle ägt rum i oktober 2021.

Jubeldoktorspromotion – 11 november 2022

För doktorer som promoverades 1972.

FACKFÖRBUNDET ST
GÖTEBORGS UNIVERSITET

DET ÄR LÄTT ATT TA VISSA SAKER FÖR GIVNA...

**Semester... löneutveckling...
pension... anställningstrygghet...
föräldraledighet... sjukförsäkring...
arbetslöshetsersättning...**

Våra rättigheter på jobbet måste försvaras

Listan är lång över alla rättigheter vi har som anställda. Men de har inte uppstått av sig själva. De är ett resultat av svenska fackföreningars insatser under många årtionden. Inga garantier finns för att de består för evigt. De måste ständigt bevakas, försvaras och förbättras.

Vill du veta mer om vad ST gör och fördelarna med ett medlemskap? Välkommen till st.org/medlemskap. Vi på ST-sektionen vid Göteborgs universitet önskar dig en riktigt skön sommar!

Tillsammans är vi starkare

Hur gör vi detta bäst? Tillsammans! Ju fler vi är som engagerar oss, desto större inflytande har vi på våra arbetsvillkor.

Du kan själv bidra till en god arbetsplats

Vill du själv bidra till en god arbetsplats på Göteborgs universitet med trygga och hållbara villkor för alla? Gå med i Fackförbundet ST! Hos oss kan alla anställda bli medlemmar, oavsett arbetsuppgifter, befattning eller utbildning.

Stiftelsen Anna Ahrenbergs Fond

för vetenskapliga m. fl. ändamål

har som huvuduppgift att stödja forskning och utbildning vid Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola. Detta gör stiftelsen genom anslag till enskilda forskare, forskargrupper och institutioner.

Under våren 2022 har anslag och stipendier på 2,1 Mkr beviljats, varav 1,2 Mkr avser en postdoktorforskare vid Chalmers inom "Audible Architecture".

Stiftelsen har också årliga stipendier för gästforskare och för vistelser i Grez-sur-Loing söder om Paris och i Rom. Aktuellt för ansökan senast 15 juni 2022 är stipendium/-er för författare att verka 1 – 2 månader i Grez-sur-Loing. Därefter står musiker och tonsättare i tur.

Stiftelsen har vidare beslutat att anslå medel till forskning om Göteborg inför framtiden. Mer information om utlysningen finns på www.annaahrenberg.com

Göteborg firar sina 400 år som stad.

En stad med ansiktet mot världen och med havet som närmaste granne. En stad där människor med olika bakgrund och olika framtidsutsikter lever och verkar. Stiftelsen Anna Ahrenbergs fond har uppmärksammat Göteborgs historia genom bidrag till forskning och publicering av en antologi.

Stiftelsen vill nu vända blicken mot Göteborgs framtid.

Vi lever med en rad utmaningar. Göteborg är en stad där frågor om integration och segregation länge debatterats, under senare tid med fokus på kriminalitet och våldsdåd i närsamhället.

Den pågående klimatförändringen påverkar hela samhället, i kust- och industristaden Göteborg märkbart i diskussionen om höjda havsnivåer och genom nya industrisatsningar. Stiftelsen uppfattar 'segregation' och 'klimat' som två centrala forskningsområden vilka

rymmer en mängd frågor och problem som Göteborg har att hantera inför framtiden.

Vid årets bokslutssammanträde valdes professorn i litteraturvetenskap Mats Jansson till ordförande och professor i socialmedicin Gunnel Hensing till vice ordförande.

Invalda i styrelsen blev också chefen för Göteborg konstmuseum, Patrik Steorn, juridikprofessorn Thomas Erhag, professorn i ekonomisk historia Birgit Karlsson och prefekten för Institutionen för litteratur, idéhistoria och religion, professor Katarina Leppänen. Avgick efter ett stort antal år i styrelsen gjorde professorerna Lotta Vahlne Westerhäll, tidigare ordförande, och Martin Fritz samt museichefen Gunnar Dahlström.

NY PÅ JOBBET

Gunilla Dahlgren är ny personalsamordnare på HDK-Valand.

Ulf Dalnäs, tidigare prefekt på HDK-Valand. Han efterträder Charlotte Robson som går i pension till sommaren.

Helen Elden är ny professor i reproduktiv och perinatal hälsa.

Gabriella Elgenius är ny professor i sociologi.

Cecilia Engdahl, forskare vid avdelningen reumatologi och inflammationsforskning, är ny ledamot av Sveriges unga akademi.

Katrin Enoksson är ny administrativ chef på Högskolan för scen och musik.

Helena Henning är ny tekniker på HDK-Valand med ansvar för textiltryck.

Silke Kern är ny professor i neuropsykiatri.

Kristina Kling är ny personalhandläggare på Högskolan för scen och musik.

Svetlana Lajic Näreskog är ny professor i pediatrik. Tjänsten är förenad med anställning som överläkare.

Maria Larsson är ny enhetschef för pedagogikområdet på Högskolan för scen och musik.

Ida Northfell är ny kommunikationschef och enhetschef för kommunikationsenheten.

Ulla Säterei, adjunkt på JMG, blir ny ordförande för grävande journalister.

Ingrid Pramling Samuelsson innehar sedan 2008 en

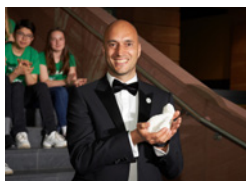
Unesco-professur i barns tidiga lärande och hållbar utveckling. Nu har den förlängts till 2025.

Anders Ståhlberg är ny professor i klinisk genomik.

David Witt Nyström är ny professor i matematik.

UTMÄRKELSER

Alexandre Antonelli, forskningschef vid Kew Gardens, London, samt professor i biologisk mångfald vid GU, har till-

delats det prestigefulla Senckenberg-priset för sin utmärkta, och internationellt synliga, naturforskning. Bland annat undersöker han hur biologisk mångfald, särskilt i de sydamerikanska tropikerna, har utvecklats över tid och hur den påverkas av pågående klimatförändringar och förstörelse av livsmiljöer. För att göra detta använder han banbrytande tekniker som exempelvis kan identifiera och prioritera "hotspots" av biologisk mångfald, med syftet att skydda dem på ett hållbart sätt.

Kristina Höök, professor i interaktionsdesign vid Kungliga Tekniska högskolan, KTH, har utsetts till hedersdoktor vid IT-fakulteten.

Sven-Eric Liedman, professor emeritus i idé- och lärohistoria, har tilldelats Stora historiepriset 2022.

Priset, som är Sveriges största historiepris, delas ut på Sörmlands museum i Nyköping i september.

Barbara Czarniawska, professor vid

Gothenburg Research Institute, har nyligen blivit utsedd till hedersdoktor vid University of Turku i Finland. Firandet ägde rum den 27 maj. Det är hennes femte hedersdoktorstitel. Ur motiveringen: "Senior Professor Barbara Czarniawska is being conferred an honorary doctoral degree as a recognition for her work in developing organisational theory and, in particular, methodologies and methods of qualitative research. In her research, she has combined qualitative research methods and narrative approach."

Vinn biobiljetter!

Läs tidningen och var med och tävla. Bland alla som svarar rätt drar vi vinnare som får ett presentkort på två biobiljetter vardera. Lycka till!

1. Berit Larsson är läkare, men frilansar också – som vad?
2. Vad var Todesstreifen för något?
3. Vad ägnar sig företaget Oncorena åt?
4. Hur många studenter och medarbetare kommer att kunna studera och jobba i Natrium?
5. Vad är det för pris Sven-Eric Liedman tilldelats?

Mejla ditt svar till gu-journalen@gu.se, senast 10 september. Ange var du arbetar och din postadress så att vi kan skicka biobiljetterna om du vinner. Vi publicerar vinnarna i nästa nummer.

Förra numrets vinnare av biobiljetter är: **Annika Lindqvist**, systemadministratör, sektionen för studieadministrativa system **Maria Popov**, administratör, radiologi, Sahlgrenska Universitetssjukhuset **Zsófia Sztikler**, utbildningsadministratör, institutionen för biomedicin

GU Journalen gratulerar vinnarna!

Förra numrets rätta svar:

1. *Vuxna i lärande* är ett sätt för kommunala bibliotek att inspirera till universitetsstudier genom att bjuda in till interaktiva workshoppar med diskussioner kring samhällsaktuella ämnen.
2. Studenterna i *Klassrumsexperimentet* får experimentera med att driva egna företag.
3. Förkortningen SMIL står för Samhällsvetenskapligt miljövetarprogram.
4. Ruinen av Kaiser Wilhelm Gedächtniskirche i Berlin har bevarats till eftervärlden för att påminna om kriget.
5. *Homes for Ukraine* är ett brittiskt program som underlättar för medborgare att ta emot flyktingar i sina hem.

Thomas Sterner, professor i miljöekonomi, är en av ledamöterna i Göteborgs Stads nya klimatråd.

Syftet är att stötta politiker i Göteborg när det gäller beslut som rör klimatet.

Jesper Sundells avhandling "Optimization of

first-line anti-tuberculosis therapy in patients co-infected with HIV" har utsetts till Årets avhandling 2021 vid Sahlgrenska akademin. Hans avhandling handlar om hur behandlingen mot tuberkulos kan bli bättre, särskilt för den utsatta patientgrupp som samtidigt har hiv.

ANSLAG

Henrik Zetterberg, professor i neurokemi, har tilldelats EU-anlaget ERC Ad-

vanced Grant. Han får anslaget för att ta fram markörer för demenssjukdomar, liknande de som redan finns för Alzheimers sjukdom.

NYA BÖCKER

Äntligen i hamn

Det är titeln på den skrift som sammanställts om forskningsfartyget Skagerak. I skriften berättar nyckelpersoner om projektet, enligt Naturvetenskapliga fakultetens kanslichef, Gustav Bertilsson Uleberg.

– Tanken med skriften är dels att ge en överblick över fartyget med faktauppgifter och information, dels att ge inblick

i projektet genom några personliga betraktelser av dem som var med. Vi har dessutom med närmare femtio bilder, som vi tycker kompletterar texterna.

Tre volymer om Aristoteles

Det sjuåriga forskningsprogrammet *Representation och verklighet* har nu avslutats med tre samlingsvolymer om grekiska, latinska och arabiska kommentarer till Aristoteles *Parva naturalia*. Den gemensamma titeln är *Forms of Representation in the Aristotelian Tradition*. Böckerna handlar om perception, drömmar och begreppsbyggnad. Syftet är att lyfta fram exempel på hur den senantika och medeltida kommentartraditionen av *Parva naturalia* bidrog till utvecklingen av filosofiska teorier om mental representation.

Tidigare landshövding blir gästprofessor

Anders Danielsson, tidigare landshövding i Västra Götalands län och generaldirektör för Migrationsverket och Säkerhetspolisen, blir ny innehavare av Assar Gabrielssons gästprofessur på Handelshögskolan.

– Jag är så klart

glad, hedrad och stolt över att ha blivit gästprofessor vid Handelshögskolan, men också lite spänd och nervös inför utmaningen. Jag hoppas få dela erfarenheter och kunskaper från min långa tid i statsförvaltningen och 20 år som myndighetschef med studenter och

forskare, och bidra till inblick i och kanske även utveckling av den offentliga förvaltningen, säger Anders Danielsson.

Uppdraget som Assar Gabrielsson-professor omfattar 20 procent under perioden 1 juli 2022 till 30 juni 2023. Som gästprofessor kommer Anders Danielsson att möta studenter, forskare, alumner och partner till Handelshögskolan, i diskussioner och föreläsningar.

Assar Gabrielssons gästprofessur i tillämpad företagsledning instiftades 1999 till Assar Gabrielssons minne och finansieras via en gåva från Stiftelsen Göteborgs Handelshögskolefond. Syftet med professuren är att ge studenterna ökade kunskaper om tillämpningen av de teorier inom ekonomi och ledarskap som de studerar. Bland tidigare innehavare av professuren finns Cecilia Malmström, Lena Apler, Inga-Britt Ahlenius, Göran Carstedt, Marianne Nivert och Claes Dahlbäck.

Vill du fördjupa internationell samverkan? Nå makthavare med din forskning? Diskutera kriser i pandemins fotspår? Formulera samtidens utmaningar?

Vi utvecklar tillsammans
jonseredsherrgard@gu.se

JONSEREDS HERRGÅRD

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Ögonblicket

Foto: JOHAN WINGBORG

Var? Vem? När?

- Världskulturmuseet, Södra vägen 54.
- Bo Samuelsson, professor emeritus och tidigare rektor vid Göteborgs universitet, Marie Stenseke, professor i kulturgeografi och prodekan på Handelshögskolan, Jörgen Larsson, forskare inom hållbar konsumtion på Chalmers, Sofie Öberg, hållbarhets-samordnare på Världskulturmuseet och Ofelia Holmén, masterstudent i industriell ekologi, Chalmers. Moderator var Caroline Peterson, projektledare på GMV.
- Fredagen den 3 juni 2022.

Kort beskrivning

1972 arrangerades FN:s första miljökonferens i Stockholm. Samma år gick ett hundratal forskare ut med ett manifest i DN om att planeten är i fara, *Vädjan om samarbete för överlevnad*.

– Det var omfattande och drastiska förslag på den tiden, men flera av dem är fortfarande högst aktuella och situationen har till och med blivit värre, sade Bo Samuelsson, då aktiv som forskarstuderande.

Mycket har hänt sedan 1972 men vi är långt ifrån att lösa klimatkrisen, var panelen överens om. En väg framåt är att höja statusen för kunskap och att diskutera vad som skapar ett gott liv men som inte tär på planetens resurser.